

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE V LJUBLJANI

PROBLEMI OBMEJNIH PODROČIJ SLOVENIJE

I. FAZA

OBMEJNA OBMOČJA V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI

dr. Vladimir BRAČIČ

Ljubljana, 1976

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO

Inv. št. 103

Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani

dr. Vladimir BRAČIČ

PROBLEMI OBMEJNIH PODROČIJ SLOVENIJE

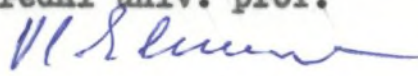

I. FAZA

OBMEJNA OBMOČJA V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI

Naročnik: Raziskovalna skupnost Slovenije,
Ljubljana

Nosilec naloge:
Bračič dr. Vladimir
izred. univ. prof.

Direktor:
Klemenčič dr. Vladimir,
redni univ. prof.

Ljubljana, 1976

Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani

PROBLEMI OBMEJNIH PODROČIJ SLOVENIJE

I. FAZA

OBMEJNA OBMOČJA V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI

dr. Vladimir BRAČIČ, izred. univ. prof.

dr. Borut BELEC, izred. univ. prof.

dr. Božidar KERT, prof. PA

Ludvik OLAS, prof. PA

dr. Mavricij ZGONIK, docent

Ljubljana, 1976

V S E B I N A

	str.
I. OPREDELITEV OBMEJNEGA OBMOČJA V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH (Bračič dr. Vladimir)	1
Določitev manj razvitih obmejnih krajevnih skupnosti na območju severovzhodne Slovenije . . .	9
Bibliografija	20
II. GIBANJE PREBIVALSTVA IN SPREMINJANJE DEMOGRAFSKE STRUKTURE V OBMEJNIH PODROČJIH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE (Belec dr. Borut)	21
Omejitev proučevanega ozemlja in uvod v problematiko	21
1. Dinamika prebivalstva v obdobjih 1953 - 1961 in 1961 - 1971	22
2. Premiki v strukturi prebivalstva po dejavnostih v obdobju 1961 - 1971	28
- Obmejna področja Severovzhodne Slovenije kot celota	28
- Dejavnost prebivalstva po občinah	29
3. Spremembe socialne strukture gospodinjstev v obdobju 1961 - 1971	
- Značilnosti obmejnih področij kot celote . .	32
- Pregled sprememb socialne strukture po občinah	33
4. Spremembe v starostni strukturi prebivalstva v obdobju 1961 - 1971	37
- Splošne ugotovitve	37
5. Spremembe v izobrazbeni strukturi prebivalstva v obdobju 1961 - 1971	42
- Sklepni pregled	45
- Viri in literatura	48

III. DVOLASTNIŠTVO - DEJAVNIK V RAZVOJU PREKMURJA KOT OBMEJNE REGIJE (Olas prof. Ludvik) . . .	50
1. Uvod v problematiko	51
2. Dvolastništvo na jugoslovansko - avstrijski meji na zahodni strani Prekmurja . .	53
3. Dvolastništvo na jugoslovansko-madžarski meji na vzhodni strani Prekmurja	62
4. Zaključek	64
5. Literatura in viri	65
IV. DELOVNE MIGRACIJE IZ OBMEJNIH OBMOČIJ OBČINE LENART V SLOVENSКИH GORICAH V ZAMEJSTVO (Kert dr. Božidar)	66
1. Razmerje med zaposlenimi doma in v tujini (julija 1970)	67
2. Zaposleni v tujini po izvoru iz posestnih skupin	72
3. Literatura in viri	74
V. MLADINSKA MIGRACIJA V OBMEJNEM SVETU KOT DRU- ŽBENOGEOGRAFSKI POJAV (Zgonik dr. Mavricij . Uporabljeni viri in literatura	75 88

OPREDELITEV OBMEJNEGA OBMOČJA V SEVEROVZHODNI SLOVENIJI
PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

dr. Vladimir BRAČIČ

V Jugoslaviji smo hitro po osvoboditvi ugotovili, da so se posamezne pokrajine in republike v preteklosti razvijale pod zelo različnimi okoliščinami in da je zato stopnja njihove gospodarske, kulturne in socialne razvitosti zelo različna. Uradno smo razglasili manj razvite republike in pokrajine. Po načelu socialistične solidarnosti, da so razvitejši dolžni pomagati manj razvitim k hitrejšemu razvoju, smo organizirali posebni sklad za razvoj manj razvitih. Ne glede na določene slabosti, pomanjkljivosti in napake, je akcija za hitrejši razvoj manj razvitih predelov Jugoslavije dela ugodne rezultate ter jo tudi sedaj pospešeno nadaljujemo.

Slovenija, ki je v merilu Jugoslavije sorazmerno majhen, vendar njen najrazvitejši pa tudi najdinamičnejši del, je doživljala po osvoboditvi zelo buren, a hkrati neenakomeren razvoj. Za razvoj je prispevalo k temu, da je Slovenija prešla iz manj razvite v srednje razvito deželo, v okviru Jugoslavije pa si je pridobila položaj najbolj razvite republike. Istočasno so nastale velike razlike v stopnji razvitosti med posameznimi območji v Sloveniji sami. Te razlike se ^{razvijajo} ~~manjšajo~~ tako na stopnjo razvitosti proizvodnih sil, kakor tudi na življenjske pogoje prebivalstva. Analiza temeljnih kazalcev stopnje gospodarskega in socialnega razvoja kot so - splošna razvitost proizvodnih sil, vrednost družbenega proizvoda ali narodnega dohodka na prebivalca, višina življenjskega standarda in prebivalstvena struktura - je pred leti pokazala, da skoraj dve tretjini občin zaostajata za republiškim poprečjem in da jih okoli četrtina zaostaja za jugoslovanskim poprečjem. Dejstva, da imamo tudi v Sloveniji izrazito manj razvita območja, pa uradno dolgo nismo priznali, kot da bi nas bilo sram povedati, da imamo tudi v razviti Sloveniji nerazvitost in kričeče socialne razlike, da imamo poleg relativno bogatih območij tudi takšne, ki zaradi splošnih ekonomskih pogojev in demografskih gibanj ne zmorejo dostojno preživljati svojih prebivalcev in jih tudi v bodoče ne bodo mogli.

Ko je konferenca ZK Slovenije maja 1970 opozorila na naraščanje socialnih razlik v naši družbi, je pri tem pokazala tudi na bistvene razlike v razvitosti posameznih območij kot enega od izvorov socialnega razlikovanja. Dogovorjeno je bilo, da bodo za tretjo sejo konference pripravili posebno gradivo o socialnem razlikovanju.

Na opozorilo konference ZKS je izvršni svet skupščine SRS pripravil, republiška skupščina pa je že januarja 1971 sprejela, "Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji," (Ur. list SRS št. 4 - 16/71). V zakonu je naložena SR Sloveniji naloga, da pospešuje razvoj proizvodjalnih sil na manj razvitih območjih, določeni so kriteriji za opredelitev manj razvitih območij in navedene nekatere konkretne oblike pomoči. Zakon ne omenja posebej obmejnih območij. Na osnovi tega zakona je republiški izvršni svet sprejel koncem leta 1971 "Odlok o občinah, katerih območja se štejejo za manj razvita območja v SR Sloveniji," (Ur. list SRS št. 23-154/71). Po tem odloku je bilo za manj razvita območja v SR Sloveniji razglašeni 11 občin. Med njimi so tudi Lenart, Gornja Radgona, Murska Sobota in Lendava. Lendava meji na Madžarsko, Murska Sobota na Madžarsko in Avstrijo, Gornja Radgona na Avstrijo, Lenart pa se s severnim delom močno približa avstrijski meji.

"Resolucija o dolgoročnem razvoju SR Slovenije", (Ur. list SRS št. 13-132/72) pravi v zadnjem odstavku poglavja o razvoju manj razvitih območij: "na hitrejši razvoj območij ob mejah s sosednimi državami, zlasti pa manj razvitih obmejnih predelov, bo vplivalo tudi obmejno ekonomsko sodelovanje in širjenje komunikacij s sosedi." Konkretnejši je v tistem pogledu "Družbeni plan razvoja SR Slovenije v letih 1971-1975", (Ur. list št. 4-23/73), ki pravi: "Poseben problem za razvoj obmejnih predelov, zlasti še na manj razvitih območjih, kjer se zaradi kmetijske nerazvitosti in oddaljenosti gospodarskih središč in večjih urbanskih aglomeracij, bodisi zmanjšuje poselitev prostora ali pa močno povečuje dnevna migracija prek meje in s tem povečuje gospodarska odvisnost obmejnega prebivalstva od središč v sosednjih deželah. Zato bi morale občinske skupščine celovito proučiti to problematiko, pripraviti konkretne programe in na tej podlagi ob sodelovanju delovnih organizacij in interesnih skupnosti zagotoviti aktivnejše reševanje razvojnih problemov obmejnih predelov".

Čeprav je problem nerazvitih obmejnih predelov postopoma dobival jasnejše obrise, pa vendar vse do danes ni bila dana točnejša opredelitev kaj je šteti za obmejno območje na sploh in za manj razvito obmejno območje posebej.

V mednarodni praksi se obmejna območja opredeljujejo dokaj različno, vendar v glavnem velja načelo, da se šteje za obmejno območje ozemlje oddaljeno od državne meje v globino 5 - 15 km. Pri tem se često upoštevajo prirodne-geografske posebnosti obmejnega ozemlja (gorski grebeni, rečne doline, jezera ipd.), prometna povezanost, ekonomska in petrošna

središča ter še posebej politični in vojaško-strateški elementi. Prav tako je običajno, da se obmejno območje notranje diferencira na:

1. neposredni obmejni pas,
2. ožje obmejno območje in
3. širše obmejno območje.

1. Kot neposredni obmejni pas se običajno opredeljuje ozemlje neposredno ob meji, oddaljeno od mejne črte 100 - 500 m. V tem pasu velja posebni obmejni režim, ki ga narekujejo predvsem državnovarnostni ukrepi. Ti so seveda različni, pogojeni s splošnim političnim vzdušjem. Gibljejo se med dvema skrajnostima: lahko so zelo liberalni, tako da meje skoraj da ni čutiti (nekatero meje med državami evropske gospodarske skupnosti), ali pa izjemno zaostreni, tako da sta meja in neposredni mejni pas dostopna le obmejnemu organom (meje med dvema blokoma v Evropi - žična ograja, zid, minska polja, preorani pas). Za našo mejo proti Italiji in Avstriji je znano, da sta to zelo odprti meji, z dokaj liberalnim obmejnimi režimom, vendar meje tudi prebivalstvu ob meji ni dovoljeno prekoračiti kjerkoli, temveč le na mnogih obmejnih prehodih. Tudi sicer velja za neposredni mejni pas načelo delno omejene svobode gibanja, potrebno je posebno dovoljenje za naselitev in gradnjo objektov.
2. Kot ožje obmejno območje se običajno šteje ozemlje v državno globino od 3-5 km, odvisno predvsem od konfiguracije terena, prometnih in velikosti nižjih upravno-političnih enot (npr. občin). Prav ozemlje obmejnih upravno-političnih enot (pri nas sedaj krajevnih skupnosti) je lahko ustrezno izhodišče za opredelitev ožjega obmejnega območja. Tudi v ožjem obmejnem območju velja poseben režim, predvsem pa marsikje uveljavljajo v ožjem obmejnem območju iz političnih razlogov v gospodarskem, socialnem, kulturnoprosvetnem pogledu posebne ukrepe. To velja tudi za našo zahodno in severno sosedo.
3. Opredeljevanje širšega obmejnega območja je še precej problematično. Pri močno liberaliziranih mejah takšnega širšega obmejnega območja praktično ni, saj bi bilo nesmisel. Pri močno zaostrenem obmejnem režimu pa lahko sega dokaj globoko v državno ozemlje, vsekakor pa vsaj 10 - 15 km. V tem območju so tudi neposredni vplivi meje praviloma še malenkostni. Globlje lahko segajo v nižinskem svetu, ob prometnih poteh ali zaradi posebnega

zgodovinskega razvoja (npr. vinogradiška pokrajina, državna meja je razrezala narodnostno enotno ozemlje ali nekoč povezan gospodarski prostor).

V nadaljnji obravnavi problematike obmejnega območja se bomo omejili na obmejne območje tako imenovane severovzhodne slovenske regije ali Severovzhodne Slovenije, to je na naše obmejne območje ob avstrijski in madžarski meji od Črne na zahodu do Lendave na vzhodu.

V Severovzhodni Sloveniji meji na Avstrijo šest občin - Ravne na Koroškem, Dravograd, Radlje ob Dravi, Maribor, Gornja Radgona, Murska Sobota. Občina Lenart sicer neposredno ne meji na Avstrijo, se pa s katastrsko občino Lokavec v krajevni skupnosti Lokavec približa meji na manj kot dva kilometra in tudi sicer leži ves severni del občine v 10 km obmejnem pasu. Občina Murska Sobota meji tudi na Madžarsko, občina Lendava samo na Madžarsko. Od celotne avstrijsko-jugoslovanske meje odpade na obravnavano področje Severovzhodne Slovenije 244 km ali 75 %. Meja proti Madžarski meri 88 km.

Mejni predel ob avstrijski meji je v prirodnem in družbeno-geografskem pogledu zelo pester. Na zahodu poteka meja po visokogorskem svetu Pece, nato preide preko Strojne na grebene Kozjaka, od tod na zahodne obronke Slovenskih goric, pa na Muro in zopet na gričevnat svet Goriškega v Prekmurju. Planinski svet na zahodu in severu se dokaj hitro spušča v doline Meže in Drave in tvori tako prirodno oblikovan obmejni pas širine od 3 do maksimalno 10 km, v poprečju pa okrog 7 km. To je precej gozdnat svet, posejan s samotnimi kmetijami, medtem ko so strnjena naselja z gospodarskimi, prosvetno-kulturnimi in oblastnimi funkcijami v dolini. Med njimi je 12 sedežev krajevnih skupnosti: Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje, Ravne na Koroškem, Dravograd, Muta, Radlje ob Dravi, Brezno-Podvelka, Ožbalt, Selnica ob Dravi in Kamnica pri Mariboru. Tri med njimi - Ravne na Koroškem, Dravograd in Radlje ob Dravi so občinska središča. Dravska dolina in še posebej reka Drava sama je tu vedno bila zelo pomembna ločnica med kozjaškim svetom na severu in pohorskim na jugu. Manj izrazito, vendar zaznavno vlogo ločnice je pomenila Mežiška dolina z Mežo. Južna pobočja obmejnega planinskega sveta, ki pripadajo Jugoslaviji, so bistveno gostejše poseljena kot severna, ki pripadajo Avstriji. Na avstrijski strani je v dolini Čakave nekaj strnjenih naselij (Ivnik-Eibiswald, Arvež-Arnfels in Lučane-Leutschach), ki so sorazmerno blizu meje. Pred 55 leti postavljena državna meja na tem odseku ni pretrgala posebno pomembnih gospodarskih in

kulturnih tokov, pač pa je na zahodu (Koroška) ostro zarezala v strnjeno in še danes živo slovensko nacionalno ozemlje. Meja po ~~vošk~~ Kozjaka pa je pripomogla, da je v polstoletju že prej maloštevilen in politično slabo osveščen slovenski živelj v dolžini Čakave nemška ^{meja} do danes skoraj povsem asimilirala.

Po prehodu s Kozjaka na zahodne Slovenske gorice je meja prerezala intenzivno vinogradniško pokrajino s pomešano kmečko posestjo ter močnim deležem večjih vinogradov, ki so jih obdelovali slovenski viničarji. Mnogi lastniki teh vinogradov so bili meščani (često nemške narodnosti) iz Maribora, pa tudi meščani in kmetje iz avstrijske strani. Podobno je tudi z mejo na Muri od Ceršaka do Radenc. Kmetje in meščani z avstrijske strani so imeli oz. še imajo na naši strani vinograde, gozdove, redki naši kmetje pa v Avstriji njive in travnike. Predvsem je bila med obema vojnoma močna vinogradniška posest avstrijskih državljanov v Kapelskih in Radgonskih goricah. Meja je v radgonskem kotu odrezala nekaj slovenskih vasi, ki so danes politično in kulturno precej pasivne. Naš obmejni predel obsega sedaj gričevnato pokrajino tradicionalne mešane kmečke aktivnosti - vinogradništvo, sadjarstvo, živinoreja - medsebojno prometno slabo povezano, s tipično slemensko razloženo poselitvijo in manjšimi agrarno-upravnimi mikrocentri (sedaj sedeži krajevnih skupnosti), od katerih izstopajo na zahodu Šentilj, Ceršak in Sladki vrh, na vzhodu pa Radgona in Radenci, ki imajo industrijske obrate in nekaj druge neagrarne dejavnosti, ~~na~~ avstrijski strani so neposredno ob meji pomembnejša tržna in proizvodna središča Strass, Cmurek-Mureck in Radgona-Radkersburg, sicer je to pokrajina z dokaj razvitim kmetijstvom.

Ostali del meje proti Avstriji - ob Kučnici in po severnih slemenih Goričkega - poteka po izrazito agrarni pokrajini, tako da je na obeh straneh obmejni predel brez razvitejših gospodarskih, kulturnih in upravnih središč. Meja je že nekoč pomešano kmečko posest ponekod razrezala in ustvarila dvolastništvo.

Meja proti Madžarski poteka po severnih in vzhodnih obronkih Goričkega in nato po Lendavskih goricah, torej v glavnem po gričevnatem svetu. Neposredno ob meji je na obeh straneh pokrajina izrazito agrarna, in to skrajno nerazvita agrarna pokrajina, brez pomembnejših gospodarskih in kulturnih središč z izjemo naše Lendave in madžarske Lovász, kjer so naftni vrelci. Obmejni predel goriškega predstavlja najbolj nerazviti del Prekmurja, enako pa ocenjujejo na madžarski strani Slovensko Porabje in sosedno pokrajino Úrszég za najslabše razviti del zahodne Madžarske.

Na severu je meja odrezala od matične dežele Slovensko Porabje, hkrati pa pustila v Jugoslaviji na severovzhodu posamezna naselja, okrog Lendave pa celo strnjeno ozemlje z madžarskim prebivalstvom.

Za neposredni obmejni pas in ožje obmejno območje na avstrijski meji je veljal nekaj let po osvoboditvi izjemno oster režim, saj so tod iz Avstrije legalno prihajale oborožene skupine belogardistov (križarji) in ustašev. Toda že 19. marca 1953 je bil sklenjen "Sporazum o ureditvi pograničnog prometa izmedju FNR Jugoslavije in Republike Austrije sa prilozima i protokolima" (objavljen v Službenem listu FNRJ br. 4, leta 1954). V tem sporazumu je bil določen z obeh strani obmejni pas, ki je segal okrog 10 km na vsako stran meje. Na naši strani je na območju Severovzhodne Slovenije zajel 35 takratnih občin, pri tem pa so iz občin Ruše, Mačkovci, Puconci in Murska Sobota spadali v obmejni pas le nekateri kraji. Z istim sporazumom je bilo določeno na tem delu avstrijsko-jugoslovanske meje tudi 31 mejnih prehodov. Ta sporazum je bil leta 1963 dopolnjen, v obmejni pas je bilo na naši strani vključenih 28 naselij (od Mozirja v Savinjski dolini do Veržeja na Murskem polju). Dvolastnikom je bilo povečano število prehodov in podaljšan čas bivanja (enkrat mesečno po tri dni). 29. novembra 1965 je bil med državama sklenjen sporazum o ureditvi zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v Avstriji. V avstrijski mejni coni je jugoslovanskim delavcem dovoljeno opravljati poljedelska in gozdarska sezonska dela. S tem sporazumom so bile regulirane dnevne in tedenske migracije. Naši delavci so se vse češče zaposlovali tudi pri gradbenih delih, v obrti in manjši industriji. Tako je postala meja proti Avstriji odprta. Posledice te odprtosti bomo spoznali kasneje.

Jugoslovansko-madžarska meja za teritorij SR Slovenije ni bila po vojni nikoli posebno odprta. Po letu 1948 pa je bila meja hermetično zaprta za vsak promet. Šele leta 1966 smo v Dolgi vasi pri Lendavi odprli mednarodni mejni prehod in leta 1975 meddržavni prehod v Hodošu.

Tako smo v glavnem spoznali različne prirodno in družbeno-geografske elemente obmejnih predelov ob jugoslovansko-avstrijski in jugoslovansko-madžarski meji. To nam bo olajšalo opredeliti obmejno območje in v njem manj razvite predele.

Upoštevajoč teoretična razmišljanja, znane praktične rešitve ter dejanske razmere na obmejnem predelu avstrijsko-jugoslovanske in madžarsko-jugoslovanske meje v Severovzhodni Sloveniji, bi kazalo opredeliti kot obmejno območje:

1. Vse krajevne skupnosti, ki neposredno mejijo na državno mejo.
2. Vse krajevne skupnosti, ki z večino svojega območja segajo v 10 km obmejni pas (upoštevajoč pri tem Sporazum o ureditvi obmejnega prometa med republiko Avstrijo in SFR Jugoslavijo).
3. V kolikor bi bilo iz praktičnih razlogov potrebno obmejno območje deliti v ožje in širše, bi naj v ožje obmejno območje spadale vse krajevne skupnosti, ki neposredno mejijo na državno mejo, ne glede na oddaljenost posameznih naselij od državne meje in pa krajevne skupnosti, ki sicer neposredno ne mejijo na državno mejo, pa večina njihovega območja leži v pet kilometrskem obmejnem pasu (npr. krajevni skupnosti Črešnjevci in Radenci v občini Gornja Radgona).

Po navedenih kriterijih bi obsegalo obmejno območje ob jugoslovansko-avstrijski in jugoslovansko-madžarski meji na območju Severovzhodne Slovenije naslednje krajevne skupnosti (KS):

- I. Občina RAVNE NA KOROŠKEM: 1. KS Črna na Koroškem, 2. KS Mežica, 3. KS Prevalje, 4. KS Ravne na Koroškem;
- II. Občina DRAVOGRAD: 5. KS Črneče, 6. KS Libeliče, 7. KS Dravograd;
- III. Občina RADLJE OB DRAVI: 8. KS Muta, 9. KS Radlje ob Dravi, 10. KS Remšnik, 11. KS Podvelka (del severno od Drave), 12. KS Ožbalt ob Dravi;
- IV. Občina MARIBOR: 13. KS Selnica ob Dravi, 14. KS Kamnica pri Mariboru, 15. KS Zgornja Kungota, 16. KS Svečina, 17. KS Šentilj v Slovenskih goricah, 18. KS Ceršak, 19. KS Sladki vrh, 20. KS Velka, 21. KS Pesnica, 22. KS Jarenina, 23. KS Jakobski dol;
- V. Občina LENART: 24. KS Lokavec, 25. KS Zgornja Ščavnica, 26. KS Jurovski dol, 27. KS Benedikt;
- VI. Občina GORNJA Radgona: 28. KS Stogovci, 29. KS Apače, 30. KS Gornja Radgona, 31. KS Radenci, 32. KS Spodnja Ščavnica, 33. KS Črešnjevci, 34. KS Negova, 35. KS Kapela, 36. KS Ivanjci;
- VII. Občina MURSKA SOBOTA: 37. KS Tišina, 38. KS Gederovci, 39. KS Cankova, 40. KS Petroča, 41. KS Rogaševci, 42. KS Kuzma, 43. KS Grad, 44. KS Bodonci, 45. KS Zenkovci, 46. KS Brezovci, 47. KS Černelovci, 48. KS Krog (KS od zap. štev. 37 - 48 ležijo ob jugoslovansko-avstrijski meji), 49. KS Gornji Petrovci, 50. KS Čepinjeci, 51. KS

Šalovci, 52. KS Hodoš, 53. KS Križevci v Prekmurju, 54. KS Prosenjakovci, 55. KS Ratkovci, 56. KS Selo-Fokovci (KS od zap. šte. 49-56 ležijo ob jugoslovansko-madžarski meji);

VIII. Občina LENDAVA: 57. KS Kobilje, 58. KS Dobrovnik, 59. KS Genterovci, 60. KS Mostje-Banuta, 61. KS Lendava-okolica, 62. KS Gorice pri Lendavi, 63. KS Lendava, 64. KS Čentiba, 65. KS Orešje, 66. KS PETIŠOVCI in 67. KS Lakoš.

Opomba-Severni del KS Mačkovci (kat. občina Otovci, Prosečka vas in Mačkovci) segajo v 10 kilometrski obmejni pas, večina krajevne skupnosti pa je izven tega pasu, zato celotne KS Mačkovci nismo opredelili kot obmejne. Z malo tolerance pa bi tudi KS Mačkovci lahko šteli med obmejne.

48 navedenih KS leži ob jugoslovansko-avstrijski meji (71,6 %) in 19 ob jugoslovansko-madžarski meji (28,4 %). 43 krajevnih skupnosti leži neposredno ob meji (64,2 %), ostalih 24 (35,8 %) pa v 10 kilometrskem obmejnem pasu.

Karta št. 1 - Obmejne krajevne skupnosti na območju Severovzhodne Slovenije.

Pregledne tabele - Struktura prebivalstva po dejavnosti v obmejnih krajevnih skupnostih na območju Severovzhodne Slovenije.

DOLOČITEV MANJ RAZVITIH OBMEJNIH KRAJEVNIH
SKUPNOSTI NA OBMOČJU SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

Zakon o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja v Socialistični republiki Sloveniji (Ur. list SRS št. 29-1442/75) določa v zadnjem odstavku 4. člena: "Krajevne skupnos-ti v Brkinih in na Kobanskem se štejejo med manj razvita območja ne glede na prejšnji odstavek tega člena." V drugem odstavku 5. člena pa določa: "Ne glede na prejšnji odstavek tega člena pa se štejejo za manj razvita območja tudi tiste krajevne skupnosti, ki se nahajajo pretežno v 10 kilometrskem pasu ob državni meji in so sestavni del občine, ki izpolnjujejo najmanj po en kriterij iz najmanj treh skupin kriterijev iz tretje alineje prvega odstavka prejšnjega člena tega zakona in izpolnjujejo najmanj enega od naslednjih dveh kriterijev:

- da se je v obdobju 1961 do 1971 število prebivalstva zmanjšalo,
- da je delež kmečkega prebivalstva za najmanj 50 odstotkov večji od poprečja Socialistične republike Slovenije."

Iz seznama 67 obmejnih krajevnih skupnosti ob jugoslovansko-avstrijski in jugoslovansko-madžarski meji lahko opredelimo po navedenih zakonskih kriterijih kot manj razvite naslednje krajevne skupnosti (KS):

Občina DRAVOGRAD -

1. KS Libeliče izpolnjuje oba kriterija iz drugega odstavka 5. člena (42,0 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
2. KS Dravograd izpolnjuje pogoje za status manj razvite obmejne KS po določilih zadnjega odstavka 4. člena, saj leži večina krajevne skupnosti na Kobanskem.

Občina RADLJE OB DRAVI -

3. KS Muta, 4. KS Radlje ob Dravi, 5. KS Remšnik in 6. KS Ožbalt ob Dravi dobijo status manj razvite obmejne krajevne skupnosti po določilih zadnjega odstavka 4. člena, saj ležijo večji del teh krajevnih skupnosti na Kobanskem. KS Remšnik in KS Ožbalt ob Dravi pa izpolnjujeta tudi oba kriterija iz drugega odstavka 5. člena (KS Remšnik ima 56,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva, KS Ožbalt pa 41,9 %).

Krajevne skupnosti Dravograd, Muta in Radlje ob Dravi sicer ne izpolnjujejo nobenega od kriterijev iz 5. člena, vendar

so v vseh treh krajevnih skupnostih katastrske občine, ki ležijo na Kobanskem neposredno ob državni meji, pretežno agrarne in se praznijo, torej izpolnjujejo oba kriterija. Tako npr. v KS Dravograd samo katastrska občina in naselje trg Dravograd ter katastrska občina in naselje Otiški vrh ne izpolnjujeta obeh kriterijev, medtem pa ima npr. katastrska občina Ojstrica 54,4 %, katastrska občina Vrata 57,1 %, katastrska občina Kozji vrh 76,7 % in katastrska občina Sv. Duh celo 83,3 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Podobno je pri KS Muta, kjer ima samo katastrska občina in trg Muta manj kot 30 % aktivnega agrarnega prebivalstva, medtem ko ga ima katastrska občina Podlipje 45,8 %, kat. občina Pernice 66,3 %, katastrska občina Branik nad Muto 68,5 % in katastrska občina Mlake celo 84,6 %. Tudi tu v vseh naštetih katastrskih občinah z močnim deležem aktivnega agrarnega prebivalstva število prebivalstva pada. Nekoliko manj izrazito je v tem pogledu stanje v KS Radlje ob Dravi, kjer je najvišji delež aktivnega agrarnega prebivalstva v katastrski občini Brezovec - 55,1 %, Suhi vrh 50,4 % in Vas 46,8 %.

Občina MARIBOR -

kot celota ne izpolnjuje pogojev iz 3. člena zakona, zato tudi posamezne krajevne skupnosti (Svečina, Jarenina, Jakobski dol in Velka), ki sicer izpolnjujejo kriterije iz drugega odstavka 5. člena, ne morejo biti razglašene za manj razvite obmejne krajevne skupnosti. Do statusa manj razvitih obmejnih krajevnih skupnosti pa imata pravico v občini Maribor 7. KS Selnica ob Dravi in 8. KS Kamnica, ker leži večina njunega ozemlja na Kobanskem (4. člen). Sicer pa izpolnjuje KS Selnica ob Dravi tudi prvi kriterij iz 5. člena. Njene tri katastrske občine, ki ležijo neposredno ob državni meji - Gradišče na Kozjaku, Vurmat in Veliki Boč - pa imajo 50 - 83 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Podobno je s KS Kamnica, ki izpolnjuje prvi kriterij iz 5. člena in se skoraj povsem približa drugemu kriteriju, saj ima 30,1 % aktivnega agrarnega prebivalstva. Njene obmejne katastrske občine - Srednje, Šober, Zgornji Slemen in Križ nad Mariborom - pa imajo celo 50 - 74 % aktivnega agrarnega prebivalstva, torej dvakrat do trikrat več kot je poprečje SR Slovenije.

Občina LENART -

izpolnjuje kot celota pogoje iz 3. člena zakona.

9. KS Lokavec izpolnjuje drugi kriterij iz 5. člena (76,0 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
10. KS Zgornja Ščavnica izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena (77,1 % aktivnega agrarnega prebivalstva).

11. KS Jurovski dol izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena (68,7 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
12. KS Benedikt izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (71,9 % aktivnega agrarnega prebivalstva).

Občina GORNJA RADGONA -

izpolnjuje kot celota pogoje iz 3. člena zakona in je že doslej bila z zakonom razglašena za manj razvito občino.

13. KS Stogovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (68,1 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
14. KS Apače izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (53,8 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
15. KS Spodnja Ščavnica izpolnjuje samo drugi kriterij 5. člena zakona (68,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
16. KS Črešnjevci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (49,8 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
17. KS Negova izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (68,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
18. KS Kapela izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (48,1 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
19. KS Ivánjci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (72,2 % aktivnega agrarnega prebivalstva).

Občina MURSKA SOBOTA -

izpolnjuje kot celota pogoje 3. člena zakona in je bila že doslej z zakonom razglašena za manj razvito občino.

20. KS Tišina izpolnjuje samo drugi kriterij iz 5. člena zakona (52,9 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
21. KS Gederovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (67,7 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
22. KS Cankova izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (72,9 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
23. KS Pertoča izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (76,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
24. KS Rogaševci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (73,2 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
25. KS Kozma izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (71,7 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
26. KS Grad izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (73,8 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
27. KS Bodonci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (79,3 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
28. KS Zenkovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (85,3 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
29. KS Brezovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (75,3 % aktivnega agrarnega prebivalstva).

30. KS Černelavci izpolnjuje samo drugi kriterij iz 5. člena zakona (51,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
31. KS Krog izpolnjuje samo drugi kriterij iz 5. člena zakona (47,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
32. KS Gornji Petrovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (76,1 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
33. KS Čepinjeci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (79,1 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
34. KS Šalovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (74,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
35. KS Hodoš izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (68,5 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
36. KS Križevci v Prekmurju izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (74,8 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
37. KS Prosenjakovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (77,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
38. KS Ratkovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (83,7 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
39. KS Selo-Fokovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (75,0 % aktivnega agrarnega prebivalstva).

Občina LENDAVA -

izpolnjuje kot občina pogoje 3. člena zakona in je bila že doslej razglašena za manj razvito občino.

40. KS Kobilje izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (72,5 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
41. KS Dobrovnik izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (64,6 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
42. KS Genterovci izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (78,3 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
43. KS Mostje-Banuta izpolnjuje kriterij (64,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
44. KS Dolga vas izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (39,2 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
45. KS Gorice pri Lendavi izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (
46. KS Čentiba izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (45,9 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
47. KS Orešje izpolnjuje oba kriterija iz 5. člena zakona (68,6 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
48. KS Petišovci izpolnjuje samo drugi kriterij iz 5. člena zakona (41,2 % aktivnega agrarnega prebivalstva).
49. KS Lakoš izpolnjuje samo drugi kriterij iz 5. člena zakona (54,4 % aktivnega agrarnega prebivalstva).

Tako smo opredelili za manj razvite obmejne krajevne skupnosti 49 obmejnih krajevnih skupnosti od vseh 67, kar pomeni 73 %. Dobili smo dva strnjena niza manj razvitih obmejnih krajevnih skupnosti. Enega na Kobanskem od KS Libeliče do KS Kamnica in drugega v Slovenskih goricah in Prekmurju od KS Lokavec do KS Lakoš. Iz navedb deleža aktivnega agrarnega prebivalstva pri vsaki od navedenih manj razvitih obmejnih krajevnih skupnosti je razvidno, da tu ne gre samo za najmanj 50 odstotkov večji delež tega prebivalstva kot je poprečje v SR Sloveniji, temveč je delež aktivnega agrarnega prebivalstva tudi do štirikrat večji, v poprečju pa trikrat večji. Torej ne gre samo za manj razvito, temveč za močno nerazvito območje.

Karta št. 2 - Manj razvite obmejne krajevne skupnosti
na območju Severovzhodne Slovenije.

STRUKTURA PREBIVALSTVA PO DEJAVNOSTI V OBMEJNIH KRAJEVNIH
SKUPNOSTIH NA OBMOČJU SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

Stanje 31.marec 1971

O B Č I N A	Vse prebi- val- stvo	Aktivno prebi- val- stvo	AKTIVNO PREBIVALSTVO PO DEJAVNOSTI									
			industr. in rudarstvo		kmetijstvo		terciarne dejavnosti		kvartarne dejavnosti		zdomci	
			štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
<u>RAVNE NA KOR.</u>												
Črna na Kor.	3783	1325	528	39,8	158	11,9	267	20,2	127	9,6	60	4,5
Mežica	4019	1540	880	57,1	77	5,0	327	21,2	113	7,3	94	6,1
Prevalje	5948	2358	1041	44,1	335	7,0	541	22,9	189	8,0	166	7,0
Ravne na Kor.	8754	3756	2374	63,2	210	5,6	527	14,0	363	9,7	192	5,1
<u>DRAVOGRAD</u>												
Črneče	732	303	97	32,0	71	23,4	95	31,4	14	4,6	13	4,3
Libeliče	482	188	58	30,9	79	42,0	32	17,0	6	3,2	7	3,7
Dravograd	4429	1813	492	27,1	305	16,8	657	36,2	220	12,1	86	4,7
<u>RADLJE OB DRAVI</u>												
Muta	3001	1173	584	49,8	305	26,0	138	11,8	39	3,3	72	6,1
Radlje ob Dravi	3757	1463	417	28,5	344	23,5	406	27,8	136	9,3	83	5,7
Remšnik	696	282	47	16,7	159	56,4	40	14,2	12	4,3	8	2,8
Ožbalt	1674	620	127	20,5	260	41,9	110	17,7	18	2,9	34	5,5
Podvelka	527	198	80	40,4	16	8,1	59	29,8	17	8,6	7	3,5

Stanje 31.marec 1971

O B Č I N A Krajevna skupnost	Vse prebi- val- stvo	Aktivno prebi- val- stvo	AKTIVNO PREBIVALSTVO PO DEJAVNOSTI									
			industr. in rudarstvo		kmetijstvo		terciarne dejavnosti		kvartarne dejavnosti		zdomci	
			štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
<u>MARIBOR</u>												
Selnica ob Dr.	3974	1599	611	38,2	435	27,2	267	16,7	118	7,4	118	7,4
Kamnica	4587	2092	562	26,9	628	30,1	546	26,1	157	7,5	171	8,2
Zg. Kungota	2750	1303	231	17,7	483	37,1	301	23,1	66	5,1	172	13,2
Svečina	1353	554	97	17,5	282	50,9	87	15,7	37	6,7	54	9,8
Šentilj v Sl.g.	2246	927	267	28,8	163	17,6	274	29,6	92	9,9	63	6,8
Ceršak	2097	850	528	62,1	136	16,0	104	12,2	13	1,5	32	3,8
Sladki vrh	999	448	235	52,5	129	28,8	43	9,6	13	2,9	17	3,8
Velka	2057	882	208	23,6	454	51,4	59	6,7	89	10,1	57	6,5
Pesnica	2361	1091	253	23,2	332	30,4	318	29,1	55	5,0	123	11,3
Jarenina	1649	817	131	16,0	429	52,5	132	16,2	25	3,1	95	11,6
Jakobski dol	1979	1110	151	13,6	732	65,9	119	10,7	31	2,8	62	5,6
<u>LENART</u>												
Lokavec	478	290	8	2,7	224	77,2	15	5,2	11	3,8	31	10,7
Zgor.Ščavnica	2299	1390	27	1,9	1072	77,1	77	5,5	19	1,4	193	13,9
Jurovski dol	2431	1330	112	8,4	914	68,7	116	8,7	29	2,2	152	11,4
Benedikt	1381	815	69	8,5	608	71,9	74	9,1	15	1,8	49	6,0

Stanje 31.marec 1971

O B Č I N A	Vse prebi- val- stvo	Aktivno prebi- val- stvo	AKTIVNO PREBIVALSTVO PO DEJAVNOSTI									
			industr.in rudarstvo		kmetijstvo		terciarne dejavnosti		kvartarne dejavnosti		zdomci	
			štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
<u>GORNJA RADGONA</u>												
Stogovci	1413	711	35	4,9	484	68,1	46	6,5	44	6,2	98	13,8
Apače	2600	1315	172	13,1	707	53,8	166	12,6	19	1,4	182	13,8
Gornja Radgona	3231	1574	412	26,2	240	15,3	398	25,3	303	19,3	159	10,1
Radenci	2685	1519	434	28,6	392	25,8	373	24,6	172	11,3	115	7,6
Sp. Ščavnica	1372	778	66	8,5	532	68,4	79	10,2	18	2,3	67	8,6
Črešnjevci	1898	855	113	13,2	426	49,8	148	17,3	9	1,1	145	17,0
Negova	1372	743	52	7,0	508	68,4	74	9,9	19	2,6	86	11,6
Kapela	1937	943	199	4,1	454	48,1	122	12,9	40	4,2	103	10,9
Ivanjci	974	607	34	5,6	438	72,2	43	7,1	7	1,2	82	13,5

Stanje 31.marec 1971

O B Č I N A	Vse prebivalstvo	Aktivno prebivalstvo	AKTIVNO PREBIVALSTVO PO DEJAVNOSTI									
			industr. in gudarstvo		kmetijstvo		terciarne dejavnosti		kvartarne dejavnosti		zdomci	
			štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
<u>MURSKA SOBOTA</u>												
Jugoslovansko-avstrijska meja												
Tišina	3370	2046	433	21,5	1083	52,9	310	15,2	68	3,3	122	6,0
Gederovci	880	600	87	14,5	406	67,7	56	9,3	14	2,3	35	5,8
Oankova	2611	1541	38	2,5	1123	72,9	136	8,8	47	3,1	184	11,9
Pertoča	1766	1169	17	1,5	893	76,4	39	3,3	9	0,8	209	17,9
Rogaševši	2778	1818	17	0,9	1331	73,2	80	4,4	48	2,6	335	18,4
Kuzma	2363	1679	14	0,8	1203	71,7	78	4,6	23	1,4	347	20,7
Grad	3496	2361	15	0,6	1743	73,8	105	4,5	43	1,8	445	18,8
Bodonci	1096	773	12	1,6	613	79,3	28	3,6	14	1,8	96	12,3
Zenkovci	1132	761	15	2,0	649	85,3	30	3,9	1	0,1	60	7,8
Brezovci	855	542	25	4,6	408	75,3	46	8,5	10	1,8	49	9,0
Černelovci	1216	867	181	18,7	446	59,4	136	15,7	22	2,5	62	7,2
Krog	1380	679	232	34,2	322	47,4	138	20,3	36	5,3	40	5,8

Stanje 31.marec 1971

O B Č I N A	Vse prebivalstvo	Aktivno prebivalstvo	AKTIVNO PREBIVALSTVO PO DEJAVNOSTI									
			industr. in rudarstvo		kmetijstvo		terciarne dejavnosti		kvartarne dejavnosti		zdomci	
			štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
MURSKA SOBOTA												
Jugoslovansko-madžarska meja												
Gor. Petrovci	2608	1942	28	1,4	1478	76,1	83	4,3	44	2,3	284	14,6
Čepinjeci	1272	928	5	0,5	734	79,1	24	2,6	15	1,6	151	16,3
Šalovci	1131	817	14	1,7	608	74,4	35	4,3	21	2,6	127	15,5
Hodoš	601	432	4	0,9	296	68,5	12	2,8	6	1,4	110	25,5
Križevci v Rek.	1428	1117	17	1,5	835	74,8	45	4,0	20	1,8	186	16,7
Prosenjakovci	1120	884	16	1,8	684	77,4	52	5,9	6	0,7	125	14,1
Ratkovci	582	448	2	0,4	375	83,7	7	1,6	3	0,7	52	11,6
Selo in Fokovci	757	591	12	1,6	443	75,0	28	3,7	13	1,7	92	12,2

Stanje 31.marec 1971

O B Č I N A Krajevna skupnost	Vse prebi- val- stvo	Aktivno prebi- val- stvo	industr. in rudarstvo		kmetijstvo		terciarne dejavnosti		kvartarne dejavnosti		zdomci	
			štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
<u>LEDAVA</u>												
Kobilje	812	592	19	3,2	429	72,5	41	6,9	18	3,0	72	12,2
Dobrovnik	1790	1234	109	8,8	797	64,6	90	7,3	39	3,2	186	15,1
Genterovci	939	727	40	5,5	569	78,3	20	2,8	9	1,2	81	11,4
Mostje-Banuta	631	450	52	11,6	290	64,4	25	5,6	3	0,7	69	15,3
Lendava-Okolica	780	429	134	31,2	168	39,2	54	12,6	10	2,3	45	10,5
Gorice pri Lendavi			Obdelano pri KS Lendava in KS Lendava-okolica									
Lendava	3044	1484	648	43,7	67	4,5	282	19,0	299	20,2	153	10,3
Čentiba	732	423	103	24,4	194	45,9	53	12,5	9	2,1	56	13,2
Orešje	1110	777	101	13,0	533	68,6	37	4,8	14	1,8	95	12,2
Petiševci	884	497	170	34,2	205	41,2	40	8,1	10	2,0	70	14,1
Lakoš	992	588	109	18,5	320	54,4	46	7,8	5	0,9	101	17,2

PEDAGOŠKA AKADEMIJA MARIBOR
IO osnovne organizacije sindikata

Dne 27/2-1976

V A B I L O

Vljudno Vas vabimo na članski sestanek osnovne organizacije zveze sindikatov Pedagoške akademije,

ki bo v torek, dne 2. marca 1976, ob 16. uri v predavalnici št. 4 - pritličje.

D N E V N I R E D :

1. izvolitev delovnega predsedstva;
2. evidentiranje kandidatov za samoupravne organe visokošolskih delovnih organizacij in obeh temeljnih organizacij združenega dela;
3. razno:
 - /- prispevek sindikalne organizacije akciji za nabavo opreme za zgodnje odkrivanje raka,
 - strokovna ekskurzija v vzhodno Bosno,
 - in drugo/.

Najpozneje do ponedeljka, tj. do 1/3-1976 vam bomo poslali seznam kandidatov, ki smo jih evidentirali na razširjeni seji IO sindikalne organizacije. Pridite na sestanek z mnenjem o evidentiranih kandidatih z ev. spreminjevalnimi predlogi, a tudi soglasni, da Vas evidentiramo kot kandidata.

Pričakujemo Vašo udeležbo na sestanku; eventualen izostanek opravičite, prosim, pri sekretarki tov. Lahovi.

Predsednik IOOOS
prof. Ivan Janko

BIBLIOGRAFIJA

1. Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji /Uradni list SRS, št.4/16-1971/
2. Odlok o občinah, katerih območja se štejejo za manj razvita območja v SR Sloveniji /Urad. list SRS, št. 23/154-71/
3. Resolucija o dolgoročnem razvoju SR Slovenije, Uradni list SRS, št. 13/132-1972
4. Stanje in razvojne težnje v prostoru Severovzhodne Slovenije
5. Družbeni plan razvoja SR Slovenije v letih 1971 - 1975 /Uradni list SRS, št. 4/23-1973/ Avtorja: Zorko Edo, dipl.oec.
Sodelavec: Vrenko Zdravko
6. Aktiviranje obmejnih območij Severovzhodne Slovenije ECM, Maribor, september 1974 - ciklostil - 36 strani teksta in 20 strani statističnih podatkov - tabele
7. Poročilo o delu komisije IS za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji. Skupščinsko gradivo.
8. Zagotoviti moramo usklajen razvoj Slovenije - Izvršni komite CK ZKS /34. seja/ o idejnopolitičnih vprašanjih pospeševanja razvoja manj razvitih in obmejnih območij /Komunist št. 15 - 12. julij 1975/
9. Delovni osnutek družbenega dogovora o pospeševanju manj razvitih območij in manj razvitih obmejnih območij v SR Sloveniji v obdobju 1976 - 1980. /Občan št. 14 - 17. julij 1975 Zakonodajna tribuna/.
10. Resolucija o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije ter neposrednih nalogah v letu 1974 /Urad.list SRS, št. 44-376/73/.
11. Knez Ljubomir: Nekateri problemi preteklega in bodočega razvoja obmejnega območja občine Maribor. Ciklostil ECM Maribor, januar 1976 /zaupno!/
12. Prostorski informacijski sistem "Kartografska obdelava krajevnih skupnosti v SRS - Institut geodetskega zavoda - 1975/2

Borut BELEC

GIBANJE PREBIVALSTVA IN SPREMINJANJE DEMOGRAFSKE
STRUKTURE V OBMEJNIH PODROČJIH SEVEROVZHODNE
SLOVENIJE

Omejitev proučevanega ozemlja in uvod v problematiko

Prispevek predstavlja del teamske raziskovalne teme "Problemi obmejnih področij Slovenije". Z njim bomo osvetlili demografske procese v obmejnih področjih Severovzhodne Slovenije, kamor smo uvrstili celotno ozemlje občin Ravne na Koroškem, Dravograd, Gornja Radgona, Murska Sobota in Lendava, od občin Radlje ob Dravi in Maribor pa le ozemlje severno od Drave, pri čemer smo izločili krajevne skupnosti na območju mesta Maribor. Kot statistične enote za kategorizacijo in coniranje mi služijo krajevne skupnosti; po slednjih so podatki prikazani tudi kartografsko (1).

Z analizo demografskih gibanj želimo ne le opozoriti na nekatere specifične probleme obmejnih področij in jih opredeliti, temveč le-te hkrati regionalizirati. Pri tem se zavedamo, da bi med obmejna področja v širšem pomenu besede lahko šteli tudi ozemlje občin Radlje ob Dravi in Maribor v celoti. V tem primeru pa bi morali opredeliti tudi značaj občin Slovenj Gradec in Ljutomer. Demografska in socio-ekonomska problematika Severovzhodne Slovenije (v nadaljevanju SV Slovenije) je namreč dokaj celovita in jo je prostorsko težko conirati. Proučitev obmejnih področij po metodologiji pasov z različno oddaljenostjo od meje (2,4) je pokazala, da se demografski procesi z odmikom od meje sicer precej spreminjajo, hkrati pa ugotavljamo, da so posamezni demografski pojavi glede na oddaljenost od meje razširjeni dokaj neenakomerno in da jih ni mogoče zajeti pasovno z vnaprej določeno širino pasu. Določene demografske značilnosti se ponekod pojavljajo v sorazmerno ozkem mejnem pasu, drugod pa zajamejo obsežnejše regionalne enote. Značilen primer večje regionalne razširjenosti specifičnih demografskih procesov je Prekmurje. Tudi mnoge druge študije in razprave, ki obravnavajo demografsko problematiko teh področij dovoljujejo takšno trditev (3-7).

Nekateri manjši obmejni centralni kraji pri tem bistveno modificirajo splošne značilnosti obmejnega pasu, zato tudi posamezni obmejni "pasovi" niso enotni. Poudarim naj še, da je analiza demografskih gibanj hkrati potrdila bolj ali manj tradicionalne razlike ne le med obmejnimi področji, temveč tudi v širšem prostoru SV Slovenije.

V tem pogledu se namreč glede intenzivnosti procesov deagracije in urbanizacije vedno znova izluščijo tri dokaj heterogene pokrajine: Koroška, Slovenske gorice in Prekmurje.

V sestavku bomo prikazali demografsko dinamiko v obdobju 1953-1971 in spreminjanje strukture prebivalstva med leti 1961 in 1971 (8,9). V ospredju zanimanja so premiki v sestavi prebivalstva glede na panoge dejavnosti, starost in stopnjo izobrazbe ter spreminjanje socialne strukture gospodinjstev. Ker so obmejna področja SV Slovenije hkrati pretežno nerazvita, je poznavanje tamkajšnjih demografskih procesov in dejavnikov, ki prve pogojujejo in usmerjajo, zelo pomembno. Rezultati študije bodo zato koristili vsem, ki se ukvarjajo s pospeševalnimi ukrepi za hitrejši gospodarski razvoj obmejnih in drugih nerazvitih območij.

1. Dinamika prebivalstva v obdobjih 1953-1961 in 1961-1971 (karta I)

V obmejnih področjih SV Slovenije, kakor smo jih uvodoma omejili, je živel leta 1971 204.467 prebivalcev. To število se od leta 1953 ni bistveno spremenilo. Štetje je v tem letu registriralo 197.598 ljudi, leta 1961 pa 200.317 ljudi. Porast prebivalstva je torej znašal v obdobju 1953-1961 komaj 1,4 % in v obdobju 1961-1971 2,1 % ter je tako nizek, da lahko govorimo o demografski stagnaciji. Za primerjavo naj navedem, da je prebivalstvo SR Slovenije v obdobju 1953-1961 poraslo za 5,8 % in v obdobju 1961-1971 za 8,5 %. Rast prebivalstva v obmejnih področjih je potemtakem močno pod republiškim povprečjem.

Gibanje prebivalstva po občinah prikazuje tabela 1.

Tab. 1

Gibanje prebivalstva med leti 1953, 1961 in 1971.

Občina	Število prebivalstva			Porast oz. padec	
	1953	1961	1971	1953-1961	1961-1971
Ravne na Koroškem	18.483	21.293	23.995	15,2	12,7
Dravograd	6.508	6.931	7.513	6,5	8,4
Radlje ob Dr. (del)	8.826	9.225	9.128	4,5	- 1,0
Maribor (del)	33.754	36.023	35.437	6,7	- 1,6
Lenart	18.139	17.182	17.159	- 5,3	- 0,1
Gornja Radgona	20.425	19.492	20.483	- 4,6	5,1
Murska Sobota	61.748	62.569	63.851	1,3	2,1
Lendava	29.715	27.602	26.901	- 7,1	- 2,5
Skupaj	197.598	200.317	204.467	1,4	2,1

S hitrim poklicnim preslojevanjem se je pričelo tudi prebivalstvo nerazvitih obmejnih področij preseljevati v bolj razvita, bodi v kraje zaposlitve ali v kraje, od koder je lahko dnevno migriralo. Kot drugod po Sloveniji (10, 86), so se tudi tukaj zdiferencirala območja v katerih je prebivalstvo naraščalo, stagniralo ali nazadovalo. Razlikovali bi lahko: 1. območja stalne koncentracije prebivalstva, kjer je to v obeh popisnih obdobjih naraščalo;

2. območja stalnega praznjenja, v katerih je število prebivalstva v obeh obdobjih nazadovalo;

3. območja s tendenco praznjenja, v katerih je število prebivalstva v prvem obdobju sicer nekoliko naraščalo ali stagniralo, v drugem pa že nazadovalo in

4. območja stagnacije (2,5 % do -2,5 %).

Za obmejna področja SV Slovenije je značilen depopulacijski tip prebivalstvene rasti, ki prehaja v občinah Lenart, Lendava in Radlje v tip izrazite depopulacije. V prvem tipu, ki mu prištevamo občine Ravne, Dravograd, Gornja Radgona in Murska Sobota, prebivalstvo kljub negativnemu migracijskemu saldu še narašča, ker naravni prirastek presega negativni ^{migracijski} saldo, v drugem pa zaostaja za njim in prebivalstvo nazaduje (11, 57-59, 62). Tudi obmejni predel občine Maribor sodi k drugemu tipu.

Naravni prirastek je največji v občinah Ravne, Dravograd in Radlje (med 11 in 12 ‰), najmanjši pa v občinah Murska Sobota (3,8 ‰) in Lendava (2,7 ‰). V drugih občinah je blizu republiškega poprečja 7,7 ‰ (11, 60, 63, 67). Opažamo, da je naravni prirastek najvišji v tistih obmejnih področjih, kjer prebivalstvo močneje narašča in jih označuje relativno višja stopnja deagrariacije ter gospodarske razvitosti. Koroški in prekmurški obmejni svet sta si v tem pogledu gotovo diametralno nasprotna, kar potrjujeta tudi rodnost in umrljivost. Rodnost je namreč največja v SR Sloveniji prav na Koroškem (20,3 ‰), najmanjša pa v Pomurju (16 ‰), kjer je tudi umrljivost zelo visoka (11,4 ‰). Slednja je pogojena predvsem z odseljevanjem mladih in naraščanjem števila starejšega prebivalstva (11, 64, 67).

V obdobju 1961-1971 so populacijsko stagnirala obsežna obmejna področja, kot celota pa občina Murska Sobota. Ob tem pa je treba naglasiti bistvene razlike v demografskem gibanju med posameznimi regionalnimi enotami.

Na Goričkem je prebivalstvo v veliki večini krajevnih skupnosti nazadovalo od 2,6 do 15 %. Le v vzhodnem obmejnem pasu s sosednjo Avstrijo (KS Rogašovci, Cankova in Gederovci) pretežno stagnira. Docela drugačno podobo kaže nižinski del

murskosoboške občine, kjer se v okolici Murske Sobotе prebivalstvo zgoščuje in je v obdobju 1961-1971 poraslo za več kot 15 % (KS Murska Sobota za 45,1 %, Rakičan za 27,7 % in Bakovci za 15,7 %). V drugih krajevnih skupnostih narašča prebivalstvo počasneje, stagnira ali tudi nazaduje.

Enak demografski proces kot na Goričkem ugotavljamo tudi v občini Lendava, ki bi jo lahko uvrstili v območje stalnega praznjenja prebivalstva, čeprav je v zadnjem obdobju demografsko gibanje ugodnejše in je opazna tendenca k stagnaciji. V obdobju 1953-1961 se je namreč število tamkajšnjega prebivalstva zmanjšalo za 7,1 %, v obdobju 1961-1971 pa za 2,5 %. Izjemi sta le KS Lendava in Petišovci z naraščanjem prebivalstva.

K območjem z neugodnim demografskim gibanjem bi lahko šteli tudi občino Lenart, ki jo označuje stalno rahlo praznjenje prebivalstva. Tako se je njegovo število v prvem obdobju zmanjšalo za 5,3 %, v drugem pa je stagniralo (-0,1 %). Stagnira celo KS Lenart (1,6 %). V KS Voličina je prebivalstvo nazadovalo za 21,5 %, napredovalo pa je le v KS Gradišče (za 10,4 %) in Lokavec (za 13 %).

Občine Gornja Radgona, ki zavzema vmesni položaj med obravnavanimi občinami, ne bi mogli prišteti k tipu neugodnega demografskega gibanja. Njeno prebivalstvo je sicer v prvem obdobju še nazadovalo za 4,6 %, v drugem pa je za 5,1 % poraslo ter kaže znake koncentracije oziroma tendenco naraščanja. V coni živahne gospodarske aktivnosti Gornja Radgona - Radenci je prebivalstvo poraslo za več kot 15 %, medtem ko je na obmejnem Apaškem polju in v gričevnatem delu občine skoraj izključno nazadovalo ali stagniralo.

V občinah Maribor in Radlje smo zajeli v obdelavo le gričevnati in sredogorski svet severno od Drave, tj. skrajni zahodni del Slovenskih goric in pretežni del Obdravskega mejnega hribovja. Občina Maribor je območje s tendenco demografskega praznjenja, saj je prebivalstvo (brez mesta Maribora) v obdobju 1953-1961 še poraslo za 6,7 %, med letom 1961 in 1971 pa je nazadovalo za 1,6 % oziroma stagniralo. Zmerno se je povečalo le v krajevnih skupnostih z gospodarsko aktivnejšimi centralnimi kraji, tako v KS Ceršak in Sladki vrh (industrija), Zgornja Kungota in Duplek (ugodna prometna lega). V preostalih krajevnih skupnostih občine Maribor severno od Drave prebivalstvo kljub bližini mesta nazaduje ali stagnira, iz česar sklepamo, da so urbanizacijski vplivi v širši obmestni coni v tej smeri izredno šibki. Celo KS Pesnica in Šentilj s

pomembno prometno vpadnico le stagnirata, enako tudi KS Kamnica, ki pa sega globoko v notranjost Kozjaka. Da je nazadovanje prebivalstva v Obmejnem Dravskem hribovju zelo močno, dokazuje sosednja KB Selnica ob Dravi (za 19,5 %).

Tendenca k demografskemu praznjenju je značilna tudi za severni del občine Radlje ob Dravi, kjer je prebivalstvo v obdobju 1953-1961 še poraslo za 4,5 %, v obdobju 1961-1971 pa nazadovalo za 1 % oziroma stagniralo. Pozitivno demografsko gibanje izkazuje le KS Radlje (7,4 %), v KS Muta prebivalstvo stagnira, v preostalih dveh krajevnih skupnostih pa nazaduje (za okoli 15 %).

Občini Dravograd in Ravne na Koroškem predstavljata v populacijskem gibanju značilno izjemo. To sta namreč edini področji v obmejnem pasu SV Slovenije, v katerih prebivalstvo kot celota od leta 1953 narašča. Proces industrializacije je izzval močno koncentracijo prebivalstva v dolinah in depopulacijo v višjem hribovitem svetu. Tako je prebivalstvo občine Dravograd poraslo v obdobju 1953-1961 za 6,5 % in Raven za 15,2 %, medtem ko v obdobju 1961-1971 v občini Dravograd za 8,4 % in občini Ravne za 12,7 %. V dravograjski občini opazamo zmerno rast prebivalstva v KS Dravograd (za 14,2 %), Črneče (za 10,8 %) in Šentjanž (za 8,5 %) ter zmerno nazadovanje v KS Libeliče (za 12,4 %) in Trbonje (za 4,3 %). V ravenski občini je poraslo prebivalstvo zelo močno v KS Ravne (za 34,9 %) in Mežica (za 39,4 %), manj v KS Prevalje (za 6,3 %), medtem ko je za KS Črna, ki zajema prometno najbolj odmaknjeni višinski svet, značilna negativna dinamika prebivalstva (-8,8 %).

Iz pregleda demografske dinamike v obeh popisnih obdobjih ugotavljamo značilno nazadovanje prebivalstva v večini obmejnih področij. Za višje, redkeje naseljeno in prometno težje dostopno Obmejno Dravsko hribovje je značilno odse-ljevanje ljudi v tamkajšnje zaposlitvene centre ali njih bližino. Proces industrializacije je pogojeval poklicno preslojevanje prebivalstva, praznjenje agrarnega prostora in njegovo zaposlitev ozirama koncentracijo v dolinah. Razvojne razlike med višinskimi in dolinskimi pokrajinskimi enotami so se stalno večale in privedle do značilne socio-ekonomske divergence tamkajšnjih obmejnih področij. Koncentracijo prebivalstva v dolinah in njegovo nazadovanje v višinskih naseljih je pospeševala tudi sama konfiguracija reliefa (prim. 12, 25, 26).

V gosteje naseljenem in še močno agrarnem obmejnem svetu Slovenskih goric, ravnine ob Muri, na Goričkem in v Lendavskih goricah je odseljevanje prebivalstva zajelo širši prostor, imelo pa je tudi precej drugačen značaj. Odvečno kmetijsko prebivalstvo si je namreč morale zaradi pomanjkanja zaposlitvenih kapacitet tukaj v večji meri kot na zahodu iskati zaposlitev v neagrarnih dejavnostih izven ožje domače regije, drugod po Sloveniji ali v zamejstvu. Do določene stopnje se delovno silo uspeli absorbirati le regionalni občinski centri ali nekateri centralni kraji, posebno Murska Sobota, Lendava, Gornja Radgona in Radenci, ki izkazujejo z ožjo okolico pozitivno demografsko dinamiko in živahno dnevno migracijo, medtem ko sta za njih širša območja značilni stagnacija in nazadovanje.

Razlika med demografskimi procesi v zahodnem predalpskem in vzhodnem subpanonskem obmejnem svetu se kaže zato tudi v vlogi zdomstva, ki je na vzhodu mnogo izrazitejše. Oglejmo si na sklep tega poglavja še število zdomcev, kakor ga izkazuje statistika v letu 1971 (tabela 2). Ker pa ta ne zajema dnevnih migrantov, je dejansko zaposlovanje prebivalcev obmejnih področij v tujini še znatno večje (2, 11). Od 45.209 zdomcev v Sloveniji jih je prišlo na obmejna področja SV Slovenije kar 12.025 ali 26,6 %. Zdomci predstavljajo v celoti skoraj 11 % vsega aktivnega prebivalstva, v občini Lendava celo 16,8 %.

Zdomci leta 1971

Tab. 2

Občina	Število zdomcev	% od akt. preb.
Ravne na Koroškem	562	5,9
Dravograd	123	4,1
Radlje ob Dravi (del)	197	5,6
Maribor (del)	1257	8,0
Lenart	975	10,4
Gornja Radgona	1246	11,5
Murska Sobota	4778	11,7
Lendava	2887	16,8
Skupaj	12025	10,9

Zdomstvo je torej še posebno intenzivno v gosto naseljenem agrarnem subpanonskem svetu. V treh koroških občinah ni ene krajevne skupnosti s preko 10 % zdomcev v razmerju do aktiv-

nega prebivalstva, v občini Maribor so tri (Zgornja Kungota, Pesnica in Jarenina), v občini Lenart pa jih je med osmimi že 5 (prim. 13, 2). V gornjeradgonski občini imata manj kot 10 % zdomcev samo KS Spodnja Ščavnica in Radenci. Celotno KS Gornja Radgona jih ima 10,1 %. V občini Murska Sobota je krajevnih skupnosti z manj kot 10 % zdomcev 13, ki so značilno koncentrirane v vplivnem območju Murske Sobote, tako da zavzemajo večji del Ravenskega in južni rob Goriškega. Že v pasu Gančani - Beltinci - Dokležovje delež zdomcev zopet prekorači 10 %. Tudi na preostalem Goriškem in v lendavski občini ne pade nikjer pod 10 %. Iz KS Grad je bilo leta 1971 v zamejstvu zaposlenih 445 zdomcev (18,8 % akt. preb.), iz Kuzme 347 (20,7 %), Rogašovcev 335 (18,4 %), Gornjih Petrovcev 284 (14,6 %), Srednje Bistrice 324 (22,3 %), Črenšovec 274 (17,7 %), in Turnišča celo 627 (23,9 %). Tudi iz same KS Lendava je bilo 10 % zdomcev.

Zaradi majhnih gospodarskih vlaganj in prepočasnega odpiranja novih delovnih mest se odhajanje v tujino stopnjuje. V tujini je trenutno iz vseh štirih pomurskih občin zaposlenih okrog 14.000 zdomcev ali ena tretjina vsega zaposlenega prebivalstva. Pri tem gre tudi za odtok deficitarnih kvalificiranih, srednje ali visoko izobraženih kadrov. Ne bo odveč, če dodam, da se je delež osnovnih sredstev pomurskega gospodarstva v razmerju do SR Slovenije med leti 1971 in 1975 celo zmanjšal od 3,0 % na 1,9 %, delež urbanega prebivalstva pa od 2,8 % na 2,6 % (14, 3; prim. 15, 5).

Na delo v zamejstvo odhaja predvsem mlada delovna sila. Po podatkih Komunalnega zavoda za zaposlovanje v Murski Soboti je odšlo leta 1970 v tujino skoraj 300 mladoletnih ljudi, starih do 18 let. V resnici je to število še večje. Med sezonci je bila najmočnejša starostna skupina od 19. do 25. leta s 28,2 %, več kot polovica pa jih je izhajala iz družin z manj kot 3 ha zemlje (16, 142, 143; prim. 15, 6). Kot posebno obliko zaposlovanja v tujini lahko smatramo tedensko migracijo, ki je še posebno značilna za ožji obmejni pas (prim. 17).

2. PREMIKI V STRUKTURI PREBIVALSTVA PO DEJAVNOSTIH V OBDOBJU 1961-1971 (karta II)

2.0. Obmejna področja Severovzhodne Slovenije kot celota

Obmejna področja Severovzhodne Slovenije, posebno tista na vzhodu, označuje visok delež aktivnega kmetijskega prebivalstva. V celoti je bilo leta 1971 zaposleno v primarnih dejavnostih 50 % aktivnega prebivalstva (SRS 25,5 %), v sekundarnih 21,9 % (SRS 36,9 %), v terciarnih 10,5 % (SRS 20 %) in kvartarnih 5,2 % (SRS 11,1 %). Kategorija izven dejavnosti, neznano in zdomci je zajemala 12,4 % aktivnega prebivalstva (v SRS 6,5 %).

Leta 1961 je delež aktivnega kmetijskega prebivalstva znašal še 65,6 %, njegovo število pa se je zmanjšalo od 69.874 oseb na 54.968 oseb ali za 21,3 %. V primerjavi s slovenskim poprečjem 26,8 % je torej proces deagrarizacije v obmejnih področjih počasnejši.

Delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v sekundarnih dejavnostih je znašal leta 1961 le 16,1 %, v njih pa je bilo zaposlenih 17.159 oseb. To število se je do leta 1971 povečalo na 24.122 ali za 40,6 % (v SRS za 38 %). Delež sekundarnega sektorja (21,9 %) pa je seveda v primerjavi z republiškim poprečjem 36,9 % še vedno nizek.

Z 9,5 % na 10,5 % se je v obdobju 1961-1971 povzpел delež aktivnega prebivalstva, ki je zaposleno v terciarnih dejavnostih, kar pomeni povečanje števila zaposlenih od 10.100 na 11.496 ali za 13,8 % (v SRS za 18,2 %). Delež terciarnega sektorja je v primerjavi z republiškim poprečjem 20 % prav tako nizek.

Delež aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kvartarnih dejavnostih se skorajda ni spremenil in znaša 5,2 %, kar je prav tako globoko pod republiškim poprečjem 11,1 %. Število oseb v tem sektorju se je povečalo le od 5.514 na 5.736 ali za 4 % (v SRS za 15,7 %).

Razlike v socioekonomski razvitosti med obmejnimi področji SV Slovenije in drugimi slovenskimi pokrajinami so razvidne tudi iz podatka, da zavzemajo obmejna področja 8,9 % površine Slovenije, od skupnega števila aktivnega prebivalstva v SR Sloveniji pa je prišlo leta 1971 nanje 25,8 % zaposlenih v primarnih dejavnostih in le 7,8 % zaposlenih v sekundarnih, 6,8 % v terciarnih in 6,2 % v kvartarnih dejavnostih.

To razmerje se je v primerjavi z letom 1961 še celo poslabšalo, saj je bilo takrat v obmejnih področjih SV Slovenije zaposlenih v primarnem sektorju 24 %, v terciarnem 7,1 % in kvartarnem 6,8 % vsega aktivnega prebivalstva. Delež obmejnih področij SV Slovenije v republiki se je v primarnih dejavnostih torej še povečal, pri terciarnih in kvartarnih pa je padel. Delež sekundarnega sektorja se je le neznatno povečal (od 7,7 % na 7,8 %).

Obmejna področja torej relativno zaostajajo za gospodarskim razvojem SR Slovenije. Značilen je predvsem počasen razvoj terciarnih in kvartarnih dejavnosti, zato je ostala gospodarska struktura zelo enostranska. Družbeni načrt za obdobje 1971-1975 je v občini Ravne predvideval, da se bo delež terciarnega sektorja povečal, a se je ta celo zmanjšal (18, 5).

2.1. Dejavnost prebivalstva po občinah

Podrobnejše razmerje med posameznimi dejavnostmi in intenzivnost strukturnih premikov prebivalstva po občinah sta razvidna iz tabele 3.

Struktura prebivalstva po dejavnostih leta 1961 in 1971

Tab. 3

O b č i n a	vsi aktivni ^x		d e j a v n o s t i							
			primarne		sekundarne		terciarne		kvartarne	
			1961	1971	1961	1971	1961	1971	1961	1971
Ravne na Koroškem	št. 8318 % 100	9516 100	1550 18,6	1140 12,0	4584 55,1	54 88 ⁶⁵ 57,4	1101 13,2	1384 14,5	644 7,7	821 8,7
Dravo-grad	št. 2891 % 100	2974 100	1069 37,0	682 22,9	877 30,3	1248 42,0	529 18,3	600 20,2	242 8,4	303 10,2
Radlje ob Dravi (del)	št. 3887 % 100	3538 100	1933 49,7	1210 34,2	1015 26,1	1441 40,7	483 12,4	428 12,1	251 6,5	215 6,1
Maribor (del)	št. 16582 % 100	15646 100	8870 53,5	5601 35,8	4172 25,2	5159 33,0	2061 12,4	2431 15,5	844 5,1	872 5,6
Lenart	št. 9710 % 100	9392 100	7869 81,0	6120 65,2	570 5,9	1089 11,6	579 6,0	818 8,7	370 3,8	390 4,2
Gornja Radgona	št. 10177 % 100	10823 100	7211 70,9	5462 50,5	993 9,8	1943 18,0	968 9,5	1288 11,9	594 5,8	720 6,7
Murska Sobota	št. 38499 % 100	40803 100	28975 75,3	24569 60,2	3104 8,1	5269 12,9	3225 8,4	3673 9,0	2053 5,3	1765 4,3
Lendava	št. 16448 % 100	17231 100	12397 75,4	10184 59,1	1844 11,2	2538 14,7	1154 7,0	874 5,1	516 3,1	650 3,8
SKUPAJ	št. 106512 % 100	109923 100	69874 65,6	54968 50,0	17159 16,1	24122 21,9	10100 9,5	11496 10,5	5514 5,2	5736 5,2

^x V skupnem številu aktivnih sta zajeti tudi kategorija izven dejavnosti in neznano iz obeh popisov ter kategorija zdomcev iz popisa leta 1971.

V procesu deagrarnizacije obmejnih področij SV Slovenije se je glede na doseženo stopnjo preslojevanja kmečkega prebivalstva izoblikovalo več regionalnih enot (prim. 19, 6, 7). V zahodnem, koroškem delu, kjer se je industrija pojavila že pred prvo svetovno vojno in se je stopnjevano razvijala vse do danes, se je delež kmečkega prebivalstva znižal najmočneje (prim. 20, 138, 139; 21, 277, 278). Leta 1971 je bilo v občini Ravne v primarnih dejavnostih zaposlenih le 12 % aktivnega prebivalstva. Tudi v občini Dravograd je znašal ta delež samo 22,9 %, nato pa se v obmejnem delu radeljske in mariborske občine poveča na okoli 35 %.

V subpanonskih obmejnih področjih je delež prebivalstva, zaposlen v primarnih dejavnostih mnogo višji, saj je do aktivnejšega gospodarskega razvoja prišlo šele po zadnji vojni. Ker pa so bile možnosti za razvoj neagrarnih dejavnosti omejene, je preslojevanje kmečkega prebivalstva potekalo počasneje kot v drugih obmejnih področjih. Nekateri urbani centri, npr. Murska Sobota, Gornja Radgona, Ljutomer ipd., so s svojimi živahno se razvijajočimi neagrarnimi dejavnostmi sicer omogočili delno zaposlitev odvečnega prebivalstva, ki se je sproščalo iz kmetijstva, velik del delovne sile pa si je moral poiskati delo drugod. Tako se je klasična agrarna struktura z visokim deležem kmečkega prebivalstva in s tradicionalno agrarno proizvodnjo še marsikje ohranila. Močneje jo je načelo le zdomstvo, ki je povečalo demografsko mobilnost, hkrati pa je vneslo v kmetijstvo nekatere inovacije.

Med subpanonskimi obmejnimi področji ima še najnižji delež kmečkega prebivalstva občina Gornja Radgona (50,5 %); v preostalih treh občinah je proces deagrarnizacije znatno manj napredoval. Za Prekmurje je značilno, da se giblje delež zaposlenih v primarnih dejavnostih okoli 60 %, v občini Lenart pa znaša celo 65,2 %. V KS Jurovski dol je kmečkega prebivalstva še vedno 68,7 % (v KS Lokavec celo 77,2 %), pa čeprav ni oddaljena od Maribora za več kot 20 km. Agrarna struktura tega območja je tesno povezana z negativnimi socialnimi procesi, tako majhnim naravnim prirastkom, trajnim odseljivanjem in staranjem prebivalstva (22, 151), hkrati pa je ponoven dokaz za relativno šibke učinke mesta v njegovem slovenjgoriškem zaledju.

Ugotovili smo že, da se je v obdobju 1961-1971 število zaposlenih v primarnih dejavnostih v obmejnih regijah SV Slovenije zmanjšalo za 21,3 %. Najmočnejši je bil proces deagrarnizacije v občini Dravograd, Radlje (del) in Maribor (del), kjer se je število agrarnega prebivalstva zmanjšalo za okoli 37 %, sledijo občine Ravne (za 26,5 %), Gornja Radgona (za

24,3 %), Lenart (za 22,2 %), Lendava (za 17,9 %) in Murska Sobota (za 15,2 %). Vse razen prvih treh so pod republiškim poprečjem zmanjšanja števila zaposlenih v primarnem sektorju, ki znaša 26,8 %. V KS Spodnja Ščavnica in Lokavec je število aktivnih v primarnih dejavnostih celo poraslo, v KS Puconci in Zenkovci pa stagniralo. Največji padec zaposlenih v primarnem sektorju beležijo nekatere krajevne skupnosti v občini Maribor (Malečnik za 54,1 %, Duplek za 50,6 % in Ceršak za 53,4 %).

Število zaposlenih v sekundarnih dejavnostih se je v poprečju povečalo za 40,6 %, najmočneje v občinah Gornja Radgona (za 95,7 %) in Lenart (za 91 %), v občini Murska Sobota za 69,7 %, v občinah Dravograd in Radlje (del) za okoli 42 %, najmanj pa v občinah Lendava (za 37,6 %), Maribor (del) - za 23,6 % in Ravne na Koroškem (za 19,2 %). Slednje so tudi pod republiškim poprečjem 38 %.

Terciarni sektor kaže nekaj pestrejšo sliko. V poprečju se je število zaposlenih v tem sektorju sicer povečalo za 13,8 %, vendar je v dveh občinah celo nazadovalo. To sta občini Lendava (za 24,3 %) in Radlje (del) - za 11,4 %. V ostalih občinah se je povečalo in sicer za naslednje vrednosti: Dravograd 13,4 %, Murska Sobota 13,9 %, Maribor (del) 17,9 %, Ravne 25,7 %, Gornja Radgona 33,3 % in Lenart 41,3 %. Le zadnje tri občine presežejo republiški popreček 18,2 %.

Najmanj, le za 4 %, je poraslo število zaposlenih v kvartarnih dejavnostih. V občinah Murska Sobota in Radlje (del) je celo nazadovalo za okoli 14 %, minimalno je poraslo v občinah Maribor (del) - za 3,3 % in Lenart (za 5,4 %), nad republiškim poprečjem 15,7 % pa so občine Gornja Radgona (21,2 %), Lendava (25,9 %), Dravograd (25,2 %) in Ravne (27,5 %).

3. SPREMEMBE SOCIALNE STRUKTURE GOSPODINJSTEV V OBDOBJU 1961-1971 (karti III, IV)

3.0. Značilnosti obmejnih področij kot celote

Socialna struktura gospodinjstev je pomemben kazalec družbeno-ekonomskih procesov v pokrajini. Njihova problematika je v obmejnih področjih specifična in se v mnogočem razlikuje od tiste drugod po Sloveniji, pojavljajo pa se tudi znatne razlike med obmejnimi področji samimi.

Število gospodinjstev je v obmejnih področjih SV Slovenije poraslo v obdobju 1961-1971 za 1680 ali 3,3 %, kar je precej

pod republiškim poprečjem 12,4 %. S slednjim se izenačita le občini Dravograd (13 %) in Ravne (12,5 %). V občini Murska Sobota je število gospodinjstev poraslo za 5,8 %, v vseh ostalih pa je stagniralo ali celo nazadovalo (Radlje - del 1,5 %, Maribor - del 0,5 %, Gornja Radgona 1,3 %, Lendava -0,9 % in Lenart -5,9 %), kar je nedvomno odraz relativnega gospodarskega zastoja teh področij.

V letu 1971 je od 52.393 gospodinjstev v obmejnih področjih SV Slovenije prišlo 48 % na nekmečka, 24 % na mešana in 28 % na kmečka. Njihovo medsebojno razmerje je v primerjavi z republiškim poprečjem zelo neugodno, saj je prišlo v SR Sloveniji na nekmečka gospodinjstva kar 75,9 %, na mešana 13,8 % in na kmečka le 10,3 % vseh gospodinjstev. Od leta 1961 se je število nekmečkih gospodinjstev povečalo za 42 %, število mešanih za 12,4 %, medtem ko je število kmečkih nazadovalo za 32,9 %.

Spreminjanje strukture gospodinjstev se v obmejnih področjih SV Slovenije razlikuje od splošnega preslajanja v Sloveniji, za katerega je značilno zmanjševanje deleža mešanih gospodinjstev. V obdobju 1961-1971 se je število teh v SR Sloveniji zmanjšalo za 19,9 %, število kmečkih za 42,9 %, za 39,8 % pa se je povečalo število nekmečkih gospodinjstev. Proces socialne in ekonomske preobrazbe kmečkih gospodinjstev v mešana je na obravnavanem področju kot celoti v fazi, ko število mešanih gospodinjstev še vedno narašča. Hkrati nas to opozarja, da imamo opravka z regionalnim tipom kmetijskega gospodarskega in demografskega nazadovanja ter izumiranja. Le tam, kjer gre za intenzivnejši gospodarski razvoj, večjo koncentracijo prebivalstva in močnejšo urbanizacijo delež delavsko-kmečkih gospodinjstev upada, preslajanje kmečkih gospodinjstev v mešana pa postaja vse šibkejše (23, 41; 24, 66; prim. 25).

3.1. Pregled sprememb socialne strukture po občinah

Če želimo diferencirati mejna področja SV Slovenije glede na spremembe v socialni strukturi gospodinjstev, si moramo navedene ogledati tabelo 4 in karto III. Iz njuju razberemo nekaj značilnih tipov spreminjanja medsebojnega razmerja med različnimi kategorijami gospodinjstev, intenzivnost in trend preslajanja.

Stopnjo v razvoju soci^oekonomskih in demografskih procesov še posebno dobro osvetljujejo delež in spreminjanje števila mešanih, delavsko-kmečkih gospodinjstev. Ugotovili smo že, da je za obmejna področja SV Slovenije še vedno značilno naraščanje te kategorije gospodinjstev, kar nedvomno nakazuje zapoznelost družbenih procesov kot posledico šibke gospodarske dinamike.

Socialna struktura gospodinjstev leta 1961 in 1971^x

Tab. 4

O b č i n a	1 9 6 1				1 9 7 1			
	vsa %	nekm. %	meš. %	kmeč. %	vsa %	nekm. %	meš. %	kmeč. %
Ravne na Koroškem	6008 100	5172 86,1	408 6,8	428 7,1	6757 100	6218 92,0	356 5,3	180 2,7
Dravograd	1734 100	1090 62,9	317 18,3	327 18,8	1960 100	1560 79,6	242 12,3	158 8,1
Radlje ob Dravi (del)	2268 100	1319 58,2	388 17,1	561 24,7	2303 100	1687 73,3	359 15,6	257 11,1
Maribor (del)	9045 100	3813 42,2	2301 25,4	2931 32,4	9091 100	5440 59,8	2346 25,8	1284 14,1
Lenart	4475 100	774 17,3	1025 22,9	2676 59,8	4210 100	1042 24,7	1583 37,6	1585 37,7
Gornja Radgona	5188 100	1446 27,9	1042 20,1	2700 52,0	5254 100	2190 41,7	1559 29,7	1504 28,6
Murska Sobota	15105 100	2916 19,3	3723 24,6	8466 56,1	15988 100	5075 31,7	4125 25,8	6787 42,5
Lendava	6890 100	1189 17,3	1960 28,4	3741 54,3	6830 100	1952 28,6	1975 28,9	2903 42,5
SKUPAJ	50713 100	17719 35,0	11164 22,0	21830 43,0	52393 100	25164 48,0	12545 24,0	14658 28,0

^x Pri stanju leta 1971 je zajeta tudi kategorija ostala gospodinjstva in neznano, vendar zaradi minimalnih vrednosti ni posebej prikazana. Statistika iz leta 1961 je neznanu gospodinjstva zajela skupaj z nekmečkimi gospodinjstvi.

Le ob zaposlitvenih centrih, predvsem občinskih središčih, so se oblikovala območja z bolj ali manj močnim upadanjem števila mešanih gospodinjstev. Takšne tendence so značilne tudi za območja starejše industrializacije in urbanizacije v koroškem delu obmejnih področij SV Slovenije. Prav vse tamkajšnje občine kažejo upadanje števila mešanih gospodinjstev - Ravne na Koroškem za 12,7 %, Dravograd za 23,7 % in Radlje (del) za 7,5 %. Pridružuje se jim obmejno področje občine Maribor s stagnacijo le-teh. Za več kot 25 % so nazadovala mešana gospodinjstva v KS s središči neagrarne dejavnosti in to Črna, Ravne, Šentjanž pri Dravogradu, Muta, Selnica ob Dravi, Šentilj in Ceršak.

V območjih, ki so brez neagrarnih dejavnosti ali pa so bolj oddaljena od zaposlitvenih centrov oz. so z njimi slabo prometno povezana, število mešanih gospodinjstev ne upada tako močno ali pa narašča. V KS Prevalje, Remšnik in Ožbalt se je število mešanih gospodinjstev povečalo do 25 %, v občini Maribor pa kaže večina krajevni skupnosti porast do 25 %, od 25 do 50 % (KS Zgornja Kungota) ali tudi preko 50 % (KS Svečina, Jakobski dol in Pernica). Hkrati opažamo, da se s povečanjem oddaljenosti od Maribora, vsaj v slovenjgoriškem svetu, veča rast števila mešanih gospodinjstev. V občini Lenart in Gornja Radgona je intenzivnost tega pojava največja, saj porastejo v prvi mešana gospodinjstva za 54,4 %, v drugi pa za 49,6 %. V občini Lenart nazadujejo mešana gospodinjstva samo v eni krajevni skupnosti (Lenart), v občini Gornja Radgona pa v nobeni. Med krajevnimi skupnostmi daleč prevladujejo tiste s povečanjem števila mešanih gospodinjstev nad 50 %. To je hkrati območje največje prometne oddaljenosti od zaposlitvenih centrov in še najbolj agrarno. Celu vpliva Gornje Radgone in Radencev ni močnejše zaznati, iz česar sklepamo, da imamo še vedno opravka s prvo fazo preslojevanja gospodinjstev.

Prekmurški občini se glede značaja preslajanja gospodinjstev razlikujeta. V občini Murska Sobota se je kategorija mešanih gospodinjstev povečala za 10,8 %, medtem ko je v občini Lendava stagnirala. Ob pregledu karte III izstopi nekaj značilnih območij. Na severnem Goričkem se število mešanih gospodinjstev zmanjšuje ali stagnira. V treh krajevnih skupnostih je padlo za več kot 25 % (Kuzma, Čepinci in Hodoš). Tukajšnje nazadovanje mešanih gospodinjstev je tesno povezano z odseljevanjem njihovih članov v druge zaposlitvene centre, predvsem v območje Murske Sobotе. Ta proces je še stopnjevala izguba nekaterih specifičnih družbenih dejavnosti (ukinitve občine Petrovci-Šalovci!).

Tudi okoli zaposlitvenih centrov Murske Sobote in Lendave mešana gospodinjstva nazadujejo, vendar je to nazadovanje drugačnega izvora. Že za gravitacijsko območje med njima pa je značilen širok pas zmerne in močne rasti mešanih gospodinjstev, ki je največja v KS Tešanovci, Bogojina, Lipovci, Ižakovci, Mostje-Banuta, Genterovci in Polana (za preko 50 %).

Osrednje in vzhodno Goričko kažeta zaradi prometne zaprtosti zmerno rast mešanih gospodinjstev (do 25 %) in se podobno kot pravkar omenjeni gravitacijski pas šele vključujeta v neagrarno zaposlitev. Lepo lahko ugotovimo kako je rast mešanih gospodinjstev najmanjša (do 25 %) v največji oddaljenosti od obeh *občinskih* centrov, tj. v KS Kobilje, Dobrovnik in Turnišče.

Sorazmerno močno se je povečalo število mešanih gospodinjstev tudi na Zahodnem Goričkem, ki je prometno dobro povezano z zaposlitvenimi centri. Takšen značaj imajo KS Pertoča, Cankova, Gederovci in Tišina. V prvi se je število mešanih gospodinjstev povečalo za 64,9 %, v ostalih pa za 25 do 50 %.

Oglejmo si še preslojevanje kmečkih gospodinjstev v obmejnih področjih SV Slovenije (karta IV). Na splošno je to dokaj intenzivno, čeprav je z 32,9 % še precej pod republiškim poprečjem. V občinah Ravne, Dravograd, Radlje (del) in Maribor (del) se je število kmečkih gospodinjstev zmanjšalo za več kot 50 %, nekaj manjše je nazadovanje v občinah Lenart (za 40,8 %) in Gornja Radgona (za 44,3 %), le zmerno pa je v občinah Murska Sobota (za 19,8 %) in Lendava (za 22,4 %). Intenzivnost procesa deagrarnizacije proti vzhodu močno slabi, kar smo lahko ugotovili že iz pojava šibkega nazadovanja števila zaposlenih v primarnih dejavnostih (karta II, tab. 3). Na severnem Goričkem, ki smo ga označili kot specifično območje zmanjševanja števila mešanih gospodinjstev, zasledimo v dveh krajevnih skupnostih celo povečanje števila kmečkih gospodinjstev (Čepinci za 3,4 % in Hodoš za 7,2 %) ali njihovo stagnacijo (KS Kuzma). Zanimiv primer predstavlja KS Odranci, kjer se je število kmečkih gospodinjstev povečalo za 55,1 %, mešanih pa zmanjšalo za 63,1 %. Nekmečkih gospodinjstev je bilo v tej krajevni skupnosti zelo malo; njihovo število je v obdobju 1961-1971 komajda nekoliko poraslo. Pri tem se skupno število gospodinjstev ni spremenilo.

Močno, preko 50 %, se je zmanjšalo število kmečkih gospodinjstev v Pomurju le v območju zaposlitvenih centrov, posebno Murske Sobote (KS Bakovci, Lipovci, Bratovci in Beltinci) in Gornje Radgone (KS Zbigovci-Črešnjevci, Kapela in Radenci) ter v KS Lendava. V občini Lenart se v to skupino uvrščata KS Lenart in Voličina, ki se navezujeta na skoraj sklenjeno območje enako

močnega, vendar v zahodnem obmejnem svetu docela prevladujočega intenzivnega preslajanja kmečkih gospodinjstev. Nazadovanje števila kmečkih gospodinjstev za več kot 50 % označuje namreč veliko večino krajevnih skupnosti v predalpskem in zahodnem gričevnatem subpanonskem obmejnem svetu.

4. SPREMEMBE V STAROSTNI STRUKTURI PREBIVALSTVA V OBDOBJU 1961-1971

4.0. Splošne ugotovitve

Starostna struktura je tesno povezana z dinamiko prebivalstva. Za obmejna področja SV Slovenije kot celote je značilna demografska stagnacija. Mnoge prometno odmaknjene krajevne skupnosti brez možnosti bližnje zaposlitve v neagrarnih dejavnostih se demografsko praznijo ali kažejo tendenco k praznjenju. To še posebej velja za obsežne predele Goriškega in lendavske občine, za nekatera območja Slovenskih goric in višji svet v Obmejnem Dravskem hribovju. Upadanje ali stagnacija prebivalstva sta posledica odseljavanja mladih ljudi, ki si iščejo zaposlitve širom po Sloveniji ali v zamejstvu, hkrati pa postopnega zmanjševanja rodnosti oziroma naravnega prirastka.

Med značilnosti starostne sestave sedi zato zmanjšanje števila mladega in močan porast starejšega prebivalstva, medtem ko je pri vmesnih starostnih kategorijah stanje različno (tabela 5 a).

Spreminjanje števila prebivalstva po starostnih skupinah v obdobju 1961-1971 (v %)

Tab. 5 a

Starostna skupina	Porast v %	Zmanjšanje v %
0 - 4		13,7 (0,7)
5 - 9		19,1 (6,8)
10 - 14		7,9 (5,5)
15 - 24	21,3 (20,9) ^x	
25 - 34		5,8 (5,3)
35 - 44	24,7 (43,8)	
45 - 54		13,6 (10,6)
55 - 64	(7,0)	1,1
65 in več	31,5 (36,7)	

^x v oklepaju vrednosti za SR Slovenijo.

Zelo močno se je skrčilo število prebivalstva do 4 let starosti in to za 13,7 %, od 5 do 9 let starosti pa za 19,1 %, kar je v obeh primerih močno nad republiškim poprečjem. Upada tudi število mladine med 10 in 14 leti. Starostno skupino 15 do 24 let označuje porast za 21,3 %, ki je enak republiškem poprečju. Povezujemo ga s pojavom sorazmerno močne generacije iz obdobja večje rodnosti pred letom 1961. Že starostna skupina od 25 do 34 let, ki jo sestavlja prebivalstvo z največjo fertilitnostjo in delovno ustvarjalnostjo, pa je zaradi odseljevanja nazadovala. Njeno slabljenje je v vzročni zvezi z upadanjem rodnosti in zaskrbljujočim zniževanjem deleža mladih. Starostna skupina od 35 do 44 let, ki predstavlja generacijo iz desetletja pred drugo vojno - torej še prav tako iz obdobja z močnim naravnim prirastkom - se je okrepila za 24,7 %, kar pa je znatno manj kot znaša popreček za Slovenijo. Starostna skupina od 45 do 54 let je zaradi neugodnih medvojnih razmer in močne migracijske dinamike po letu 1945 nazadovala za 13,6 %. Prebivalstvo staro od 55 do 64 let številčno stagnira, starejše od 65 let pa močno narašča. Njegovo število se je v obdobju 1961-1971 povečalo kar za 31,5 % (v SRS za 36,7 %).

Oglejmo si še delež značilnih starostnih skupin in njihovo spreminjanje v obdobju 1961-1971. Prebivalstvo sem razporedil v 4 starostne skupine: do 14 let, od 15 do 44 let ^{od 15 do 54 let} in nad 55 let (tabela 5 b).

Mladega prebivalstva do 14 let starosti je v obmejnih področjih SV Slovenije nekaj več (25,3 %) kot v slovenskem poprečju (24,1 %). Pri tem opazimo, da je njegov delež posebno nizek v Prekmurju (od 22 do 23 %), medtem ko doseže na zahodu mnogo višje vrednosti (prim. 12, 29, 30). Oboje je tesno povezano z migracijami prebivalstva in naravnim prirastkom.

Prebivalstva od 15 do 44 let starosti (fertilna skupina) je 43,8 % (SRS 46,2 %). Odstopanja po posameznih področjih so z izjemo ravenske (49,3 %) in dravograjske občine (37,9 %) manjša. Visok delež te kategorije prebivalstva v občini Ravne je posledica močnega dotoka mladih ljudi v tamkajšnjo industrijo od drugod, tudi iz drugih republik. To potrjuje tudi najvišji delež kategorije delovnega prebivalstva, ki jo dobimo, če k fertilni skupini prebivalstva prištejemo starostno skupino od 45 do 54 let. V občini Ravne je namreč kar 58,4 % takšnega prebivalstva, medtem ko znaša popreček za obmejna področja 53,7 % (SRS 56 %). Najmanj delovnega prebivalstva je v občini Lenart (50,3 %), hkrati pa je v tej občini in v Prekmurju največ prebivalstva, ki bi ga lahko označili kot staro (starostna skupina nad 55 let). Njegov delež se tukaj giblje med 21 in 24 %, kar je precej nad republiškim poprečjem 19,7 %. Koroške občine imajo najmanj starega prebivalstva, ravenska celo samo 14,8 %.

Spremembe starostne sestave v obdobju 1961-1971

Tab. 5b

O b č i n a	leto porast ali padec	s k u p i n e p r e b i v a l s t v a ^x							
		mlado		fertično		delovno		staro	
		štev.	%	štev.	%	štev.	%	štev.	%
Ravne na Koroškem	1961	6734	31,6	9753	45,8	11797	55,4	2749	12,9
	1971	6370	26,5	11828	49,3	14019	58,4	3548	14,8
	%	-5,4		21,3		18,8		29,0	
Dravograd	1961	2200	31,7	2931	42,3	3651	52,7	1080	15,6
	1971	2140	28,5	3467	37,9	4063	54,1	1303	17,3
	%	-2,7		18,3		11,3		20,6	
Radlje ob Dravi (del)	1961	3058	33,1	3764	40,8	4728	51,2	1433	15,5
	1971	2630	28,8	4056	44,4	4857	53,2	1624	17,8
	%	-14,0		7,7		2,7		13,3	
Maribor (del)	1961	11215	31,1	14824	41,1	18687	51,9	6108	16,9
	1971	9741	27,5	15867	44,8	19032	53,7	6554	18,5
	%	-13,1		7,0		1,8		7,3	
Lenart	1961	5112	29,7	6610	38,5	8642	50,3	3424	19,9
	1971	4825	28,1	7050	41,1	8639	50,3	3665	21,3
	%	-5,6		6,6		0,0		7,0	
Gornja Radgona	1961	6103	31,3	7516	38,6	9784	50,2	3597	18,5
	1971	5400	26,3	9025	44,0	10981	53,6	4088	19,9
	%	-11,9		20,1		12,2		13,6	
Murska Sobota	1961	17683	28,2	23561	37,6	31624	50,5	13283	21,2
	1971	14578	22,8	27077	42,4	34065	53,3	15138	23,7
	%	-17,3		14,9		7,7		13,9	
Lendava	1961	7842	28,4	10561	38,3	14084	51,0	5565	20,2
	1971	6003	22,3	11198	41,6	14189	52,7	6177	22,9
	%	-23,5		6,0		0,7		10,9	
Skupa.j	1961	59902	29,9	79520	39,7	102997	51,4	37239	18,6
	1971	51688	25,3	89568	43,8	109845	53,7	42097	20,6
	%	-13,7		12,6		6,6		13,0	

^x Podrobneje so razčlenjene starostne kategorije v tabeli 5 c. Tam je navedeno tudi skupno število prebivalstva.

Za primer staranja prebivalstva vzemimo naselje Stanetinci (občina Lenart) v obdobju 1961-1971 (26, 277). Delež prebivalstva v kategoriji pod 20 let se je zmanjšal za 2,1 %, v starosti od 20 do 40 let za 4,6 %, v naslednjih kategorijah pa se je povečal, tako da je četrтина vaščanov že starejša od 60 let. Hkrati je v Stanetincih vsako šesto gospodinjstvo povsem ostarelo, saj so vsi njihovi člani stari nad 60 let.

Staranje prebivalstva pa je značilen pojav tudi v koroškem svetu, kjer je tesno povezan z zapuščenjem hribovskih kmetij. V radeljski občini je bilo npr. v obdobju 1964-1972 opuščenih v obmejnih k.o. Spodnja Kapla 6, Zgornja Kapla 4, Radelca 4, Brezni vrh 4, Brezovec 2 in Pernice-Mlake 6 domačij (27, 163). Za Obmejno Dravsko hribovje je zato močno značilen proces ogozdovanja, ki ga v subpanonskem področju, z izjemo severovzhodnega Goriškega, zamenja ozelenjevanje (prim. 28, 29).

Delež mladega prebivalstva (do 14 let starosti) se je v obdobju 1961-1971 snižal od 29,9 % na 25,3 % (v SRS od 27,3 % na 24,1 %), kar pomeni zmanjšanje števila mladih za 13,7 % (v SRS le za 4,4 %). Najbolj se je to število skrčilo v občinah Lendava (za 23,5 %) in Murska Sobota (za 17,3 %), najmanj pa v občinah Lenart (za 5,6 %), Dravograd (za 2,7 %) in Ravne (za 5,4 %).

Starostna skupina od 15 do 44 let se je zaradi velikega naravnega prirastka pred letom 1961 povečala od 39,7 % na 43,8 % (v SRS od 42,9 % na 46,2 %) ali za 12,6 % (v SRS za 16,9 %). Najmočnejši porast imajo občine Ravne (za 21,3 %), Dravograd (za 18,3 %) in Gornja Radgona (za 20,1 %), manjši je v občini Murska Sobota (za 14,9 %), v drugih občinah pa je zelo nizek in se giblje med 6 in 8 %.

Kategorija t.i. delovnega prebivalstva se je v primerjavi s prejšnjo (fertilno) povečala znatno manj in sicer od 51,4 % na 53,7 % (v SRS od 54,8 % na 56,0 %) ali za 6,6 % (v SRS za 10,9 %). Najmočnejši je njen porast v občini Ravne (za 18,8 %), Dravograd (za 11,3 %) in Gornja Radgona (za 12,2 %), v občini Murska Sobota znaša 7,7 %, v preostalih pa stagnira.

Delež prebivalstva, starega nad 55 let, je porasel od 18,6 % na 20,6 % (v SRS od 17,8 % na 19,7 %) ali za 13 % (v SRS za 20 %). Največji porast starega prebivalstva beležita občini Ravne (za 29 %) in Dravograd (za 20,6 %), najmanjšega pa v občini Lenart (za 7 %) in Maribor (del) - za 7,3 %.

Podrobnejšemu vpogledu v starostno strukturo je namenjena tabela 5 c.

- 4 -

Delež starostnih kategorij leta 1961 in 1971

Tab. 5 c

O b č i n a	leto	skupaj ^x	%	starostna struktura						starostna struktura											
				0-4	%	5-9	%	10-14	%	15-24	%	25-34	%	35-44	%	45-54	%	55-64	%	65 in več	%
Ravne na Koroškem	1961	21294	100	2224	10,4	2460	11,6	2050	9,6	3377	17,0	3839	18,0	2287	10,7	2044	9,6	1599	7,5	1150	5,4
	1971	23995	100	2025	8,4	2137	8,9	2208	9,2	4488	18,7	3628	15,1	3712	15,5	2191	9,1	1875	7,8	1673	7,0
Dravograd	1961	6931	100	754	10,9	774	11,2	672	9,7	1161	16,7	1106	15,9	664	9,6	720	10,4	603	8,7	477	6,9
	1971	7513	100	711	9,5	723	9,6	707	9,4	1511	18,0	1117	14,9	999	13,3	596	7,9	651	8,6	652	8,7
Radlje ob Dravi (del)	1961	9225	100	1019	11,0	1122	12,2	917	9,9	1160	16,9	1312	14,2	892	9,7	964	10,5	820	8,9	613	6,6
	1971	9128	100	828	9,0	878	9,6	924	10,1	1108	18,7	1211	13,3	1137	12,5	801	8,8	811	8,9	813	8,9
Maribor (del)	1961	36023	100	3918	10,9	3943	10,9	3354	9,3	5900	16,6	5353	14,9	3481	9,7	3863	10,7	3643	10,1	2465	6,8
	1971	35437	100	3006	8,5	3284	9,3	3451	9,7	6244	17,9	4784	13,5	4759	13,4	3165	8,9	3228	9,1	3326	9,4
Lenart	1961	17182	100	1800	10,5	1734	10,1	1578	9,2	2033	15,0	2332	13,6	1675	9,7	2032	11,8	1907	11,1	1517	8,8
	1971	17160	100	1614	9,4	1583	9,2	1628	9,5	2105	15,8	2140	12,5	2205	12,8	1589	9,3	1785	10,4	1880	11,0
Gornja Radgona	1961	19472	100	1956	10,0	2172	11,2	1975	10,1	2266	14,5	2693	13,8	1997	10,3	2268	11,7	2112	10,8	1485	7,6
	1971	20486	100	1741	8,5	1849	9,0	1810	8,8	3100	17,6	2693	13,2	2722	13,3	1956	9,6	2014	9,8	2074	10,1
Murska Sobota	1961	62569	100	5189	8,3	6182	9,9	6267	10,0	8211	13,5	7932	12,7	7208	11,5	8063	12,9	7263	11,6	6020	9,6
	1971	63848	100	4605	7,2	4797	7,5	5176	8,1	11174	18,0	7673	12,0	7930	12,4	6988	10,9	7302	11,5	7836	12,3
Lendava	1961	27602	100	2168	7,8	2865	10,4	2809	10,2	3225	14,2	3464	12,6	3172	11,5	3523	12,8	3138	11,4	2427	8,8
	1971	26901	100	1897	7,1	1932	7,2	2174	8,1	4460	18,1	3150	11,7	3188	11,9	2991	11,1	3193	11,9	2984	11,0
S k u p a j	1961	200298	100	19028	9,4	21252	10,6	19622	9,8	30113	15,0	28031	14,0	21376	10,7	23477	11,7	21085	10,5	16154	8,1
	1971	204468	100	16427	8,0	17183	8,4	18078	8,8	36220	17,9	26396	12,9	26652	13,0	20277	9,9	20859	10,2	21238	10,4

^x Razlika med seštevkom starostnih skupin in skupnim številom prebivalstva predstavljajo osebe z neznano starostjo.

5. SPREMEMBE V IZOBRAZBENI STRUKTURI PREBIVALSTVA V OBDOBJU 1961-1971

Ker so obmejna področja SV Slovenije gospodarsko manj razvita, ne moremo pričakovati posebno ugodne izobrazbene strukture prebivalstva, čeprav se je leta v obdobju 1961-1971 dokaj ugodno razvijala. Tako se je število prebivalstva brez osnovne šole (z manj kot 4 razredi) zmanjšalo od 11 % na 7,9 % (v SRS za 10,4 % na 6,8 %), prav tako tudi število oseb z nepopolno osnovno šolo (s 4-7 razredi). Ta izobrazbena kategorija je bila v letu 1961 najmočnejša, saj je zajemala 54,3 % vseh nad 10 let starih prebivalcev, a se je do leta 1971 zmanjšala na 32,4 % (v SRS od 54,3 % na 29,6 %) ali za 36,5 %. Posledica teh sprememb je močno povečanje izobrazbene kategorije s popolno osnovno šolo in sicer od 26,3 na 43,7 % (v SRS od 17,6 % na 37,2 %) ali za 76,6 %. To je danes najštevilnejša izobrazbena kategorija prebivalstva.

V primerjavi z republiškim poprečjem je izobrazbena struktura neugodna, saj je vrednostni delež SR Slovenije pri izobrazbenih kategorijah do vključno popolne osnovne šole precej nižji od doslej obravnavanega v obmejnih področjih, v "višjih" izobrazbenih kategorijah pa je nasprotno mnogo večji. Delež prebivalstva s šolo za KV in VKV delavce ter s srednjo šolo je sicer v obdobju 1961-1971 porasel od 7,7 % na 14,5 % ali za 101,4 %, vendar je v republiškem poprečju mnogo višji (v SRS se je povečal od 15,7 % na 22,9 %).

Višješolsko in visokošolsko izobrazbo je imelo v letu 1961 le 0,4 % (v SRS 1,6 %) in v letu 1971 1,1 % (v SRS 3 %) prebivalstva, pa čeprav so v obmejnih področjih tudi nekateri urbani centri oziroma kraji z razvitimi neagrarnimi dejavnostmi in je ponekod dokaj razvita družbena kmetijska proizvodnja ter predelava. Tudi če primerjam dve osnovni izobrazbeni kategoriji in sicer prebivalstvo do vključno z opravljeno osnovno šolo in ostalo prebivalstvo, razlike med republiškim poprečjem in razmerami v obmejnih področjih SV Slovenije samo potrjujejo neugodnost izobrazbene strukture slednjih. Delež prve kategorije se je v obmejnih področjih v obdobju 1961-1971 zmanjšal od 91,7 % na 84 %, v SR Sloveniji pa od 82,3 % na 73,6 %, druge kategorije pa je v obmejnih področjih porasel od 8,1 % na 15,6 %, medtem ko v SR Sloveniji od 17,3 % na 25,9 %.

Navedem naj še razlike v izobrazbeni strukturi med posameznimi obmejnimi področji (tabela 6).

Izobrazbena struktura prebivalstva leta 1961 in 1971

Tab. 6

O b č i n a	leto	skupaj ^x	izobrazbena kategorija				
			brez š. izobr.	4-7 r. osn.š.	osnov. šola	š.za KV, VKV del., sred.š.	višja in visoka šola
Ravne na Koroškem	1961	17268	2838	10243	1449	2467	183
	%	100	16,4	59,3	8,4	14,3	1,1
	1971	19831	2074	6269	6558	4453	379
	%	100	10,5	31,6	33,1	22,4	1,9
Dravograd	1961	5409	950	3122	682	597	40
	%	100	17,6	57,7	12,6	11,0	0,8
	1971	6079	761	2306	1791	1130	72
	%	100	12,5	37,9	29,5	18,6	1,2
Radlje ob Dravi (del)	1961	7073	1210	4510	628	690	20
	%	100	17,1	63,8	8,9	9,7	0,3
	1971	7422	818	3030	2327	1166	62
	%	100	11,0	40,8	31,4	15,7	0,8
Maribor (del)	1961	27904	3282	18751	3397	2303	62
	%	100	11,8	67,2	12,2	8,2	0,2
	1971	29145	2931	12730	8961	4166	223
	%	100	10,1	43,7	30,7	14,3	0,7
Lenart	1961	14326	1593	10158	1793	722	43
	%	100	11,2	70,9	12,5	5,0	0,3
	1971	13962	1206	5433	6029	1175	84
	%	100	8,6	38,9	43,2	8,4	0,6
Gornja Račgona	1961	15304	1139	6966	6098	1029	58
	%	100	7,4	45,5	39,9	6,7	0,4
	1971	16896	953	6267	6836	2563	214
	%	100	5,6	37,1	40,4	15,2	1,3
Murska Sobota	1961	50955	4364	22956	20073	3287	255
	%	100	8,6	45,1	39,4	6,4	0,5
	1971	54953	3377	13817	29254	7348	657
	%	100	6,2	25,3	53,6	13,5	1,2
Lendava	1961	22469	2301	10691	8183	1201	76
	%	100	10,2	47,6	36,4	5,3	0,4
	1971	23074	1399	5606	12953	2764	195
	%	100	6,1	24,3	56,1	12,0	0,8
S k u p a j	1961	160708	17677	87397	42303	12296	737
	%	100	11,0	54,3	26,3	7,7	0,4
	1971	171002	13519	55458	74709	24765	1886
	%	100	7,9	32,4	43,7	14,5	1,1

^xRazliko med seštevkom izobrazbenih kategorij in skupnim številom prebivalstva predstavljajo osebe z neznano izobrazbo. Zajeto je prebivalstvo, staro več kot 10 let.

Ob pregledu tabele izluščimo nekaj značilnosti. Predvsem je opaziti relativno najmanjše število prebivalstva brez šolske izobrazbe v subpanonskih obmejnih področjih. V občinah Gornja Radgona, Murska Sobota in Lendava je njegov delež pod republiškim poprečjem 6,8 %, mnogo več pa je takega prebivalstva v hribovitem svetu na zahodu, v občini Dravograd npr. še vedno 12,5 %. Slednje je med drugim povezano s specifičnimi razmerami šolanja v hribovitih področjih, posebno v preteklosti. Pri izobrazbeni kategoriji s 4 razredi osnovne šole se regionalne razlike ublaže, pa čeprav imata relativno najmanj tega prebivalstva občini Murska Sobota in Lendava (okoli 25 %), kar je prav tako pod republiškim poprečjem 29,6 %. V občini Maribor (del) je prebivalstva z nepopolno šolsko izobrazbo še vedno 43,7 %, vendar ga je bilo leta 1961 kar 67,2 %, v lenarški pa 70,9 %.

Po največjem deležu prebivalstva s popolno osnovno šolo izstopata občini Murska Sobota (53,6 %) in Lendava (56,1 %), kar je močno nad republiškim poprečjem 37,2 %. Občini Gornja Radgona in Lenart sta rahlo nad tem poprečjem, ostale občine pa pod njim. Temu ustrezno je v subpanonskih obmejnih področjih najmanj KV in VKV delavcev in kadra s srednjo izobrazbo, v občini Lenart celo samo 8,4 %. Njihov delež se poveča le v občinah Dravograd (18,6 %) in Ravne (22,4 %), kar pa se samo približa republiškem poprečju 22,9 %. Tukajšnja kvalifikacijska struktura je še posebno pogojena z enostransko razvitostjo gospodarstva. Po kadrih s poklicno usmerjenostjo je občina Ravne nad republiškim poprečjem (železarna!), deficitarni pa so predvsem kadri z visoko, višjo in srednjo šolsko izobrazbo. Slednje je povezano z relativno slabo razvitimi družbenimi službami (18, 6).

Navedeni podatki so nazoren indikator stopnje razvitosti tako posameznih pokrajinskih enot kot obmejne SV Slovenije kot celote, saj se relativno nerazvita območja hkrati tudi prekrivajo z območji, ki imajo zaradi slabo razširjenih neagrarnih dejavnosti ali monostrukturnega gospodarstva le malo kvalificiranih kadrov. Posebno neugodna je izobrazbena struktura v subpanonskem obmejnem predelu, kar potrjuje tudi delež prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo. Tudi ta je najvišji v občini Ravne (1,9 %), vendar je močno pod republiškim poprečjem 3 %, 1 % preseže še v občinah Dravograd, Gornja Radgona, Murska Sobota, v drugih pa je nižji. Ob tem so zaskrbljujoči podatki o šolanju kadrov (22, 156). V občini Lenart npr. pride v starostni kategoriji 15 do 19 let en učenec poklicnih šol in gimnazij komaj na vsakega osmega občana (v SRS na 2 do 3 občane). Še slabše je razmerje pri študentih višjih in visokih šol, kjer pride v starostni kategoriji 20 do 24 let en študent komaj na vsakih 50 občanov (v SRS na 9 do 10 občanov).

Sklepni pregled

V sestavku je prikazana demografska dinamika v obdobjih 1953-1961 in 1961-1971 ter spreminjanje strukture prebivalstva glede na dejavnost, starost, stopnjo izobrazbe ter preslajanje gospodinjstev v obdobju 1961-1971.

Rast prebivalstva je v obmejnih področjih SV Slovenije dosegla v obdobju 1953-1961 komaj 1,4 % in v obdobju 1961-1971 2,1 %, kar je močno pod republiškim poprečjem 5,8 % oz. 8,5 %. Prevladuje depopulacijski tip prebivalstvene rasti, ki prehaja v občinah Lenart, Lendava, Radlje (del) in Maribor (del) v tip izrazite depopulacije. Tudi za Goričko je značilno demografsko praznjenje. Tendenco rahlega naraščanja prebivalstva kaže občina Gornja Radgona, medtem ko je za občini Dravograd in Ravne značilna stalna koncentracija prebivalstva v obeh popisnih obdobjih. Značilno je močno doseljevanje od drugod, zapuščanje hribovskih kmetij in zaposlovanje v dolinah. Obenem označuje zahodni predalpski obmejni svet proces starejše, do danes močno stopnjevane industrializacije, ki je omogočila preslajanje kmečkega prebivalstva. V subpanonskih obmejnih področjih so se nasprotno neagrarne dejavnosti pričele razvijati vidneje šele v zadnjih dveh desetletjih, zato je odvečno agrarno prebivalstvo odtekalo drugam, po vsej Sloveniji in v znatni meri tudi v zamejstvo. Na obmejna področja SV Slovenije je odpadla več kot četrtnina vseh slovenskih zdomcev ali blizu 11 % njihovega aktivnega prebivalstva.

V primarnih dejavnostih je bilo zaposlenih 50 % aktivnega prebivalstva (SRS 25,5 %), v sekundarnih 21,9 % (SRS 36,9 %), v terciarnih 10,5 % (SRS 20 %) in kvartarnih 5,2 % (SRS 11,1 %). V primerjavi z republiškimi vrednostmi se torej kažejo obmejne regije SV Slovenije socio-ekonomsko slabo razvite. Delež agrarnega prebivalstva je v poprečju še vedno zelo visok, proces deagrarnizacije pa počasen. Čeprav zavzemajo le 10,9 % površine Slovenije, pride nanje kar 25,8 % vseh zaposlenih v primarnih dejavnostih SR Slovenije, delež posameznih ostalih dejavnosti pa se giblje med 6 in 8 %. V primerjavi z letom 1961 se je to razmerje še poslabšalo. Gospodarska struktura obmejnih področij ostaja zato izrazito enostranska in ob drugih dejavnikih samo še prispeva k relativnemu zaostajanju za gospodarskim razvojem Slovenije.

Preslojevanje kmečkega prebivalstva je doseglo najvišjo stopnjo v zahodnem, koroškem delu obmejnih področij, kjer je v občini Ravne v primarnih dejavnostih zaposlenih le še 12 % aktivnega prebivalstva. Proti vzhodu se ta delež povečuje. V Prekmurju

je kmečkega prebivalstva še vedno okoli 60 %, v občini Lenart celo 65,2 %. Proces deagrarnizacije je bil v obdobju 1961-1971 najintenzivnejši v občinah Dravograd, Radlje (del) in Maribor (del), kjer se je število kmetijskega prebivalstva zmanjšalo za okoli 37 % (v poprečju za 21,3 %).

Tudi socialna struktura gospodinjstev je v primerjavi z republiškim poprečjem zelo neugodna. Na nekmečka gospodinjstva pride 48 % (SRS 75,9 %), na mešana 24 % (SRS 13,8 %) in na kmečka 28 % (SRS 10,3 %) vseh gospodinjstev. Proces socialne in ekonomske preobrazbe kmečkih gospodinjstev v mešana je tu še vedno v fazi, ko število slednjih narašča. Delež delavsko-kmečkih gospodinjstev se je v obdobju 1961-1971 povečal za 12,4 % (v SRS zmanjšal za 19,9 %), kar nedvomno dokazuje zapoznelost družbenih procesov kot posledico šibke gospodarske dinamike. Hkrati nas to opozarja, da pripadajo obmejna področja SV Slovenije tipu kmetijsko-gospodarskega in demografskega nazadovanja in izumiranja. Območja z bolj ali manj močnim upadanjem števila mešanih gospodinjstev so se oblikovala le okoli zaposlitvenih centrov, najbolj značilno na Koroškem, kjer je upadlo njihovo število v vseh treh občinah. V prometno odmaknjenem višjem svetu pa tudi tukaj delež mešanih gospodinjstev narašča, podobno kot v še močno agrarnem subpanonskem svetu, kjer doseže intenzivnost tega pojava svoj vrhunec. V občini Lenart je njihovo število poraslo za 54,4 %, v občini Gornja Radgona pa za 49,6 %.

Število kmečkih gospodinjstev je sicer v obdobju 1961-1971 nazadovalo za 32,9 %, kar pa je precej pod republiškim poprečjem 42,9 %. V območju Maribora in na Koroškem se je zmanjšalo za več kot 50 %. Proti vzhodu pa proces deagrarnizacije močno oslabi, saj se je delež kmečkih gospodinjstev v občini Murska Sobota zmanjšal le za 19,8 %; v nekaterih krajevnih skupnostih se je celo povečal. Močno zmanjšanje deleža kmečkih gospodinjstev je v Pomurju omejeno le na okolico zaposlitvenih centrov oz. občinskih središč.

Upadanje in stagnacija števila prebivalstva sta tesno povezana z odseljevanjem mladih. Rodnost oz. naravni prirastek se tako postopoma zmanjšujeta, prebivalstvo pa se stara. Prebivalstva do 14 let starosti je komaj kaj več (25,3 %) kot v slovenskem poprečju (24,1 %). Njegov delež je posebno nizek v Prekmurju (od 22 do 23 %), medtem ko doseže na zahodu višje vrednosti. "Fertilnega" prebivalstva od 15 do 44 let starosti je 43,8 % (SRS 46,2 %), največ v ravenski občini, kjer je tudi največ "delovnega" prebivalstva od 45 do 54 let starosti. Takšna sestava je posledica močne imigracije. Najšibkejša je ta starostna kategorija v občini Lenart, kjer je podobno kot v

Prekmurju največ "starega" prebivalstva (kategorija nad 55 let) in sicer med 21 in 24 % (SRS 19,7 %). Koroške občine imajo najmanj tega prebivalstva, ravenska celo samo 14,8 %.

Delež mladega prebivalstva do 14 let starosti se je v obdobju 1961-1971 znižal za 13,7 % (SRS za 4,4 %), v občini Lendava celo za 23,5 %, prebivalstva starega nad 55 let pa povečal za 13 % (SRS za 20 %), najbolj v občini Ravne (za 29 %).

Izobrazbena struktura, ki je odličen indikator stopnje razvitosti, ni zadovoljiva. Vrednostni delež SR Slovenije pri izobrazbeni kategoriji do vključno popolne osnovne šole je precej nižji (37,2 %) od tistega v obmejnih področjih (43,7 %), pri kategoriji prebivalstva s šolo za KV in VKV delavce ter s srednjo šolo pa je mnogo višji (SRS 22,9 %, obmejna področja 14,5 %). Tudi višješolsko in visokošolsko izobrazbo ima v republiki 3 % prebivalstva, medtem ko v obmejnih področjih le 1,1 %. V hribovitem koroškem svetu je veliko ljudi brez šolske izobrazbe, v občini Dravograd 12,5 %. V občini Maribor (del) je prebivalstva z nepopolno šolsko izobrazbo še vedno 43,7 %. Po KV in VKV kadrih in kadrih s srednjo šolo se približata republiškemu poprečju le občini Ravne in Dravograd (industrija), povsod, še posebno v subpanonskem svetu pa so močno deficitarni kadri z višje in visoko izobrazbo.

Viri in literatura

1. Kartografska obdelava krajevnih skupnosti v SRS. Inštitut Geodetskega zavoda SRS. Ljubljana, junij 1975. Leto 2, številka 2. Prostorski informacijski sistem. Zasnova. Nosilec naloge: Zvone Berlot s sodelavci.
2. Aktiviranje obmejnih območij Severovzhodne Slovenije. Ekonomski center Maribor. Maribor 1974. Nosilec raziskave Zorko Edo, dipl. oec., sodelavec Vrenko Zdravko. Cikl.
3. Raziskovalni projekt "Slovenske gorice". Gradivo številka 1. Združenje visokošolskih zavodov Maribor. Maribor 1974. Katedra za geografijo Pedagoške akademije v Mariboru. Cikl.
4. Referati na II. slovensko-slovaškem geografskem simpoziju v Mariboru. 11.-14. dec. 1975. Cikl.
5. Božidar Kert: Družbena geografija osredja zahodnih Slovenskih goric (območje občine Lenart). Doktorska disertacija. V Mariboru 1973. Cikl.
6. Med Peco in Pohorjem. Zbornik ob 20-letnici ravenske gimnazije. Maribor 1965.
7. Siti in lačni Slovenci. Maribor 1969.
8. Popis stanovništva 1961. Knjige X, XI, XIII, XIV, XVI. Savezni zavod za statistiko.
9. Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971. Knjige VI, VIII, X, XII. Zvezni zavod za statistiko.
10. Regionalni prostorski plan za območje SR Slovenije. Stanje v prostoru in razvojne težnje. Dokumentacijsko gradivo II. Ljubljana 1973.
11. Milan Natek: Osnovni tipi rasti prebivalstva v Sloveniji. GV XLVII, Ljubljana 1975.
12. Peter Ficko: Geografski oris. C. d. 6.
13. Božidar Kert: Vpliv obmejne lege na delovne migracije prebivalstva občine Lenart v Slovenskih goricah v zamejstvo. C. d. 4.
14. Ocene, ugotovitve in stališča pri oblikovanju srednjeročnih programov družbeno-ekonomskega razvoja pomurskih občin za obdobje 1976-1980. Drugi osnutek. Pomurski medobčinski svet SZDL in medobčinski svet ZKS Pomurje. Murska Sobota, 18.3.1975.
15. Ludvik Olas: Nekateri populacijski problemi Prekmurja kot obmejne regije. C. d. 4.

16. Ludvik Olas: Socialna zdiferenciranost sezonskih delavcev iz Prekmurja. Geographica Slovenica 3. Socialno-geografski aspekti socialnega razlikovanja med slovenskimi pokrajinami. Ljubljana, 7.-8. dec. 1972. Ljubljana 1974.
17. Mavricij Zgonik: Tedenske migracije kot odraz družbenega razlikovanja v obmejni Podravski regiji. C. d. 16.
18. Temeljna izhodišča za sestavo srednjeročnega plana razvoja občine Ravne na Kor. v obdobju 1976-1980. Gradivo za 4. skupno sejo vseh zborov. Skupščina občine Ravne na Kor., 21.11.1974.
19. Mavricij Zgonik: Teoretske osnove nekaterih problemov obmejnih regij na primeru Severovzhodne Slovenije. C. d. 4.
20. Andrej Lodranty - Franc Mezner: Problemi urbanizacije v koroškem kotu. C. d. 6.
21. Marjan Kroflič: Regija v številkah. C. d. 6.
22. Božidar Kert: Socialno-geografski procesi v občini Lenart kot primer razvoja nekaterih agrarnih regij Severovzhodne Slovenije. Geographica Slovenica 2. Geografski simpozij o Severovzhodni Sloveniji. Maribor, 13.-15. oktobra 1972. Maribor 1973.
23. Vladimir Klemenčič: Problemi mešane strukture gospodinjstev in kmečkih gospodarstev v Sloveniji. GV XL, Ljubljana 1968.
24. Marijan Klemenčič: Socialna in ekonomska struktura mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev na kmečkih gospodarstvih (Problem mešanih gospodinjstev v Sloveniji). GV XLVI, Ljubljana 1974.
25. Jakob Medved: Spremembe v izrabi zemljišča in preslajanje kmečkega prebivalstva v Sloveniji v zadnjih dveh desetletjih. GV XLII, Ljubljana 1970.
26. Božidar Kert: Poizkus lokalne socialno-geografske analize nerazvitih področij (na primeru iz občine Lenart v Slovenskih goricah). Zbornik Pedagoške akademije v Mariboru 1960-1970. Maribor 1970.
27. Mavricij Zgonik: Vloga državne meje v gospodarsko populacijskem razvoju ter spreminjanju izrabe tal v obmejnem podravskem hribovitem svetu. C. d. 22.
28. Jakob Medved: Tipi spreminjanja izrabe zemljišča v SR Sloveniji. Karta v merilu 1 : 400.000.
29. Jakob Medved: Tipi in smeri spreminjanja izrabe zemljišča v Pohorskem Podravju. ČZN Nova vrsta. 6. (XLI.) letnik 1970. Prvi zvezek. Maribor 1970.

**DVOLASTNIŠTVO -
DEJAVNIK V RAZVOJU PREKMURJA KOT OBMEJNE REGIJE**

Maribor, februarja 1976

1. Uvod v problematiko

V gospodarskih in populacijskih analizah prekmurskega obmejnega prostora smo dajali dvolastništvu takšen ali drugačen pomen brez tega, da bi se kdo v njega temeljiteje poglobil. Naša analiza ga ima namen do določene mere osvetliti in nakazati njegov vpliv na razvoj v obsejni regiji. Omejili smo se na Prekmurje in se zavedamo, da ima ta pojav v ostalem delu Pomurja enek ali celo še večji pomen. Tam je pogojen z drugačnim zgodovinskim razvojem.

Prekmurje leži na skrajnem severovzhodnem delu Slovenije. Na zahodu ga obdaja meja z republike Avstrije, na severu in vzhodu meja s socialistično Madžarsko, od ostale Slovenije pa ga loči reka Mura. Njena periferna lega je puščala za sabo posledice v vseh obdobjih. Te so v naši pokrajini prisotne še danes.

Prekmurje uvrščamo v širšo subpanonsko regijo Pomurja, ki vključuje Apaške polje, Murske polje, del Slovenskih goric, na levi strani Mure pa Dolinsko, Ravensko, Goriško in Lendavske gorice.¹⁾ Vse do prve svetovne vojne je oba bregova sicer prirodno enotnega Pomurja ločila državna meja med Avstrije in Madžarsko, ki sta bili v gospodarskem in družbenem pogledu različno razviti. Avstrije je zajela industrializacija mnogo prej kot Ogrsko. V bližini so zrastle pomembnejši industrijski centri - Maribor, Gradec in do določene mere Zagreb, ki so sproti požirali delovno moč, ki je bila na kmetih odveč. Beg z dežele se je tu odvijal po poti, kot je poznano v ostali Sloveniji in svetu. K temu je mnogo pripomogla sorazmerno zgodnja zgraditev železnice v bližini. Prirastek prebivalstva se je uravnovešal z razvojem proizvodnih sredstev. Med štetjema leta 1869 in leta 1910 je prebivalstvo naraslo za 14,2%, med štetjema 1930 in 1953 pa za 12,4%. Gibanje prebivalstva nam do te dobe kaže enakomeren razvoj brez močnejših amplitud.²⁾

Kmetijstvo na nekdanjem avstrijskem delu Pomurja se je že zgodaj otreslo fevdalnih vezi in ima tako daljšo tradicijo in izkušnje. Za svoje poljske pridelke, pa tudi za vino je našle vedno ugoden trg v Avstriji, ki je imela v primerjavi z Ogrsko manj kmetijske površine in več industrijskega prebivalstva.

Ogrska, h kateri je pripadale Prekmurje je imela drugačno razvojno pot. Zastareli fevdalni družbeni režim se je tu držal še v prvih desetletjih 20. stoletja. Leto 1848 je prekmurskega kneta rešilo tlake, ne pa dušečega vpliva ogrskih veleposestev. Našlo ga je nepripravljenega, brez pravih izkušenj in tradicije. Usmeril se je v žitno poljedelstvo, katerega pridelok je imel na Ogrskem močno konkurenco. Presežek ob ugodnih letinah je največkrat našel trg preko Radgone v Avstriji. V kolikor se mu je ta smer zaprla, se je le z niske cene preko prekupčevalcev prerinil na madžarski trg. Podoben problem je bil z vinom. Kar ga je šlo v prodajo, ga je večinoma odkupila Radgona. Ob vsem tem kljub relativno ugodnim pogojem za kmetijstvo ni bilo pravih možnosti za njegov razvoj. Vzrok je v politični meji, ki je prirodno enotno pokrajino prerezala v podolžni in prečni smeri, jo umrtvila v gospodarskem in prometnem pogledu. Ugodnejša situacija zahodno od meje na Kučnici je na to stran usmerjala tudi migracijske tokove, ki so bili povezani z nabavo kmetijskih zemljišč. Relativno odprta meja je skozi desetletja ustvarjala pas dvolastništva.

Agrarna Madžarska je bila v tem času še skoraj brez industrije. Zato do konca 19. stoletja v Prekmurju ne opazimo tistega normalnega odtoka z vasi, ki ga poznamo pod nazivom "beg z dežele". Prirodni prirastek pa je bil močan in prebivalstvo je temu primerne naraščalo. Od prvega štetja leta 1869 pa do leta 1910 je naraslo za 46,2% (na desnem bregu Mure samo za 14,2%). Glede na takratno stopnjo razvoja proizvodjalnih sil je bilo Prekmurje že prenaseljeno. Delo, kruh pa tudi semlje je bilo treba najti drugje. Prva dva po svetu, zadnje pa največkrat v neposredni okolici.

Uvodno razglabljanje nam je bilo potrebno zato, da smo spoznali gospodarske in družbene razlike na obeh straneh politične meje v preteklosti in z njo povezane migracijske težnje prebivalstva, ki so pogosto privedle do današnjih dvolastniških odnosov.

2. Dvolastništvo na jugoslovansko-avstrijski meji na zahodni strani Prekmurja

Dvolastniški odnosi ob avstrijske-jugoslovanski meji niso rezultat enkratnega političnega posega, temveč so plod večstoletnega razvoja. Današnja politična meja na zahodni strani Prekmurja je šediščina državne razmejitve med Avstrijo in Madžarsko. Meja v obliki črte je bila tukaj potegnjena po letu 1990, ko je madžarski kralj Ladislav I. odpravil obmejni pas (gyepűelve), ki je vključeval celotno Prekmurje in ga zamenjal z mejo kot črto.⁴⁾ Do te dobe Madžari niso organizirali v Prekmurju posvetne in cerkvene oblasti in je cerkveno oblast do leta 1075 upravljal Salzburg.

Današnja meja, potegnjena konec 11. stoletja, ni upoštevala nacionalne strukture prebivalstva (k njeni spremembi je gotovo prispevala kolonizacija v 12. stoletju). Pripomogla je k temu, da je del Slovencev že takrat ostal v okviru današnje Avstrije. Stiki med prebivalstvom iste nacionalnosti so ostali še v naprej in kakor smo povedali že v uvodu, bili pogojeni še z gospodarsko povezavo in migracijskimi tokovi. Dvolastništvo se je rodilo iz teh stikov in jih pozneje tudi pospeševalo.

Tak razvoj je bil po drugi svetovni vojni za krajši čas zaustavljen, nakar je po letu 1953 ponovno oživel.

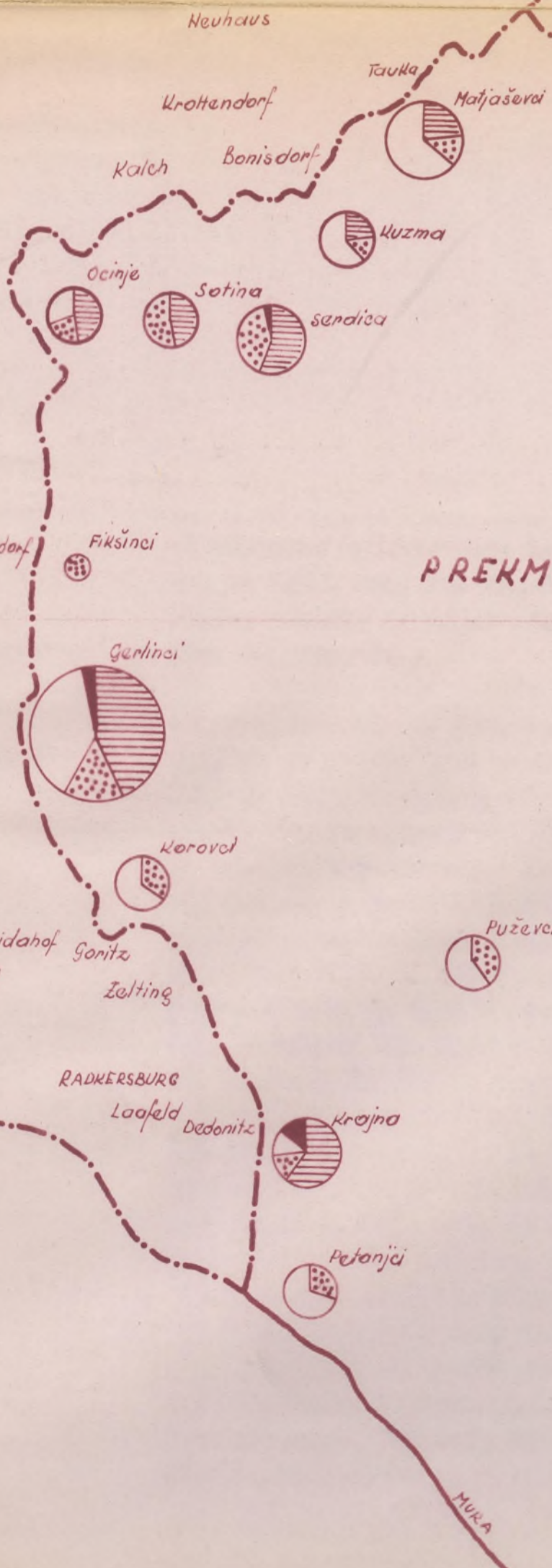
Temelji za maloobmejni promet in današnje dvolastniško gibanje so bili postavljeni leta 1953, ko je z 20. aprilom začel veljati "Sporazum o urejanju maloobmejnega prometa med FNR Jugoslavije in republike Avstrije".⁵⁾ Nanašal se je na dvolastnike. Dvolastniške legitimacije so dobili lastniki nepremičnine v sosednji državi. Na območju soboške in radgonske občine je

DVOLASTNIŠKA POSEST AVSTRIJSKIH DRŽAVLJANOV V PREKMURJU - 1976

AVSTRIJA

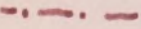

MADŽARSKA

PREKMURJE

LEGENDA

M=1:100.000

- drz. meja
- 5,1 do 8ha
3,1 ha do 5ha
do 50 arav
1,1ha do 3ha
nad 10ha
- njive
- travniki
- gozdovi
- ostalo

Krog

MURA

na podlagi tega sporazuma dobile dvoletniško legitimacijo 166 jugoslovanskih državljanov, ki so posedovali v Avstriji 138 hektarjev kmetijske površine. Od tega je odpadlo na območje soboške občine 108 dvoletnikov z 88 hektarji zemlje. Dvoletnikov iz Avstrije je bilo manj (92), ki pa so imeli pri nas več kmetijskih površin (196 hektarjev); večji del teh (139 hektarjev) na območju radgonske občine. Naveden sporazum je bil do leta 1967 večkrat dopolnjevan. Že s letom 1960 so dobili maloobmejne prepustnice vsi državljani, ki živijo v 10 kilometrskem pasu na obeh straneh meje. Po letu 1967 lahko prebivalec s to legitimacijo šestkrat mesečno prestopi jugoslovanske-avstrijske državno mejo in se v sosednji državi zadrži vsakokrat po štiri dni. Dan prestopa se pri tem ne šteje. To praktično pomeni, da lahko ostane v sosednji državi (na delu) mesečno trideset dni.

Jugoslovanske-avstrijska meja je tako postala ena najbolj odprtih v Evropi. To se odraža tudi v našem obmejnem pasu. Na razdalji 20 km je devet prehodov. Od tega sedem maloobmejnih (Cankova, Korovci, Gerlinci, Fikšinci, Kramarovci, Sotina, Matjaševci), en meddržaven (Gederovci) in en mednarodni (Kusma). Lastnina na obeh straneh meje ni nastajala naenkrat, ampak se je formirala postopoma. Je odraz stopnje gospodarskega razvoja na obeh straneh meje in odraz migracijskih teženj prebivalstva v preteklosti in tudi v današnjih dneh. Tako, kot so se odseljevali Prekmurci čez Muro v ostali del Pomurja,⁶⁾ tako se je širil migracijski val iz Prekmurja tudi proti zahodu. Odhajali so posamezno in v družinah. Tak pretok je sprežila prenaseljenost Prekmurja in prazenje prostora na avstrijski strani meje, ki ga je sprežila industrializacija Štajerske in rast Gradca. Preko meje so sklepali zakonske zveze. Te so bile skoraj vedno združene s preselitvijo Prekmurca ali Prekmurke na avstrijsko stran. Po dedovana zemlja, ki so jo zakonci pogosto tudi obdržali, je dobila tako dvoletniški značaj. K sklepanju zakonskih zvez je velike pripomogla slovenska nacionalnost, ki živi sklenjeno v Radgonskem kotu (Dedonci, Žetinci, Slovenska Gorica, Ženkovec in Petrna), rastreseno pa tudi v ostalih naseljih

ob meji. Tako je dvolastništvo z avstrijske strani skoraj vedno povezano s slovenskim priinkom, ki ga ima gospodar ali pa njegova žena. Posest je v veliki večini vezana na ožji pas ob meji. Dvolastnik je zelo pogosto obdržal gozd ali kvalitetnejšo njivo, kar se vidi v deležu posameznih kultur.

Kmetijske površine avstrijskih državljanov v Jugoslaviji

	Površina			%
	ha	a	m ²	
Njive	21	76	50	37,9
Travniki	12	82	18	22,4
Gozdovi	21	42	22	37,4
Ostale	1	31	43	2,3
Skupaj	57	32	33	100

Od skupne površine, ki jo avstrijski državljanji posedujejo na naši strani pripada največ njivan (37,9 %) in gozdovom (37,4 %), manj pa travnikom (22,4 %) in le 2,3 % vsem ostalim površinam. Ta skupna površina znaša 57 ha 32 a in 33 m². Povdariti moramo še, da dajejo avstrijski dvolastniki te površine pogosto v najem našim kmetom ob meji (zastopnikom), ki za njih urejajo davčne in druge obveznosti. Res pa je, da je tudi marsikatera dvolastniška njiva neobdelana.

Dvolastniška posest jugoslovanskih državljanov na avstrijski strani je nastajala pod enakimi pogoji, toda po drugačni poti. Obmejni jugoslovanski pas je za goričke razmere goste naseljen (tudi do 120 ljudi na km²). Depopulacija tu v preteklosti ni bila tako očitna, kot drugje na Goričkem. Prebivalstvo je zadrževala meja, ki je vedno nudila zaslužek izven domače kmetije. Zemlja je imela v obmejnem pasu vedno večjo vrednost, kot v sosedstvu in je njena cena tudi danes vsaj dvakrat večja, kot drugje na Goričkem. To so tudi vzroki, zaradi katerih so prebivalci iz obmejnega pasu, ko so bili za to dani pogoji, kupevali zemljo na avstrijski strani. Njive v

DVOLASTNIŠKA POSEST PREKMURCEV V AVSTRIJI - 1976

AVSTRIJA

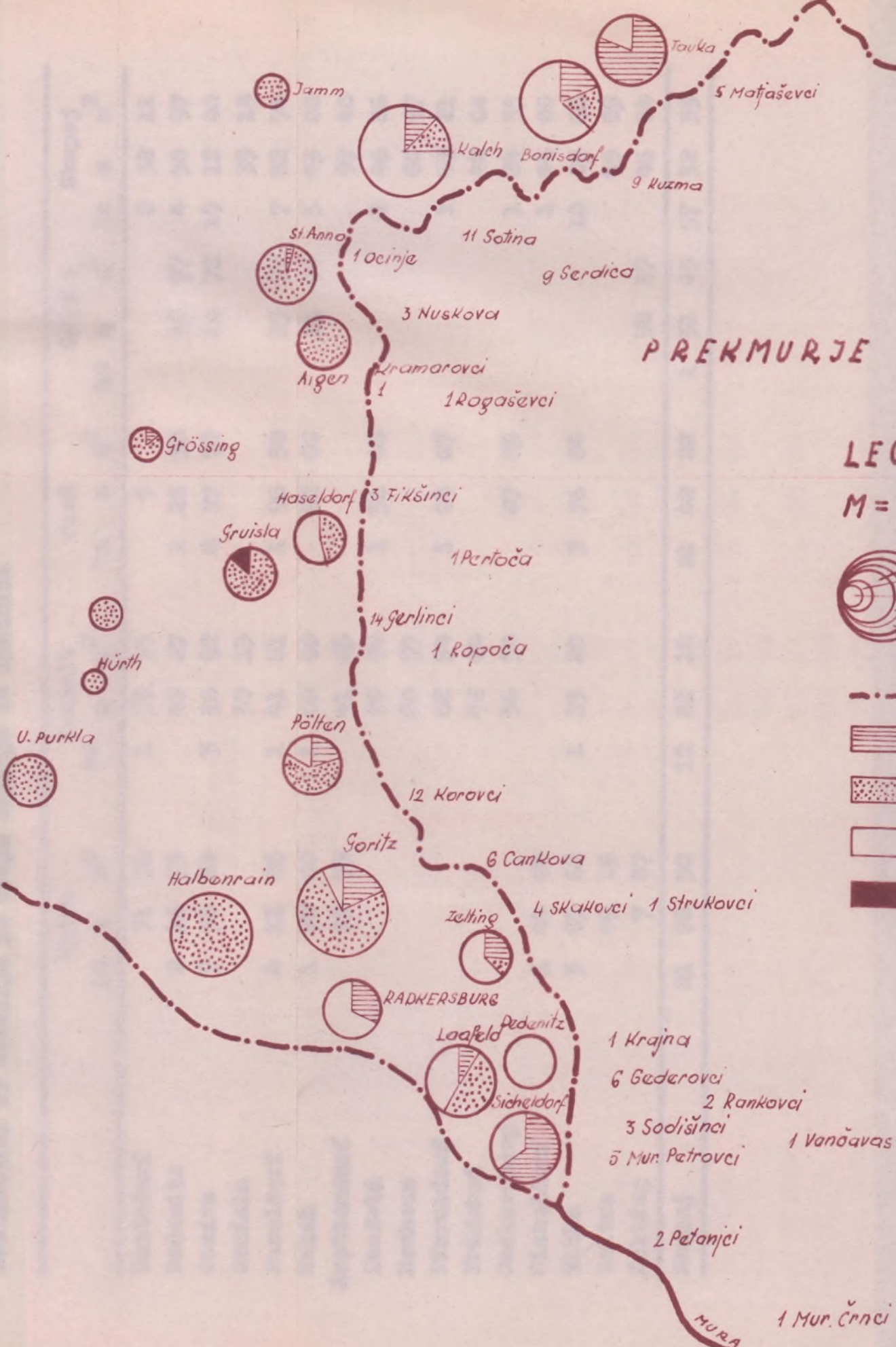
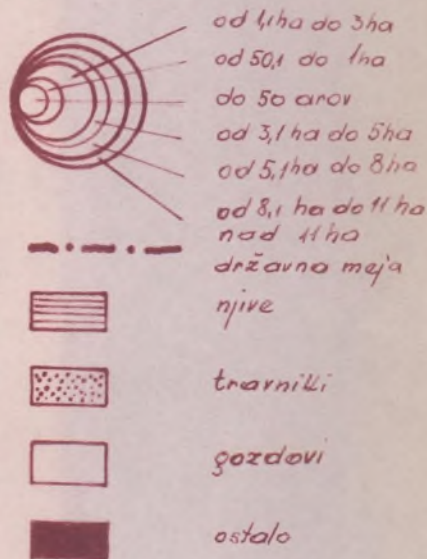
Janesdorf

MADŽARSKA

PREKMURJE

LEGENDA

M = 1:100.000

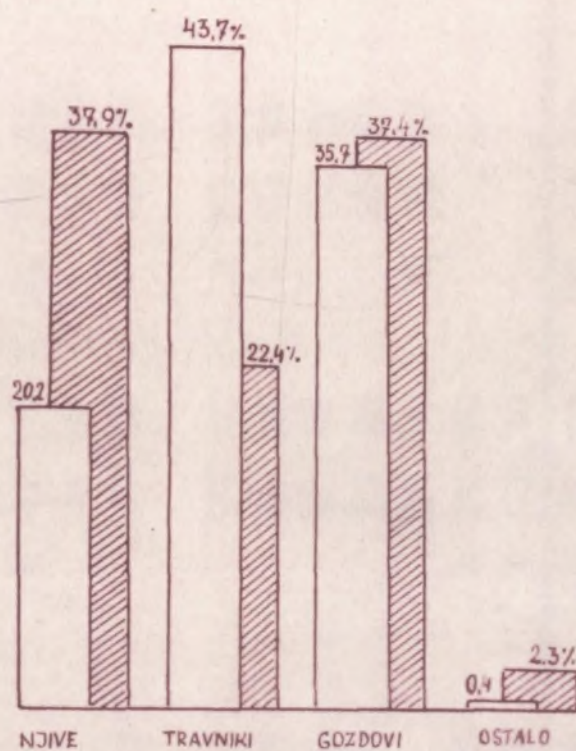

Dvolastniki iz Avstrije po kraju bivanja in lastnini

	Njiva			Trevnik			Gozd			Ostalo			Skupaj		
	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²
Bonisdorf		71	56	1	53	55			7				2	32	11
Dedenitz	2	16	35		48	27	1	28	58	45	77		4	38	97
Goritz	7	36	64	3	36	92	8	27	72	10	72		19	12	00
Grniala					39	13								39	13
Haseldorf	4	18	86	1	41	61	1	96	50	25	77		7	82	74
Kalch	1	70	00	1	00	00			62 00	11	00		3	43	00
Krottendorf		55	75		41	65								97	40
Laafeld					95	80	1	51	06				2	46	86
Nenhaus					60	97								60	97
Pfaresdorf					62	54	1	04	67				1	67	21
Fridahof					42	04								42	04
Radkersburg					36	50			87 85				1	24	35
Sieheldorf	1	44	00										1	44	00
Tanka	3	05	62	1	23	20	5	76	84				10	05	66
Waltra		49	85											49	85
Zelting		7	87							38	17			46	04
Skupaj	21	76	50	12	82	18	21	42	22	1	31	43	57	32	33

KMETIJSKE POVRŠINE DVOLASTNIKOV

1976

 KMETIJSKE POVRŠINE DVOLASTNIKOV
IZ PREKMURJA V AVSTRIJI

 KMETIJSKE POVRŠINE DVOLASTNIKOV
IZ AVSTRIJE V JUGOSLAVIJI

Dvolastniška posest avstrijskih državljanov na področju Prekmurja

	Njiva			Travnik			Gozd			Ostalo			Skupaj		
	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²
Fikšinci				39	13								39	13	
Gerlinci	11	63	37	5	41	04	11	28	89	74	66		29	07	99
Korovci				42	04			80	60				1	22	64
Krajna	2	16	35	48	27			47	98	45	77		3	58	37
Krog (M.S.)	1	44											1	44	00
Kuzma		56	00	38	00		1	53	00				2	47	00
Matjaševci	1	56	89	85	20		4	30	84				6	72	93
Ocinje	1	19	85	70	00			62	00				2	51	85
Petanjci				36	50			87	85				1	24	35
Fuževci				95	80		1	51	06				2	46	86
Serdica	1	92	73	1	39	99				11			3	43	72
Sotina	1	27	31	1	46	18							2	73	49
Skupaj	21	76	50	12	82	18	21	42	22	1	31	43	57	32	33

bližini meje, travnike in gozdove pa celo v razdalji do 10 km. Skupno posedujejo 87 ha 71 a in 89 m² površin. To je znatno več kot avstrijski dvolastniki na naši strani.

Kmetijske površine prekmurskih dvolastnikov v Avstriji

	Površina			%
	ha	a	m ²	
Njive	17	73	64	20,2
Travniki	38	32	95	43,7
Gozdovi	31	32	93	35,7
Ostalo		32	37	0,4
Skupaj	87	71	89	100

Največji delež zavzemajo travniki (43,7 %), nato gozdovi (35,7 %) in šele na tretjem mestu so njive 20,2 %. Prekmurska posest je v Avstriji obdelana. Na svoji posesti lahko dvolastniki zaposlijo tudi naše delovne sile. Tako imajo na tajništvu za notranje zadeve v Murški Soboti 305 delavcev, ki so s tem dobili pravico prehoda (in dela v Avstriji) že pred uvedbo maloobmejnih propustnic. To je tista delovna sila, ki je prva legalno prodrla na povojno obmejno zaposlovanje v Avstriji. Pogosto imajo dvolastniki na manj kot pol ha zemlje prijavljenih več kot 5 delavcev. Delali so sicer pri dvolastnikih, še več pa drugje.

Dvolastniki so se v Avstriji srečavali z mehanizacijo kmetijstva in to začeli po legalni poti prevažati čez mejo. Kupovali so sicer rabljene stroje, ki so jim bili za prodane kmetijske pridelke po ceni dostopni. Ta oblika mehanizacije se je iz obmejnega pasu razširila na vso Pomurje in postala jedro prevoza čez mejo. To nam potrjuje struktura uvoza na tem obmejnem področju. Podatki se nanašajo na leto 1971 in 1972. Dobil sem jih na carinarnici v Gornji Radgoni, ki je na tem področju edina pristojna za carinjenje.

Dvolastniki iz Prekmurja po kraju bivanja in lastnini

	Njiva			Travnik			Gozd			Ostalo			Skupaj		
	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²
Cankova		84	88	3	65	26		18	56				4	68	70
Fikšinci		11	94	4	18	96		72	00				5	02	90
Geđerovci	1	83	11				5	97	46				7	80	57
Gerlinci				10	09	37				32	37		10	41	74
Korovci	2	38	59	9	00	63		64	75				12	03	97
Kramarovci		11	83	1	46	22							1	58	05
Krajna							1	97	45				1	97	45
Kuzma	2	83	00		52	00	6	71	53				10	06	53
Matjaševci	3	99	00										3	99	00
Mur. Petrovci				1	45	51		14	24				1	59	75
Mur. Sobota		14	85											14	85
Mur. Crnci	1	16	86										1	16	86
Nuskova				1	23	85		52	00				1	75	85
Petanjci		16	86											16	86
Rankovci		16	86					98	00				1	14	86
Ropoča				1	53	00							1	53	00
Serdica		87	00		6	00	8	62	25				9	55	25
Skakovci					21	84		77	46					99	30
Sedišinci	1	16	86		37	05	1	44	63				2	98	54
Sotina	1	28	00	2	77	21	1	06	87				5	12	08
Strukovci							1	12	73				1	12	73
Trčkova					16	05								16	05
Vanča vas		64	00	1	60	00		43	00				2	67	00
Skupaj	17	73	64	38	32	95	31	32	93	32	37		87	71	89

Dvolastniška posest Prekmurcev na območju Avstrije

	Njiva			Travnik			Gozd			Ostalo			Skupaj		
	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²	ha	a	m ²
Aigen				1	23	85							1	23	85
Bonisdorf	1	95	00	1	81	61	6	67	40				10	44	01
Dedenitz							1	24	91				1	24	91
Goritz	2	02	99	9	49	30		18	56				11	71	05
Gruisla				1	65	68				32	37		1	98	05
Grossing		11	94		70	82								82	76
Halbenrain				8	60	60							8	60	60
Haseldorf					62	00		72	00				1	34	00
Hürth					42	30								42	30
Jam					62	52								62	52
Jenesdorf					16	05								16	05
Kelch	1	40	00	1	53	60	9	11	25				12	04	85
Kellerdorf							3	16	00				3	16	00
Laafeld		64	00	3	42	56	3	04	15				7	10	71
Pölsen		74	44	2	43	15		64	75				3	82	34
Purkla				1	67	23							1	67	23
Ratkersburg	1	06	89				2	30	00				3	36	89
Sicheldorf	3	58	51				1	97	18				5	55	69
St. Anna		11	83	3	69	84							3	81	67
Tanka	4	87	00				1	14	00				6	01	00
Unter Stätberg		75	00											75	00
Zelting		46	04		21	84	1	12	73				1	80	61
Skupaj	17	73	64	38	32	95	31	32	93	32	37		87	71	89

Uvoz ocarinjenega blaga preko carinarnice v Gornji
Radgoni v letu 1971 in 1972

Vrsta blaga	Količina
Traktorji	1.792
Kosilnice za traktorje	1.135
Flugi za traktorje	497
Klatilnice	320
Kombanji	206
Rešadilniki	163
Pralni stroji	49
Šivačni stroji	224
Televizijski aparati	350
Radio aparati	244

Pretežni del uvoza tvorijo kmetijski stroji zlasti, če upoštevamo vrednost uvoza. Istočasno pa uvažajo relativno malo aparatov za opremo gospodinjstev in za dvig osebnega standarda.

Takšni prodaji in strukturi izvoza se prilagaja avstrijsko prebivalstvo v obmejnem pasu. Od Radgone do avstrijsko-nadžarsko-jugoslovenske tromeje pri Trdkovi se je sformiral cel sistem delavnic in mešetarjev, v katerih pripravljajo in barvajo rabljene kmetijske stroje ter jih nato prodajajo našim državljanom. Mreža za nakup rabljenih strojev je raztegnjena po vsem Štajerskem in Gradiščanskem delu Avstrije. Te oblike prodaje in uvoza v Jugoslavijo pogojuje visoka cena kmetijskih strojev pri nas in relativno nizka kupna moč prekmurskega kmeta. Tragika je v tem, da naši ljudje največkrat preplačajo uvežene kmetijske stroje.

Vidimo, da dvoletništva ob avstrijsko-jugoslovenski meji ne smemo obravnavati kot izoliran pojav. Vzroke za svoj nastanek ima v preteklosti, hkrati pa intenzivno vpliva na medsebojne odnose prebivalstva ob meji in na razvoj neposredne in širše okolice.

3. Dvolastništvo na jugoslovansko-madžarski meji na vzhodni strani Prekmurja

Dvolastništvo ob jugoslovansko-madžarski meji na vzhodni strani Prekmurja ima drugačno razvojno pot. Nastalo je naenkrat in to z določitvijo državne meje med Jugoslavijo in Madžarsko po prvi svetovni vojni. Današnja relativno zaprta meja, nacionalizacije na obeh straneh in dokajšnja "vibracija" političnih odnosov med našo državo in republiko Madžarsko sta pripomogli, da se dvolastništvo ni razvijalo v taki obliki, kot je to običajno.

Po podatkih občinskih (nekdanjih okrajnih) uradov Murske Sobotice in Lendave za leto 1948 znaša število dvolastnikov na naši strani 266, ki posedujejo 252 ha zemlje v sosednji Madžarski. To so večinoma naši državljani madžarskenacionalnosti in jim je politična meja po prvi svetovni vojni odrezala del posestva ter ga priključila k Madžarski. Število madžarskih dvolastnikov z lastnino pri nas je znatno manjše (196), manjša pa je tudi njihova površina pri nas (112 ha).

Pozakonu o nacionalizaciji iz leta 1946 in po spremembah in dopolnitvah zakona o nacionalizaciji leta 1948⁸⁾ so prešle v državno last vse nepremičnine, ki so last tujih državljanov. Izjeme so bile le nepremičnine kmetov, ki so sami obdelovali zemljo. Po letu 1948 je bila meja med Jugoslavijo in Madžarsko zaprta in takšno obdelovanje onemogočeno. Situacija je v tem pogledu skuraj podobna še danes, saj dva obmejna prehoda (Dolga vas, Hodoš) onemogočata obdelavo zemlje v vsem 30-kilometerskem obmejnem pasu. Meseca maja leta 1956 je bil v Beogradu ponoven posvet med pooblaščenici vlad SFR Jugoslavije in republike Madžarske, ravno tako 18. junija 1963 v Murski Soboti. Oba posveta sta potrdila sklepe mirovne pogodbe z že prej omenjeno izjemo.

Pravna situacija je takšna, da pri nas še vedno vodijo lastnino dvolastnikov v zemljiških knjigah, ravno tako na davč-

nih uradih, dejstvo pa je, da noben od dvoletnikov zemlje ne obdeluje. Večini dvoletnikov so določeni zastopniki, oni zemlje obdelujejo, drugi pa ne. Sankcij za neplačane obveznosti ni. Velik del te zemlje je neobdelan. Enaka situacija je tudi na madžarski strani, zlasti tam kjer niso vse površine vključene v kolektivno obdelavo.

Osnovne varoke za opisano situacijo moramo iskati v zaprti meji, ki pušča za sabo tudi številne druge posledice, ki pa ne spadajo v našo analizo.

4. Zaključek

Prekmurje je izrezita obmejna regija. Pred letom 1918 je bila povezana s sosednjimi porajinami Avstro-ogrške monarhije. Tvorile so se gospodarske vezi in ponekod manjši, drugod večji migracijski tokovi prebivalstva. Stiki v obeh straneh so bili možni, saj je pokrajina prirodno enotna brez kakršnih koli pregrad. To je pripomoglo k prepletanju lastnine, ki pa je je politična meja po ustanovitvi Jugoslavije odrezala od nekdanjega lastnika.

Izven Prekmurja, na madžarski in avstrijski strani, je ostalo skoraj 340 ha kmetijskih površin. Po isti poti pa je ostalo v Prekmurju 169 ha površin nejugoslovenskih državljanov. Po normalnih mednarodnih odnosih bi morali lastniki te zemlje obdelovati ali dobiti za nje primerno odškodnino. Ob našem stalnem prizadevanju za dobre sosedske odnose smo storili vse, da bi razmere obojestransko ugodno rešili. To nam je uspelo samo ob avstrijsko-jugoslovenski meji, kjer je dvojni lastništvo uveljavljeno po obojestranskih koristih prizadetega prebivalstva. Tukaj je razvoj dvojni lastništva ugodno vplival na razširitev malocobnejnega prometa, na zaposlovanje in migracijske tokove prebivalstva. Za seboj pa pušča tudi posledice v gospodarskem razvoju.

Ta oblika komuniciranja prebivalstva na obeh straneh meje ima perspektive tudi v bodoče in je ne kaže zavirati. Pripomogla bo k večji navezanosti kmečkega prebivalstva na ta odročni obmejni pas, saj se nam pokrajine ob meji v večini primerov močno prazniče.

L I T E R A T U R A I N V I R I

1. Anton Melik, Štajerska s Prekmurjem in Koriško dolino
Ljubljana 1957
2. Svetozar Ilčič, Glavne geografske potese in problemi
Preurja, Geografski zbornik, M. Sobota 1959
3. Ludvik Olas, Sezonsko zaposlovanje prekmurskega prebival-
stva, Geografski zbornik, M. Sobota 1959
4. Ivan Selko, Murska Sobota kot sedež arhidiepkonta in
cerkveno-upravna pripadnost Prekmurja v
srednjem veku, Kronika 1963
5. Sporazum o ureditvi malocmejnega prometa med SFRJ in
Republike Avstrije 1953 in dodatni sporazum z dne
18. 3. 1960. Izdelane v Beogradu 18. marca 1960.
6. Ludvik Olas, Migracije Prekmurcev v Štajerski del
Preurja, Geografski vestnik, Ljubljana
XXXV 1963
7. Statistični podatki Skupščine občine Murska Sobota in
Carinarnice v Gornji Radgoni
8. Zvezni uradni list, št. 98/1946 in št. 35/1948.

Božidar KERT

DELOVNE MIGRACIJE IZ OBMEJNIH OBMOČIJ OBČINE
LENART V SLOVENSKIH GORICAH V ZAMEJSTVO

V vsebinskem kompleksu raziskovalne teme "Problemi obmejnih območij Slovenije" so delovne migracije v tujino pomemben element. Že uvodoma želim poudariti dva geografska aspekta tega fenomena. Prvič: zdomstvo ni zgolj populacijski pojav, ampak indikator in obnem dejavnik širših ekonomskih in socialnih gibanj v pokrajini. Drugič: čezmejske migracije niso prostorsko omejene zgolj na obmejne regije, vendar so zaradi posebne lege tu intenzivnejše in po pojavnih oblikah raznoličnejše. Zaradi povezanosti s širšimi družbeno-ekonomskimi procesi v pokrajini so delovne migracije nujen sestavni del vsake - ne le geografske - študije obmejnih območij.

V svoji raziskavi sem obdelal zaposlovanje delovne sile iz Slovenskih goric v tujini kakor se kaže na primeru iz občine Lenart v Slovenskih goricah. Tak pristop k obravnavi problema bi lahko imenovali vzorčni primer proučevanja določene problematike obmejnih regij. Kot pri vsaki vzorčni analizi se tudi pri tej postavlja vprašanje utemeljenosti vzorca. Lega občine Lenart sredi Slovenskih goric ni najbolj obmejna. Njeno ozemlje se proti severu celo zožuje in ne dosega državne meje, je pa močno udeleženo v desetkilometrskem obmejnem pasu. Pomembnejše kot neposredni stik z državno mejo pa je dejstvo, da potekajo čez ozemlje občine Lenart ali v neposrednem sosedstvu trije pomembni mednarodni prehodi: Šentilj, Trate in Gornja Radgona. To so obnem trije močni kolektorji delovnih migracij z ozemlja občine Lenart.

Glavni vzroki zdomstva so sicer zunanji, t.j. pomanjkanje ustrezne delovne sile v deželah imigracije. Da pa se je po liberalizaciji mejnega prometa v letu 1960 začelo zdomstvo v večjem obsegu, so odločali notranji demografski, ekonomski in drugi socialni motivi. Slovenske gorice kot večina obmejne subpanonske regije je pretežno agrarna pokrajina, kjer kmetijstvo preživlja več kot polovico prebivalstva. Pri sorazmerno slabših ekoloških pogojih (gričevnat, peščeni ali glinasti svet) in razdrobljeni zemljiški posesti pa daje kmetijstvo skromnejši zaslužek kot v marsikateri drugi agrarni pokrajini. Nekmečkih delovnih mest je bilo v občini Lenart pred letom 1970 skrajno malo, zveze z industrijskimi centri Podravja in Pomurja pa so bile slabe. Po družbeno-ekonomskih kazalcih je bila občina Lenart v samem vrhu nerazvitih območij Slovenije, zato se je njeno prebivalstvo oprijemalo vsake gospodarske iniciative, ki se je ponujala.

Težnja po ekonomskem izseljevanju ima v Slovenskih goricah že daljšo tradicijo. Naši povejni emigranti so že pred letom 1960 odhajali po različnih poteh in z različno motivacijo v razvitejše evropske države. Šele po letu 1960 pa so bili z liberalizacije prehajanja državne meje ustvarjeni pogoji za organizirano zaposlovanje v tujini. Pri soočanju s tujino je bilo pomembno dejstvo, da je deagrarizacija tam že krepko posegla v podeželje in odtegnila veliko število težaške delovne sile. Cela vrsta gospodarskih dejavnosti je ostala brez delovne sile, kot zlasti v kmetijstvu, gradbeništvu, obrti, prometu, gostinstvu. Povpraševanje po delovni sili je bilo tako močno, da so jo začeli delodajalci z avtomobili iskati po obmurskih vaseh. Prva leta so se naši delovni migranti zadovoljevali s sezonskim delom v neposrednem agrarnem zamejstvu, nato so si začeli iskati zanesljivejše zaposlitve v industrijskih središčih Avstrije in v bolj razvitih deželah Zahodne Evrope. Le manjši del zdomcev je odhajal v tujino s posredovanjem zavodov za zaposlovanje, večina si je poiskala delo sama. Polno desetletje nismo imeli točne evidence o naših zdomcih. To vrzel so poskušale najprej dopolniti občinske skupščine. Tako je SO Lenart leta 1970 v splošnem popisu zaposlenih zajela tudi občane na začasnem delu v tujini.

Rezultate tega popisa, kot tudi primerjavo zdomcev in doma zaposlenih prikazuje pričujoča tabela.

RAZMERJE MED ZAPOSLENIMI DOMA IN V TUJINI (julija 1970)

Krajevno območje	Število zaposlenih			‰ zaposlenih v tujini
	skupaj	v SRS	v tujini	
Lenart	756	646	110	14,6
Gradišče	388	309	79	20,4
Voličina	421	324	97	23,0
Jurovski dol	244	143	101	41,4
Zgornja Ščavnica	377	136	241	63,9
Benedikt	307	210	97	31,6
Cerkvenjak	335	178	157	46,9
OBČINA LENART	2.828	1.946	882	31,2

Po tem popisu je bilo sredi leta 1970 ugotovljenih na se-
 zonskem delu v tujini 882 oseb ali 31,2 % zaposlenih v pri-
 vatnem in družbenem sektorju. V tem številu so všteti tisti,
 ki imajo začasno bivališče v kraju zaposlitve, kot tudi taki,
 ki prebivajo v domačem kraju, od koder hodijo z maloobmejnimi
 propustnicami na priložnostna dela za 3 - 5 dni tedensko. Vendar
 je bil delež slednjih (13,6 %) majhen v primerjavi s sezonce,
 ki so odhajali v tujino na daljši rok. Pomembne so tudi regio-
 nalne razlike v deležu zaposlenih v tujini. Občutne so že po
 krajevnih območjih, še bolj pa po naseljih. V njih zasledimo
 mnoge zveze z zaposlenostjo v domačem kraju, kakor tudi z mož-
 nostmi domačih dnevnih delovnih migracij. Prav nič ne preseneča,
 da prevladuje po številu v tujini zaposlenih (241) krajevna
 skupnost Zgornje Ščavnice, ki daje 27,3 % vseh zdomcev iz ob-
 čine Lenart. V treh naseljih tega ombočja pa se giblje delež
 v tujini zaposlenih celo okoli 80 % (Ledinek 79,1 %, Zgornja
 Ščavnica 81,3 %, Rožengrunt 85,7 %). Po številu 157 in deležu
 (46,9 %) zaposlenih v tujini je na drugem mestu krajevno območje
 Cerkvenjaka. Tudi v tem območju je precej naselij, ki imajo več
 kot polovico zaposlenih v tujini (Čagona 56,8 %, Brengova 58,1 %,
 Župetinci 60,0 %, Grabonoški vrh 71,4 %, Smolinci 85,7 %). Če
 analiziramo podatke o zaposlitvi doma, lahko ugotovimo, da se
 to območja z najmanjšim številom delovnih mest v lokalnih centrih,
 pa tudi območja z relativno majhnimi možnostmi za dnevne delov-
 ne migracije. Za mnoge zdomce iz teh območij je zaposlitev v
 tujini alternativa za brezposelnost ali nezanesljiva sezonska
 dela po Sloveniji. Za druga krajevna območja (razen Gradišča)
 je značilno, da imajo približno enako število zaposlenih v tu-
 jini, pa zelo različen delež glede na doma zaposlene. Zdi se,
 da je aktivno prebivalstvo krajevnih območij Lenarta in Gradišča
 še najmanj odvisno od dela v tujini, saj ima prednost pri odpi-
 ranju novih delovnih mest v Lenartu, kot tudi najugodnejše pro-
 metne zveze z Mariborem.

Po podatkih zadnjega popisa prebivalstva pa je bilo spomladi
 leta 1971 na začasnem delu v tujini 969 lenarških občanov, kar
 znaša približno tretjino vseh zaposlenih, oziroma 48,7 % zapo-
 sljenih v družbenem sektorju. Po teh podatkih jih izvira večina
 (84,2 %) iz ekonomskih migracij po letu 1964. Do leta 1965 je
 bilo izseljevanje šibko, saj je to obdobje prispevalo letno naj-
 več do 2 % današnjih migrantov (med njimi niso upoštevani tisti,
 ki so se vrnili). Število odhodov v tujino pa se je povečalo v
 letu 1965, iz katerega je 2,5 krat več izseljencev kot iz prej-
 šnjih let. Leta 1965 do 1968 pomenijo nadaljno, vendar le zmerno
 emigracije (5,3 - 7,3 % vseh zdomcev).

Največje, lahko rečemo množično zaposlovanje v tujini pa sta prinesli leti 1969 in 1970. V vsakem od teh se je v primerjavi s predhodnim letom število izseljencev podvojilo. Od celotnega števila v letu 1971 ugotovljenih sezonskih emigrantov jih izhaja 26,1 % iz migracije v letu 1970. Rezultati popisa pa so pokazali ob koncu I. četrtertletja 1971 ponovno 148 odselitev, iz česar lahko sklepamo, da se je odseljevanje v letu 1971 nadaljevalo. Nadaljnjih podatkov o zdomcih nimamo. Iz globalnih podatkov in statističnih poročil pa vemo, da se je zaradi gospodarske recesije zaposlovanje v zahodni Evropi ustavilo. Ker pa je recesija zajela pretežno sekundarni sektor, zdomci iz Lenarta pa so zaposleni pretežno v agraru in terciarnih dejavnostih, lahko računamo, da se izseljevanje v manjšem tempu nadaljuje.

Kakšen pomen ima zaposlovanje v tujini za Slovenijo in za nekatere občine Severovzhodne Slovenije posebej, pove primerjava zaposlenih v domovini in tujini. Občina Lenart je ena tistih občin, ki ima v primerjavi z doma zaposlenimi največ zdomcev. Če skušamo to razmerje prikazati z obratnimi kazalci, ugotovimo, da pride v SRS na 1 zdomca povprečno 11,3 zaposlenih, v občini Maribor 9,6, v občini Slovenska Bistrica 6,2, v občini Ljutomer 3,0, v občini Radgona 2,9, v občini Murska Sobota 2,0, v občini Lenart pa komaj 1,1 zaposlenih v družbenem sektorju doma. Zanimivo je, da ima občina Slovenska Bistrica na začasnem delu v tujini manj oseb (884) kot občina Lenart, zato pa petkrat toliko zaposlenih v domačih delovnih organizacijah.

Podatki o regionalni usmerjenosti selitev povedo, da je 89,4 % naših zdomcev zaposlenih v ZR Nemčiji in Avstriji, pri čemer rahlo prevladuje delež zaposlenih v ZR Nemčiji (47,5 %). Med drugimi evropskimi državami je še pomemben delež naših delavcev v Švici (2,2 %). Zanimivo je, da jih je približno tolikšen delež tudi v vsaki izmed prekmorskih dežel, v Kanadi in Avstraliji, kjer pa moramo računati z veliko verjetnostjo trajne odselitve. Če jim prištejemo še ZDA, je v teh deželah skupno 59 povejnih emigrantov ali 6,1 % vseh. V drugih državah najdemo nezmatno število naših zdomcev, še največ (5 oseb) na Švedskem.

Glede starostne strukture zaposlenih v tujini je pomembna ugotovitev, da prevladujejo osebe, ki so mlajše od trideset let. Dobra polovica (51,3 %) zaposlenih pripada najbolj krepkemu in zdravemu mlademu delovnemu kontingentu.^x

^x za primerjavo: v letu 1967 je bilo med doma zaposlenimi v ustreznih starostnih skupinah le 29,7 % oseb.

Precej močna je tudi skupina delovne sile iz letnikov 30 - 44 let, ki znaša 35,7 %. Z drugo besedo: delovna migracija v tujino odteguje z našega podeželja telesno in umsko najsposobnejšo populacijo, domača kmečka dela pa so prepuščena manj produktivnim starejšim generacijam občanov. Med izseljenci prevladuje moška delovna sila s 59,5 %, vendar ne enako po vseh starostnih skupinah. Pri mlajših letnikih je razmerje nasprotno, saj prevladujejo med izseljenci, ki so mlajši od 25 let, ženske s 58,8 %, pri tistih, ki so mlajše od 20 let pa celo s 70,2 %. Do takih razlik prihaja zaradi vse večjega zaposlovanja mladih nevezanih deklet, ki so z ekonomskega vidika najbolj rentabilna delovna sila. Pri starejših letnikih prevladuje moška delovna sila (v skupini 30 - 39 let npr. z več kot 75 %).

Glede na poklic, ki so ga opravljali v domovini, se uvršča 64 % izseljencev med kmete; to pa je več kot znaša poprečni delež začasnih kmečkih izseljencev iz SRS (29,3 %) in SFRJ (45,3 %). To je obenem dokaz, da prevladujejo mlajši ljudje s kmetij, ki v domovini še niso bili zaposleni. Pomembna je tudi skupina "rudarjev, industrijskih in sorodnih delavcev", ki ji pripada 23,0 % migrantov. Med temi je gotovo precej takih, ki so bili v domovini že zaposleni, pa so si zaradi racionalizacij ali želje po boljšem zaslužku poiskali delo v tujini. Pravzaprav izhaja le 3,5 % oseb, pretežno žensk, iz trgovine in storitvenih dejavnosti, vendar so se mnoga kmečka dekleta zaposlila v teh dejavnostih šele v tujini.

Konkretnejšo podobo o socialnem strukturiranju zdomcev kažejo rezultati ankete o prebivalstvu območja krajevne skupnosti Zgornja Ščavnica, zaposlenem v tujini. Ob pomoči vodje krajevnega urada je bila anketa dokončana jeseni 1970. leta. Anketiranih je bilo vseh 241 zdomcev; to znaša približno četrtino oseb občine Lenart, ki so na začasnem delu v tujini. Razmerje med moškimi in ženskimi izseljenci je tu 173 : 68; to pomeni prevlado moških z 71,8 %. Med moškimi je bilo 86 družinskih gospodarjev, med ženami pa 13 gospodinj. Na srečo je med gospodarji četrtina občasnih migrantov, sičér pa so migracije že v več primerih pripeljale do nepopolnih družin. Zaradi bližine Avstrije se zaposlujejo tri četrtine (180) sezoncev v tej državi, med njimi večina v vaseh in lokalnih središčih ob Muri (v okolici Radgone 3, Cmureka 90 in Lipnice 19). To pa seveda ne velja za preostalo četrtino sezoncev, ki je razkropljena po 11 mestih Avstrije in ZR Nemčije. Med pomembnejšimi žarišči naših zdomcev v Avstriji je Gradec, v manjših skupinah pa jih najdemo v okolici Leobna, Dunaja ter posameznike na Tirolskem in Salzburškem.

V ZR Nemčiji, kjer so zdomci razpršeni na večjem prostoru, so glavna zaposlitvena jedra v deželi Badensko - württenberški, med njimi največje v Stuttgartu in manjše v Reichenbachu. Lenarški ekonomski izseljenci, ki so po večini nekvalificirani delavci, pa le izjemoma zaidejo v metalurške centre spodnjega Porenja s Porurjem.

V katerih dejavnostih so se uveljavili zdomci v tujini pa govorijo naslednji podatki: slaba tretjina (32,0 %) jih je zaposlenih v kmetijstvu in vrtnarstvu, 19,1 % v gradbeništvu, 18,6 % v industriji, 10,8 % v obrti, 9,5 % v gostinstvu in 10,0 % v drugih, pretežno storitvenih dejavnostih. Zanimivo je, da so vsi agrarci, razen enega, zaposleni v Avstriji, večina industrijskih delavcev pa v ZR Nemčiji. Občasno zaposleni hodijo z obmejno propustnico na poljska dela, kot npr.: okopavanje sladkorne pese, dela v vinogradih, dela z živino, spravljanje lesa itd. Sezonski pa odhajajo v vrtnarije v Gradec, kjer gojijo v toplih gredah zelenjavo. V jeseni odhaja mnogo žensk v vrtnarije in ostaja včasih vso zimo tam. Sicer pa je gostinstvo tista dejavnost, ki zaposluje največ žensk. Kakor pri večini gre tudi pri sezonskih iz območja krajevne skupnosti Zgornja Ščavnica za pretežno mlade ljudi. Dobra polovica (138 oseb) je stara 30 ali manj let, 21,2 % od 31 do 40 let, 17,0 % od 41 do 50 let in samo 4,5 % več kot 50 let. Skoraj 80 % ženske delovne sile je mlajše od 35 let, tretjina (32,4 %) pa celo mlajše od 20 let. Slaba polovica emigrantov (45,6 %) je na delu šele 1 do 2 leti, slaba tretjina (29,9 %) pa največ štiri leta. Ker so podatki iz sredine leta 1970, lahko rečemo, da se je celo v teh čisto obmejnih krajih začelo sezonstvo po letu 1961, v večji meri pa se je razmahnilo šele po letu 1965.

Socialni izvor zdomcev nam vsaj do neke mere predstavi posestna struktura gospodarstev, iz katerih izhajajo. Izdelana je samo za 61 zdomskih družin iz katastrske občine Zgornja Ščavnica. Prav ta je dober predstavnik dela v tujini, saj ima tam kar 81,3 % vseh zaposlenih.

ZAPOSLENI V TUJINI PO IZVORU IZ POSESTNIH SKUPIN

Posestne skupine	Na delu v tujini	
	število	%
pod 1 ha ali brez zemlje	14	23,0
1 do 3 ha	10	16,3
2 do 5 ha	20	32,8
5 do 8 ha	5	8,2
8 do 10 ha	5	8,2
nad 10 ha	7	11,5
SKUPAJ	61	100,0

Preglednica pokaže, da je največ zaposlenih v tujini iz družin brez zemlje in iz družin najmanjših posestnikov pod 1 ha zemlje. Tem sezoncem in njihovim družinam pomeni zaposlitev v tujini osnovni vir preživljanja. Precejšnje število delavcev v tujini je tudi iz naslednjih dveh posestnih skupin do največ 5 ha zemlje, v katerih prevladujejo mešana gospodinjstva. Zaposlitev v tujini jim prinaša vsaj važen dodatni vir zaslužka. Preseneča pa 11,5 % zdomcev iz najvišje posestne skupine. Pri teh gre očitno za zaposlitev mlajših družinskih članov z namenom pridobiti sredstva za modernizacijo kmetij.

Zaposlitev prebivalstva v tujini ima nedvomno pozitivne učinke v življenju posameznika in občine. Zaslužek v tujini spreminja gnotni položaj kmečkega prebivalstva. Izboljšuje preskrbo prebivalstva, ki se odraža v večji potrebnji živili, oblačil in predmetov osebne potrebnje. Širi uporabo komunikacijskih sredstev (radioaparator, televizorjev) in prevoznih sredstev (mopedi, avtomobili). Pri vseh družinah se modernizira stanovanjska oprema, pri nekaterih se ponuja možnost adaptacije stanovanj. Pri dobrnjem delu gospodarstev se uresničuje želja po opremljanju kmetij s stroji in priključki, ki so bili nabavljeni za prislužena devizna sredstva. Z zaposlovanjem prebivalstva v tujini pa rešujejo agrarne občine vprašanje prenaseljenosti oziroma potencialne nezaposlenosti. S takim zaposlovanjem se večja število aktivnega prebivalstva v občini; to pa je pozitivno tudi za širšo družbeno skupnost. Ker gre v občini Lenart v glavnem za odtok odvečne agrarne delovne sile, to ne povzroča težav v družbenem sektorju gospodarstva.

Ni pa mogoče spregledati tudi mnogih negativnih posledic zaposlovanja v tujini. To so najprej neznanje jezika in nezadostno informiranje o pravicah in dolžnostih delavcev ter neurejeno skrbništvo za otroke, katerih starši so zaposleni v tujini. Resnica je tudi, da imajo od dela zdomcev največ koristi tuji delodajalci in tuje gospodarstvo, ki je bilo tudi glavni pobudnik zdomstva. Večina negativnih posledic, ki jih poraja zdomstvo, gre v breme svojcev in občine, ki mora zanje žrtvovati precej sredstev. Zaposlovanje v tujini zato ne more biti dolgoročna rešitev vseh problemov nerazvitih območij; le-te moramo reševati predvsem na domačih tleh s skupnim prizadevanjem lokalnih dejavnikov in širše družbene skupnosti.

Spoznanje, da je problem zaposlovanja prebivalstva nerazvitih območij potrebno in mogoče reševati na domačih tleh, so začeli lenarški družbeni dejavniki uvajati v življenje. Podprta od širše družbene skupnosti je začela manj razvita občina po letu 1970 odpirati vrata dislociranim obratom mariborske industrije. Občina Lenart je svojemu upravnemu in ekonomskemu središču namenila vlogo iniciatorja gospodarskega napredka. Z urbanističnim načrtom so velik kompleks družbenih zemljišč opredelili kot industrijsko - obrtno cono ter ga začeli ustrezno urejati. Ugodna lokacija in urejena zemljišča so spodbudila več mariborskih podjetij tekstilne, lesne, kemične in kovinske industrije, da zgradijo pri Lenartu svoje dislocirane obrate. Na ta način so poleg problema zaposlovanja delovne sile rešili še marsikateri socialni problem. Računajo, da so v novih obratih zaposlili že okoli 1.500 oseb, še toliko pa jih nameravajo zaposliti v naslednjih letih. Graditev industrijskih objektov v obmejnih občinah je dobro sredstvo za zmanjševanje potreb po zdomstvu, hkrati pa kažipot za načrtno vračanje zdomcev. Hkrati z večanjem zaposlitvenih kapacitet prinašajo industrijski obrati tudi pomembne spremembe v druge sfere ljudskega življenja. Povečujejo se potrebe prebivalstva tako v gospodarskih centrih kot v njih okolici. Kot odgovor na te potrebe raste gradnja zasebnih in družbenih stanovanj, blagovnic in specializiranih trgovin ter objektov družbenega standarda. Zaradi zdomstva in s pomočjo zdomcev spreminja občina svoje fiziognomije v smeri bogatejše in bolj razvite pokrajine.

LITERATURA IN VIRI

1. Končni rezultati popisa prebivalstva 31. 3. 1971 za občine Maribor, Lenart in Slovenska Bistrica. Mesečni statistični bilten. Ekonomski center Maribor, marec 1973.
2. Občina Lenart v Slovenskih goricah v številkah (tipkopis). Ekonomski center Maribor, september 1971.
3. Lica na privremenom radu u inostranstvu. Savezni zavod za statistiku, Beograd avgusta 1971.
4. Seznami zaposlenih občanov občine Lenart po naseljih. Na podlagi terenskega popisa sestavil oddelek za gospodarstvo SO Lenart.
5. Anketiranje tedenskih migrantov in oseb na začasnem delu v tujini. Krajevni urad Zgornja Ščavnica, junij 1970.
6. Natek Milan: Razvita in nerazvita območja na Slovenskem. Dialogi, leto 1970, štev. 1, Maribor.
7. Analiza možnosti za zaposlovanje delovne sile na območju severovzhodne Slovenije. Ekonomski center Maribor, Zavod za urbanizem Maribor, Inštitut za geografijo univerze v Ljubljani. Maribor maj 1968.
8. Pogoji in Možnosti ustanavljanja dislociranih obratov v manj razvitih območjih severovzhodne Slovenije. Ekonomski center Maribor, 1970.
9. Urbanistični načrt naselja Lenart. Zavod za urbanizem Maribor 1972.

MLADINSKA MIGRACIJA V OBMEJNEM SVETU

KOT DRUŽBENOGEOGRAFSKI POJAV

Med družbenogeografskimi pojavi v obmejnih pokrajinah mariborske makroregije imajo pomembno mesto tudi različna migracijska gibanja. Tako prostorsko in po izvoru kot po funkciji so vtkana v kompleks preobrazbenega procesa pokrajine in kot takšna jih kaže tudi proučevati.

V raziskovanju obmejnih pokrajin smo odkrili v recentnem populacijskem gibanju različne zvrsti migracij. O njih je bilo že precej napisanega in povedanega. Že običajni statistični demografski podatki ob popisih prebivalstva, podatki terenskega anketiranja in terenskih raziskav, ekspertize samoupravnih skupnosti in organov, strokovne ekspertize ekonomskih centrov nam nudijo nekatere konkretne, čeprav ne vedno podrobne in kompleksne informacije. Širša geografska in ostala družbena javnost je bila seznanjena z njimi razen v vsakdanji publicistiki in strokovni literaturi tudi na različnih simpozijih, posvetih in zborovanjih. Naj opomnim glede tega le na mariborski simpozij o družbenogeografskih raziskavah v severovzhodni Sloveniji in na družbenogeografski simpozij v Ljubljani leta 1973, na I. slovenski demografski simpozij v Ljubljani leta 1974, na posvet z nemškimi geografi iz Frankfurta in slovensko-slovaški simpozij o družbeni geografiji v Mariboru leta 1975.

To in različna tovrstna poročila uradov za zaposlovanje v Mariboru, Murski Soboti, Dravogradu potrjujejo, da so demografska migracijska gibanja v obmejnih pokrajinah severovzhodne Slovenije napram Avstriji tako vsestransko pomemben prostorsko kompleksen pojav, da niso zato le družbenogeografsko zanimiva, temveč predstavljajo tudi širšo družbeno problematiko.

Čeprav raziskave o njih metodološko še niso dovolj koncizne in zadovoljive, saj temeljijo še vedno preveč na individualnih naporih, verjetno tudi na premalo sistematičnem anketiranju ter zato kažejo nekatere pomanjkljivosti, imamo že nekaj konkretnih, koristnih poročil in informacij o oblikah, smereh in stopnji odhajanja, o bivališču in socialni strukturi migrantov, načinih in krajih zaposlovanja. Že manj zanesljivo vemo o njihovi starostni sestavi in zemljiško-posesetni strukturi, zlasti pa še o njihovih motivih odhajanja na delo onstran meje in uporabi tam pridobljenih zaslužkov.

Težko je ugotoviti trajanje začasnega ali sezonskega dela migrantov. Ker odhaja zlasti zadnje čase vse več začasno zaposlenih migrantov na delo onstran meje tudi z lastnimi potnimi listi in ne samo z maloobmejnimi ali dvolastniškimi dovolilni-

cam, je vse težje ugotoviti tudi njih celotno število. Mnenja smo zato, da se bo treba v bodoče v tovrstnih raziskavah bolj in sistematičneje nasloniti tudi na krajevne skupnosti, na zbornice in občinske podatke na avstrijski strani. Potrebno bo upoštevati bolj premišljene kriterije pri samem anketiranju.

Za enkrat smo še najbolj odvisni od informacij, ki nam jih nudijo z anketiranjem uradi za zaposlovanje, obmejni organi, delno krajevni matični uradi in šolska vodstva. Do zanesljivejših podatkov bi prišli s kvantitativnimi metodami in bolj načrtnim delom, tako pa smo še vedno več ali manj navezani na terensko anketiranje migrantov ob njihovih prehodih čez mejo v različnih opazovalnih obdobjih. To še ne zadošča.

Četudi raziskave, ki jih dobivamo na ta način, še niso dovolj zanesljive, nam z večkratnim anketiranjem v različnih letnih časih in različno dolgih opazovalnih obdobjih nudijo dragoceno temeljno gradivo koristnih informacij. Obravnavane ter interpretirane v geografskem kompleksu morejo biti prvovrsten indikator za ugotavljanje populacijske mobilnosti v obmejnih krajih.

Rezultati raziskav in anketnih analiz ter druga tovrstna poročila obravnavajo največ migracijska gibanja odraslih, mnogo manj pa mladih, komaj odraslih delavcev, ki kmalu po dokončani šolski obveznosti zapustijo domače kraje in gredo na delo in v uk v podjetja, ustanove in poklicne šole onstran meje. Po izvoru in bivališču ter družbeni strukturi sovpadajo z drugimi, na splošno bolj znanimi oblikami družbenoekonomske migracije, le da so smotri odhajanja delno drugačni. Razlikujejo se od njih tudi glede na intenzivnost in mobilnost. O tej obliki migracije nam je manj znano; pričujoči prispevek jo želi zato vsaj v osnovnih črtah pojasniti.

Migracijski pojavi, ki so značilni za obmejne pokrajine severovzhodne Slovenije, so genetično tesno povezani z dvema osnovnima prostorsko preobrazbenima faktorjema. Posledica so hitrega družbenega razslojevanja in preobrazenja agrarne pokrajine na eni in še hitrejšega, v sekundarne in terciarne dejavnosti usmerjenega razvoja sosednih krajev na drugi strani. Drugi osnovni faktor vidimo v obmejnem značaju pokrajine. Lahko bi rekli v prisotnosti odprtosti državne meje, seveda ne meje kot take, temveč državne meje kot sestavnega dela prostorske celote, to je naravnogeografske, gospodarsko-prometne in družbenogeografske strukture obmejnega ozemlja in obmejnega prebivalstva na tej in na oni strani državne meje.

fg
Razslojevanje in preobrazba prevladujoče agrarne pokrajine v obmejnih in sosednih krajih Slovenskih goric, Pomurja, Gornje Pesniške doline ter hribovitega sveta Dravske in Mežiške doline ima, kot vemo, razne učinke. Svoj izvor imajo v občutkih materialne in miselne neenakosti v delu in ponašanju med zaostajajočo agrarno in rastočo ter mnogo več obetajočo neagrarno dejavnostjo, ali kakor pravi Ilešič, med konservativnim samooskrbnim žanrom v izrazito agrarnih krajih ter družbeno mobilnim žanrom v neagrarnih krajih.

V takšnem materialnem in miselnem razkoraku se rojevajo pri obmejnem prebivalstvu določene napetosti in inovacije. Obmejni pas je zato območje družbene neumirjenosti, zlasti v odročnih, prometno slabo povezanih, gospodarsko zanemarjenih in družbeno "pozabljenih" krajih s slabo zemljiško posestno strukturo. Tako se sprežajo različna migracijska gibanja. Ta pa niso le takšna, v katerih je osnovni motiv odhajanja na sezonsko ali priložnostno zaposlovanje preko meje težnja za višjimi, primernimi osebnimi dohodki, temveč tudi takšna, pri katerih gre za hitro pridobitev zaželene prekvalifikacije.

Obmejno prebivalstvo ob avstrijsko-jugoslovanski meji ni v razkoraku s prebivalci v neagrarnih poklicih v osrednjih in dolinskih krajih le v gospodarskem pogledu, temveč tudi v miselnem in kulturnem ponašanju. Neperspektivne gospodarske možnosti, pomanjkanje neagrarnih delovnih mest v zaostali in močno še agrarni obmejni pokrajini severnega in severovzhodnega obrobja široke mariborske gravitacijske cone ne vplivajo dovolj na prebivalstvo, da bi stremelo tudi za višje kulturne vsrjoje in izobrazbo.

f in sruđuje
V nekaterih obmejnih krajih, zlasti v Osrednjih Slovenskih goricah, na Goričkem in Ravenskem vpliva občutek nemoči na to, da mnogi starši in stari starši ne težijo toliko za višjo splošno in strokovno izobrazbo svojih otrok, temveč želijo raje, da bi otroci prišli do hitrejšje prekvalifikacije v terciarnih, konjunktornih pa istočasno deficitarnih poklicih. Dokler so otroci še na nižji stopnji na domačih nižje razvitih šolah, še imajo podobno družbeno in kulturno obnašanje kot njihovi starši. Ko pa nadaljujejo obvezno šolanje v centralnih osemletnih šolah, se tudi psihološko naglo navzamejo novega, višjega kolektivnega družbeno kulturnega ponašanja ter se mnogi že takrat odločijo za zapustitev domačega agrarnega okolja. K temu jih vlečejo še mnogi zgledi hitrega zaslužka in možnosti izučanja v terciarno gostinskih dejavnostih, za katerimi je ravno na avstrijski strani precejšnje povpraševanje.

Tako imamo zlasti v obmejnem ozemlju Slovenskih goric in Pomurja ter tudi v ostalih bližnjih krajih obmejnih občin posebno obliko migracije: odhajanje komaj odraslih mladincev, ki so dokončali osemletno šolsko obveznost, na delo in v uk v obrtna in gostinska podjetja ter zdravstvene ustanove v kraje onstran meje. Pojav takšne migracije sicer ni masoven in fluktuirata ter v zadnjem času že močno pojema, vendar je v zadnjem desetletju v posameznih obmejnih pasovih prisoten.

Poglejmo podrobneje nekaj konkretnih podatkov. Gradivo, ki smo ga v ta namen zbrali za obdobje od 1967 do 1971 ter od 1973 do 1975, je sicer skromno in nepopolno, vendar nam do neke mere kaže, da je odhajanje učencev, ki so dokončali 8 letno šolsko obveznost, na delo in v uk v sosednje avstrijske kraje, posebna oblika migracije, ki je pogojena na določen geografski prostor, na določeno socialno strukturo ter stopnjo dosežene splošne izobrazbe. Iz naslednjih priloženih pregledov je razvidno, da stopnja odhajanja precej varira po letih in kot kažejo zadnji rezultati anketiranja, je pojav trenutno v močnem upadanju.

Na migracijski pojav smo začeli postajati pozorni v sredini 60-ih let, ko so začeli po izjavah šolskih vodstev in krajevnih uradov, npr. v Dravogradu, Radljah, v Zgornji Kungoti, Šentilju, Lenartu, Zgornji Ščavnici, Apačah, Radgoni, Cankovi, Rogoševcih, odhajati na delo in v uk onstran državne meje posamezni učenci, ki so komaj dokončali šolsko obveznost/že v večjem številu. Priloženi pregledni rasporednici, ki smo ju sestavili po statističnih in drugih podatkih šolskih vodstev iz obmejnih področij, zajemata le tiste obmejne šole, ki so v letih zgoraj omenjenega opazovalnega obdobja zabeležile primere odhajanja. Druge bližnje šole niso zajete. S tem pa ni rečeno, da ni bilo primerov odhajanja njihovih učencev na delo in v poklicno šolanje na drugo stran državne meje. To dokazujejo npr. podatki iz osnovne šole Cerkevjak, ki sem jo namerno in po nasvetu referenta občinske skupščine Lenart vključil v vprašalnik. Takšnih primerov bi verjetno bilo iz šol v drugem, izven neposredne meje ležečem pasu, še precej.

Tabela 1

Šolske obveznost je dokončale

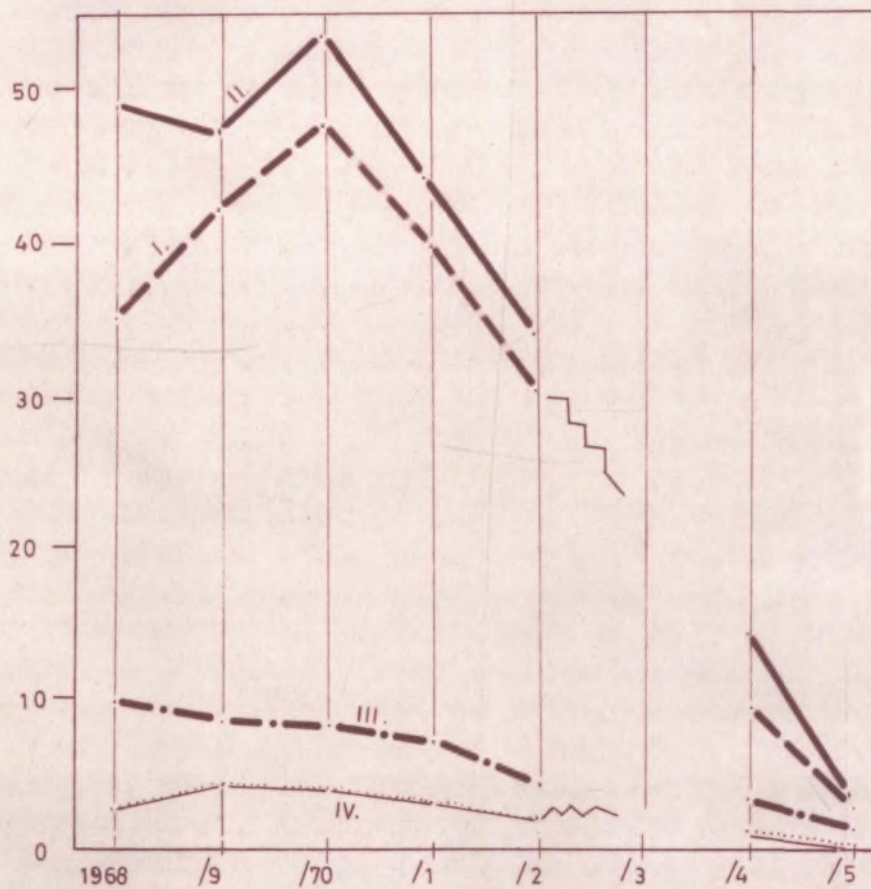
Na delo in v uk v Avstrijo je odšlo

Š o l a	1967/8	1968/9	1969/70	1970/1	1971/2	1967/8			1968/9			1969/70			1970/1			1971/2				
						m	ž	s	m	ž	s	m	ž	s	m	ž	s	m	ž	s		
Kuzna	38	30	27	26	25	1	2	3	2	5	7	1	5	6	-	2	2	-	1	1		
Regaševci	100	87	85	94	79	6	7	13	6	8	14	7	7	14	5	10	15	5	5	10		
Cankova	37	62	62	52	64	2	-	2	3	-	3	-	2	2	-	-	-	-	-	-		
Tišina	96	70	57	89	86	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	2	2	-	1	1		
Gor. Radgona	81	90	100	78	116	2	7	9	2	5	7	4	6	10	6	6	12	2	7	9		
Radenci	29	36	32	33	31	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	1	1	1	-	1		
Stogovci	40	30	32	32	22	3	2	5	3	2	5	4	5	9	2	2	4	1	2	3		
Apače	60	54	47	60	48	1	-	1	3	2	5	3	2	5	3	1	4	3	2	5		
Velka	45	37	36	48	51	4	3	7	6	2	8	8	3	11	8	2	10	5	4	9		
Lokavec	19	18	17	13	15	1	-	1	2	1	3	1	1	2	1	-	1	1	-	1		
Gor. Ščavnica	47	44	52	45	53	2	2	4	1	1	2	3	2	5	4	1	5	2	2	4		
Sladki vrh	49	53	37	51	47	1	2	3	-	-	-	1	1	2	2	1	3	1	-	1		
Cerkvenjak	69	54	59	53	48	1	5	6	4	4	8	1	7	8	1	-	1	-	1	1		
Jarenina	39	34	49	45	41	2	-	2	-	1	1	3	2	5	1	1	2	1	-	1		
Jakobski dol	47	46	39	39	35	3	1	4	-	3	3	3	3	6	2	2	4	2	1	3		
Šentilj	93	88	87	89	60	4	3	7	1	6	7	2	1	3	1	2	3	-	3	3		
Pernica	40	52	39	38	40	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1		
Svečina	35	41	20	36	28	1	-	1	-	2	2	1	1	2	3	1	4	1	1	2		
Gor. Kungota	74	61	63	56	57	4	3	7	7	2	9	4	2	6	6	1	7	5	1	6		
Gaj	9	8	8	9	8	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1		
Selnica	95	70	94	65	90	1	5	6	1	3	4	1	1	2	-	2	2	1	-	1		
Kapla	17	15	16	15	17	-	4	4	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-		
Ribnica	62	37	69	48	31	-	-	-	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	1	1		
Vuzenica	129	111	120	108	137	-	-	-	-	1	1	2	-	2	-	2	2	-	2	2		
Muta	5	2	4	7	3	-	-	-	-	1	1	1	1	2	-	1	1	-	-	-		
Dravograd				74	76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-		
Ojstrica	3	9	3	9	5	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-		
Ravne	103	100	115	128	102	1	1	2	-	1	1	1	-	1	-	2	2	-	2	2		
Prevalje	102	97	107	97	111	-	1	1	-	2	2	-	1	1	-	1	1	-	-	-		
Lokovina	16	25	17	22	21	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-		
Po šolskih področjih																						
I. Pomurje						15	20	35	20	22	42	20	28	48	16	24	40	12	18	30		
II. Slovenske gorice						24	24	48	22	25	47	30	24	54	31	13	44	21	13	34		
III. Dravska dolina						-	4	4	-	4	4	3	3	6	-	54	54	-	3	3		
IV. Mežiška dolina						-	2	2	-	4	4	1	3	4	-	5	5	-	2	2		
SKUPAJ						39	50	89	42	55	97	54	58	112	47	47	94	33	36	69		

Tabela II

Šolsko obveznost so dokončali		Na delo in v uk so odšli v Avstrijo							
		1973/4 1974/5 skupaj		1973/4			1974/5		
Šole po področjih				m	ž	s	m	ž	s
I.	Rogaševci	69	72	1	3	4	-	-	-
	Kuzma	30	28	-	1	1	-	-	-
	Cankova	53	52	1	1	2	-	1	1
	Grad.	63	54	-	2	2	-	-	-
	Gor. Radgona	85	96	2	2	4	-	2	2
	Radenci	28	25	-	1	1	-	-	-
II.	Velka	35	39	1	1	2	-	-	-
	Gor. Ščavnica	51	52	2	-	2	1	-	1
	Šentilj	63	74	2	-	2	-	-	-
	Jakobski dol	37	27	-	1	1	-	-	-
	Gor. Kungota			1	-	1	-	1	1
	Selnica	50	90	1	-	1	-	-	-
III.	Radlje	83	83	-	1	1	-	1	1
	Trbonje	7	7	-	-	-	-	1	1
	Libeliče	-	-	-	1	1	-	1	1
IV.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obmejno šolsko področje									
I.	Pomurje			4	10	14	-	3	3
II.	Slovenske gorice			6	3	9	1	1	2
III.	Dravska dolina			-	3	3	-	3	3
IV.	Mežiška dolina			-	-	-	-	-	-
SKUPAJ I. do IV.				10	16	26	1	7	8

Globalni podatki, prikazani na tabelah I. in II., so diferencirani geografsko prostorsko v 4 skupinah. Če jih primerjamo, je opazno daleč najmočnejše odhajanje dokončanih učencev iz šolskih okolišev prvih dveh območij, iz obmejnih šol v Pomurju, na Apaškem polju, s severnega obrobja Osrednjih Slovenskih goric ter gornje Pesniške doline (skupini I in II). Kot vemo, so to tista področja, od koder je tudi odhajanje sezonskih in priložnostnih, dnevnih ali tedenskih migrantov najmočnejše in kjer je agrarni značaj še močno ohranjen. Občutno pade njih število v hribovitih, zahodnih obmejnih šolah v Dravski dolini (skupina III).

MIGRACIJA UČENCEV V GOSPODARSTVU
1968 - 1975

Najskromnejše je število v skupini IV, to je v Mežiški dolini, kjer so pogoji za zaposlitev ter šolanje na šolah II. stopnje mnogo boljši in kjer je neagrarna struktura prebivalstva razmeroma najugodnejša.

Po spolu so statistični podatki v prvih dveh skupinah precej izravnani, z rahlim odstopanjem navzgor v prid odhajajočih učenk. To kaže na podobno pomanjkanje delovnih mest v neagrarnih poklicih tako za moške kot za ženske. V zadnjih dveh skupinah pa delež učenk daleč nadkriljuje delež odhajajočih učencev. Če bi temu dodali takrat še razmeroma slabo evidentirano pa močno odhajanje deklet, ki so komaj dokončale šolsko obveznost, zlasti iz radeljske in dravograjske občine, v gospodinjske šole v Št. Pavel v Labodski dolini in Velikovec, bi se njihov delež še bolj povečal. To kaže na občutno pomanjkanje delovnih mest za ženske. Vzrok temu je razmeroma enostranska razvitost industrije in gradbeništva v obeh dolinah, ki nudita delovna mesta največ moškim prosilcem.

grafikon I

Zanimiv je pojav te migracije po intenziteti. Kot je razvidno tudi iz priloženega grafikona, je bila stopnja odhajanja v opazovalnem obdobju od 1968 do 1972 najmočnejša; krivulja se strmo dviga do 1971, nakar do 1972 rahlo pade. To so leta tudi intenzivnega odhajanja sezonske delovne sile, najmočnejša leta zdomstva. Za leti 1972 in 1973 ni bilo prilike dobiti potrebne podatke, vendar kot kažejo podatki za naslednje opazovalno obdobje od 1974 do 1975, ko doseže odhajanje učencev z dokončano 8 letno šolsko obveznostjo najnižje stanje, moremo sklepati na stalno zmanjševanje števila odhajajočih učencev oziroma učenk. Krivulja na grafikonu doseže najnižje stanje. V IV. skupini, to je v Mežiški dolini, ta oblika migracije skoraj neha. To je čas hitrega zmanjšanja osipa v šolah ter možnega zaposlovanja v raznih obrtih tudi učencem z nedokončano osemletko.

Statistični podatki, ki so nam jih dala šolska vodstva osemletnih šol zziroma zavodi za šolstvo v Dravogradu, Mariboru in Murski Soboti za prej omenjeni opazovalni obdobji, razumljivo niso dovolj izčrpni. Po končani šolski obveznosti ravnateljstva šol nimajo več evidence nad prejšnjimi učenci in jim je zato zelo težko ugotoviti, kdo je šel na delo in v uk ter v kakšne poklice onstran državne meje. Podatki so bolj informativni. Do neke mere pa nam vendar dovoljujejo, da si na osnovi teh napravimo določeno podobo o tej obliki migracije.

UČENCI IZ JUGOSLAVIJE, KI SO SE ŠOLALI LETA 1973
NA RAZLIČNIH POKLICNIH ŠOLAH V AVSTRIJI

Po podatkih obrtne zbornice za Štajersko v Gradcu

Tabela III

	Sloven.		Hrvat.		skupaj			rojeni v letih					
	m	ž	m	ž	m	ž	s	1953	1954	1955	1956	1957	1958
V obrti													
mizarji	9	-	1	-	10	-	10	-	4	1	4	1	-
mesarji	86	-	18	-	104	-	104	4	8	30	34	24	2
dimnikarji	7	-	1	-	8	-	8	-	1	3	2	1	1
peki	42	-	7	-	49	-	49	1	9	11	16	12	2
krojači	-	3	-	-	-	3	3	-	1	2	-	-	-
Skupaj	144	3	27	-	171	3	174	5	23	47	56	38	5
V trgovini													
	5	19	1	3	6	22	28	2	4	5	9	7	1
V gostinstvu, tijskem prometu													
kuharji	2	15	1	-	3	15	18	-	6	5	4	3	-
natakarji	1	7	1	1	2	8	10	2	3	3	1	1	-
strežniki	-	4	1	1	1	5	6	-	1	1	2	1	1
Skupaj	3	26	3	2	6	28	34	2	10	9	7	5	1
V industriji (mesarji, klobasarji)													
	17	-	1	-	18	-	18	1	2	5	7	2	1
SKUPAJ	169	48	32	5	201	53	254	10	39	66	79	52	8

Da bi dobili jasnejšo in popolnejšo sliko o tem, smo se poslužili po posredovanju urada za zaposlovanje v Mariboru uradnih podatkov obrtniške zbornice za Štajersko v Gradcu za leto 1973. Ti so izčrpnější in verodostojnejši ter dober korelativ prejšnjim. Tako imenoma navedajo število učencev, ki so delali tega leta v posameznih obrtih in se šolali v štajerskem delu Avstrije ter so doma v naši državi, dalje njih bivališča, rojstne podatke in delovno mesto. Če jih primerjamo s podatki šolskih vodstev, te lepo dopolnjujejo. Tako npr. potrjujejo rojstni podatki prikaz naraščanja mladinske migracije do leta 1971/72 ter močnega upadanja v naslednjih letih /primerjaj tabelo III/. Najvišje je število evidentiranih učencev, ki so rejeni v letih 1955/56;

UČENCI V GOSPODARSTVU, KI SO SE ŠOLALI V POKLEČNIH
ŠOLAH V AVSTRIJI LETA 1973, PO BIVALIŠČU

Podatki obrtne zbornice za Štajersko v Gradcu

Tabela IV

skupine dela	skupaj a)	iz Slove- nije b)	iz obmejne- ga pasu c)	iz ostalih obmej- nih občin č)	iz ostalih so- sednih občin d)
I. <u>Obrt</u>					
Mizarji	10	9	6	Radgona ... 1	Ljutomer... 1 Lendava ... 1
mesarji	104	86	34	Lenart 10 Mur.Sobota.. 3 Radgona..... 3 Maribor.....12	Ljutomer... 6 Ptuj..... 12 Ormož..... 3
dimnikarji	8	7	5	Maribor..... 1	Ptuj..... 1
peki	49	42	20	Lenart..... 2 Mur.Sobota.. 2 Maribor..... 9	Ptuj..... 3
krojači	3	3	2	-	Ljutomer... 1
II. <u>trgovina</u>	28	24	11	Radgona..... 1 Mur.Sobota.. 2 Maribor..... 3 Radlje..... 1	Lendava.... 2
III. <u>gostinstvo</u> <u>turizem</u>	34	29	17	Radgona..... 1 Mur.Sobota.. 1 Maribor..... 4 Radlje..... 2	Lendava.... 1 Ljutomer... 1 Ormož..... 1
IV. <u>industrija</u> mesarji itd.	18	17	9	Lenart..... 2	Ljutomer... 3 Ptuj..... 1 Ormož..... 1

skupine dela	a)	b)	c)	č)	d)	drugi kraji
I.	174	147	67	43	28	10
II.	28	24	11	7	2	4
III.	34	29	17	8	3	1
IV.	18	17	9	3	5	-
SKUPAJ	254	217	104	61	38	15

SKUPAJ

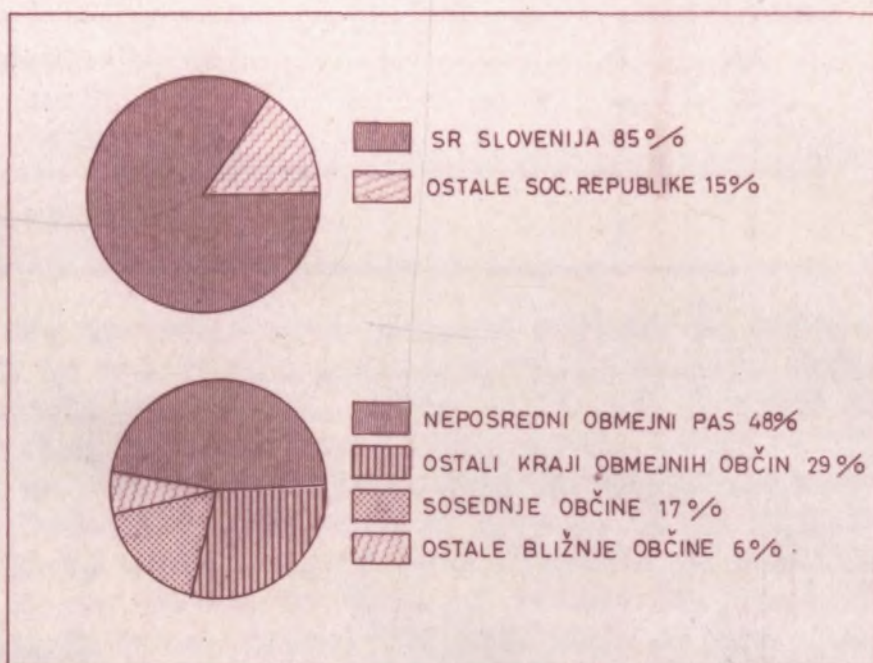
v naslednjih letih število pada, najnižje število beležimo pri letniku 1958. Takšno stanje odgovarja najvišjemu oz. najnižjemu stanju na tabeli I za leto 1970/71 oziroma za leto 1974/5.

Zanimivo je primerjati tabeli I in III. Opazne so določene anomalije, zlasti kar se tiče globalnega števila. Da so globalni podatki o številu mladih migrantov na tabeli I prenizki, vidimo iz podatkov obrtniške zbornice. Ti nakazujejo znatno višje število učencev oziroma učenk, kar je razumljivo, saj so zajeti sistematično in po uradni dolžnosti.

Poročilo obrtniške zbornice navaja tudi bivališča učencev oz. učenk, česar v podatkih naših šolskih vodstev vedno ni na razpolago. Ne da bi jih želeli podrobneje prikazati, si jih poglejmo sumarno po prostorsko opredeljenih področjih. To delno kaže tabela III, natančneje tabela IV.

grafikon n.
Pri celokupnem številu 254 učencev ali učenk, ki so bili leta 1973 v poklicnih šolah na območju štajerske obrtniške zbornice, je bilo 217 ali 85 % vseh doma v Sloveniji, ostalih 15 % pa v ostalih jugoslovanskih republikah, največ v Hrvaški (Zagorje, Medjimurje). Kot je razvidno tudi iz priloženega grafikona, so bili slovenski učenci oziroma učenke največ iz krajev v severovzhodni Sloveniji, in to okoli 48 % iz neposrednega obmejnega pasu, zlasti iz obmejnih krajev od Jurija in Gor. Kungote ob Pesnici do Rogaševcev in Kuzme na Goriškem. Okoli 29 % evidentiranih je imele svoja bivališča v ostalih krajih obmejnih občin Murska Sobota, Radgona, Lenart, Maribor in Radlje. Skupno je bilo torej iz omenjenih obmejnih občin severovzhodne Slovenije okrog 76 % vseh zabeleženih učencev oziroma učenk v gospodarstvu. Na 4 sosedne občine, Ljutomer, Lendava, Ptuj in Ormož je odpadlo 17 %, iz krajev ostalih bližnjih slovenskih občin, Slovenska Bistrica, Konjice, Šmarje pri Jelšah pa je bilo okrog 6 %.

Zanimivi in poučni so podatki o poklicni usmerjenosti naših mladih migrantov ter njihovi splošni osnovnošolski izobrasbi. Razmeroma dobro sliko nam nudi v tem pogledu tabela III, ki smo jo sestavili na osnovi podrobnega poročila obrtniške zbornice za leto 1973. Tabela dopolnjuje tudi naslednja rasporednica:

MIGRANTI UČENCEV V GOSPODARSTVU LETA 1973 PO BIVALIŠČU

Poklicna usmeritev učencev v gospodarstvu in njihova osnovnošolska izobrazba					
delo	1973	dokončali so			
		5 raz.	6 raz.	7 raz.	8 raz.
mizarji	10	1	2	2	5
mesarji	104	14	28	17	39
dimnikarji	8	-	1	3	4
peki	49	6	12	10	21
krojači	3	-	-	-	3
v trgovini	28	-	1	4	23
kuharji	18	1	-	1	16
natakarji	10	-	-	-	10
strežniki	6	-	1	1	4
mesarji v industriji	18	1	5	3	9

Kot vidimo, je najmočnejša skupina v obrti in zajema tiste poklice, ki so v Avstriji malo cenjeni in so zelo deficitarni, npr. mesarji, dimnikarji, peki, čevljarji, krojači in drugi. V tej skupini so skoraj izključno moški. Takoimenovani "umazani" poklici, za katere v Avstriji niso zahtevali dokončane osemletke. Zato prevladujejo v tej skupini učenci, ki so doma dokončali le 5., 6. ali 7. razr. osnovne šole. Takšnih je bilo leta 1973 med 174 učenci kar 96 ali 55 %. Mnogo boljše je stanje glede tega v trgovini in gos-tinstvu; med natakarji so npr. imeli vsi učenci dokončano osemletko. Stanje o takšni doseženi osnovnošolski izobrazbi potrjujejo tudi podatki vodstev anketiranih osnovnih šol, vendar je tudi opazno, da je stanje v zadnjem času v tem pogledu še znatno boljše. Število učencev z nedokončano osnovno šolo pri odhajanju na delo onstran meje je relativno znatno manjše; nekaj takšnih pa še srečavamo, zlasti v poklicih prej navedene prve skupine.

Takšna podoba je komplementarno povezana z značilno poklicno in družbeno strukturo njihovih staršev. Po socialni sestavi je večina učencev, ki so šli ali še odhajajo v tujino na delo in v uk iz kmečkih ali mešanih gospodinjstev, običajno še iz nižjih zemljiškoposestnih kategorij. Iz analize anketiranih osnovnih šol in iz poročil nekaterih obmejnih krajevnih uradov je še razvidno, da so takšni učenci običajno otroci staršev, ki so bili sami na sezonskem ali priložnostnem delu v tujini ali tja še odhajajo. Dokajšen del učencev, predvsem v prvem opazovalnem obdobju, ima očeta ali mater, včasih tudi oba, zlasti v Pomurju, med zdomci v tujini.

To vse dokazuje, da je migracija učencev v gospodarstvu tesno povezana z uvidoma omenjenimi družbeno strukturnimi razmerami ter svojevrstnim družbenim ponašanjem. Vzpodbude za takšno odhajanje so bile, kot rečeno, vsaj v začetni masovnejši fazi, tudi v takratnih neprimernih in malo stimulativnih domačih razmerah. Na eni strani jim je bilo zaradi nepopolne osnovnošolske izobrazbe otežkočeno poklicno izobraževanje v lastni domovini, na drugi strani pa jim občutno pomanjkanje izven kmetijstva razpoložljivih delovnih mest ni nudilo perspektiv za zaposlitev doma. Dokaz temu je novejši napredek neagrarnih dejavnosti v lenarški občini, ki je v zadnjih letih načrtno zaposlila zlasti mlajšo delovno silo. Odhajanje učencev v gospodarstvu v uk onstran meje se je na tem območju hitro in občutno zmanjšalo. To ilustrira tudi močno industrializirano področje Ceršaka - Sladki vrh, od koder mladih migrantov ni.

Še majhna obrobna pripomba k poklicni izbiri učencev. Zopet se moramo pri tem nasloniti na imensko navajanje učencev in njihovih personalij v poročilu še parkrat citirane obrtniške zbornice, preverjeno z ugotovitvami terenskega anketiranja. Če vzamemo kot izhodišče razmeroma nisko šolsko izobrazbo učencev, ki jih srečavamo v že omenjenih in drugih deficitarnih poklicih (vrtnarji, čistilke, strežnice, cestna dela) ter to povežemo z njihovim bivališčem, vidimo, da so doma prvenstveno v izrazito agrarnih naseljih, to je v gospodarsko in družbeno kulturno manj razvitem okolju. Učenci, ki so doma v urbanskih ali drugih centralnih in prometno odprtih krajih, v krajih osemletnih šol, imajo boljše izobrazbene strukture, s tem pa tudi drugačno, mobilnejše družbeno kulturno ponašanje. Iz vrst teh odhajajo učenci v druge, "lažje" in bolj obetajoče poklice, zlasti v trgovino, gostinstvo in turizem. Tako je mladinska migracija tudi s te strani gledano družbeni pojav, ki je prostorsko geografsko pogojen.

Iz vsega povedanega je razvidno, da je migracija učencev v gospodarstvu iz naših obmejnih krajev v bližnje in oddaljenejše kraje sosednjih avstrijskih pokrajin, zlasti v osrednjo in vzhodno Štajersko, južno Gradiščansko ter osrednjo in vzhodno Koroško, družbenogeografski pojav, ki ga srečavamo v določeni fazi razvoja družbenoekonomske in kulturne preobrazbe obmejnega sveta. Kot kažejo sicer dokaj skopi podatki, pojav ni dolgoročen ali konstantno prisoten. Kot družbenogeografska inovacija se javlja le v določenih pogojih ter je po intenzivnosti kakor po prostoru v stanju razmeroma hitrega spreminjanja.

Izven prostorskega dogajanja smo postali nanj pozorni zlasti proti koncu 60-ih let, ko se je kot nova kvantiteta notranje družbenogospodarske migracije priljučila ostalim, takrat že

"vpeljanim" oblikam sezonskega, dnevnega ali tedenskega odhajanja naše odvečne agrarne delovne sile na delo onstran meje. Postala je predmet tudi širšega družbenega zanimanja zaradi njene problematike, njene stihijnosti, relativne številčnosti in potencialno neugodnih posledic.

Migracija mlade delovne sile po dokončani osemletni šolaki obveznosti je posledica relativnega gospodarskega in družbenokulturnega zaostajanja s sezonskimi zaposlenci napajajočih obmejnih pokrajin vis-à-vis ostalim, hitreje se razvijajočim sosednjim pokrajinam na naši kot na avstrijski strani. Čim se pa razmere tudi v obmejnih pokrajinah tako v gospodarskem zaposlovanju kot v družbenokulturnem ponašanju vidno premaknejo naprej, pričnejo kot katalizator hitreje zgubljati svoje reakcijsko hitrost. Obravnavana migracija učencev v gospodarstvu postaja kot prostorsko inovacijsko gibanje vse bolj začasen družbenogeografski pojav. Trenutno je v fazi naglega upadanja. Temu odgovarja tudi prostorska diferenciacija obravnavane migracije po treh longitudinalno spremljajočih pasovih. Najmočnejši je neposredni, več ali manj deset kilometrski pas vzdolž celotne državne meje. Skoraj polovica vseh evidentiranih migrantov odpade nanj. Številčno za njim sledi naslednji vzporedni pas, nekoliko globlje v obmejnih občinah. Oba skupaj dajeta nad 3/4 vseh odhajajočih učencev v gospodarstvu. Tretji pas, ki je prostorsko bolj razpršen, pa méji še vedno relativno dovolj dosegljiv, je v krajih naslednjih sosednjih občin. Vsi trije skupaj dajejo preko 90 % vseh proučenih migrantov.

Značilno za to obliko družbenogospodarske migracije je odhajanje učencev v zgolj nekatere poklice v obrti, trgovini, gostinstvu in industriji, ki so pri sosedih deficitarni. Pri tem je pomemben regulator stopnja splošne izobrazbe. Posledice niso ugodne. Nekateri ostajajo pozneje zunaj, nekateri drugi, ki se po nekaj letih vrnejo domov, prihajajo pogosto z drugačnim družbenokulturnim obnašanjem. Vse to more biti vir novih gospodarskih, družbenih, moralno političnih in celo nacionalnih problemov.

Praznenje in osiromašenje obmejnih krajev more postati tudi v takšni obliki širši družbeni problem. Spočet v gospodarsko in kulturno zaostajajoči obmejni pokrajini družbeno razlikovanje samo še bolj poglobi. Trenutno se zdi po podatkih sodeč, da je to efemeran pojav, toda njegovi izvori so zlasti v močno agrarnih obmejnih pokrajinah latentni. Odhajanje učencev v gospodarstvu na delo in v šolanje k avstrijskim delodajalcem, imenujemo to obliko "mladinska migracija" ali "migracija učencev v gospodarstvu", ni samo svojevrstna oblika začasne družbeno-

gospodarske migracije, ki je ozemeljsko kompleksno pogojena in kot takšna tudi geografsko interesantna, temveč predstavlja tudi širšo in do neke mere perečo problematiko. Kot geografi smo prepričani, da je nadaljnje prepuščanje obmejnih agrarnih pokrajin stihijskemu razvoju splošno škodljivo. Rešitev je le v skrbnejšem in sistematičnem proučevanju ter regionalnem razvoju celotnih obmejnih pokrajin.

/dr. H. ZGONIK/

Uporabljeni viri in literatura

1. Po vprašalnikih ugotovljeni podatki vodstev osemletnih obmejnih osnovnih šol o učencih, ki so dokončali šolsko obveznost v letih 1967/68 do 1971/72 in so šli na delo in v uk v Avstrijo
L,
a/ na področju organizacijske enote Zavoda za šolstvo v Mariboru, marec 1973
b/ na področju organizacijske enote v Murski Soboti, april 1973
c/ na področju organizacijske enote Dravograd, maj 1973
2. Jugoslawische Lehrlinge in der Steiermark; Kammer der gewerblichen Wirtschaft für Steiermark, Graz 1973
3. Poročila zavodov za zaposlovanje v Mariboru in Dravogradu o odhajanju učencev v gospodarstvu na delo in v uk v Avstrijo 1972 in 1974
4. Poročila oddelkov za šolstvo občinskih skupščin Lenart in Radlje, junij 1973
5. Podatki o sezonskih, nerednih migrantih ter odhajanju učencev v gospodarstvu v Avstrijo na delo in v uk, posredovani po krajevnih uradih v Gor. Kungoti, Cerkevjaku, na Ruti, v Dravogradu
V 1974
6. Po vprašalnikih ugotovljeni podatki vodstev osemletnih šol v obmejnih pokrajinah o učencih, ki so dokončali osemletno šolsko obveznost v letih 1973/74 in 1974/75 ter so odšli na delo in v uk v Avstrijo
L,
a/ na področju organizacijske enote Zavoda za šolstvo v Mariboru, september 1975
b/ na področju organizacijske enote v Murski Soboti, oktober 1975
c/ na področju organizacijske enote Dravograd, oktober 1975
7. S. Ilešič: Novi prispevki k proučevanju geografije in zgodovine agrarne pokrajine; Geografski vestnik XXXI, Ljubljana 1952
8. R. Geipel: Der Standort der Geographie des Bildungswesens innerhalb der Sozialgeographie; Münchner Studien zur Sozial- und Wirtschaftsgeographie 4, München 1968
9. L. Glas: Vpliv migracij na socialno prostorski razvoj Prekmurja; Geographica Slovenica 2, Maribor 1972

10. M. Zgonik: Tedenske migracije kot odraz družbenega razlikovanja v obmejni podravski regiji; Geographica Slovenica 3, Ljubljana 1972
11. M. Zgonik: Notranje migracije prebivalstva v obmejnih področjih mariborske regije s posebnim ozirom na "črno", neprijavljeno zaposlitev; razmnožen tipkopis, I. slovenski demografski simpozij, Ljubljana 1974
12. M. Zgonik: Teoretske osnove nekaterih problemov obmejnih regij na primeru severovzhodne Slovenije; razmnožen tipkopis na slovensko-slovaškem simpoziju o družbeni geografiji v Mariboru, 1975

S e z n a m k a r t

I. Bračič dr. Vladimir:

1. Manj razvite obmejne krajevne skupnosti na območju severovzhodne Slovenije
2. Obmejne krajevne skupnosti na območju severovzhodne Slovenije

II. Belec dr. Borut:

1. Gibanje števila aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijstvu in gozdarstvu v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971
2. Gibanje števila kmečkih gospodinjestev v obmejnih krajevnih skupnostih severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971.
3. Gibanje števila mešanih delavsko-kmečkih gospodinjestev v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971.
4. Gibanje števila prebivalstva v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971.

III. Olas prof. Ludvik:

1. Dvolastniška posest avstrijskih državljanov v Prekmurju leta 1976
2. Dvolastniška posest Prekmurcev v Avstriji leta 1976
3. Kmetijske površine dvolastnikov

V. Zgonik dr. Mavričij:

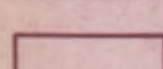
1. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Mariborske regije po zaposlenosti in socialni strukturi (opazovalno obdobje: 15.9. - 24.9. 1975.)

2. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Mariborske regije po zaposlitveni in socialni strukturi (opazovalno obdobje: 6.10. - 15.10. 1975).
3. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Podravske regije (opazovalno obdobje : 15.9. - 24.9. 1975).
4. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Podravske regije (opazovalno obdobje: 6.10. - 15.10. 1975).

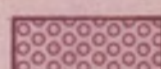

DNEVNI IN TEDENSKI MIGRANTI V OBMEJNEM PASU MARIBORSKE REGIJE PO ZAPOSILITVI
IN SOCIALNI STRUKTURI (opazovalno obdobje od 15.9.-24.9.1975)

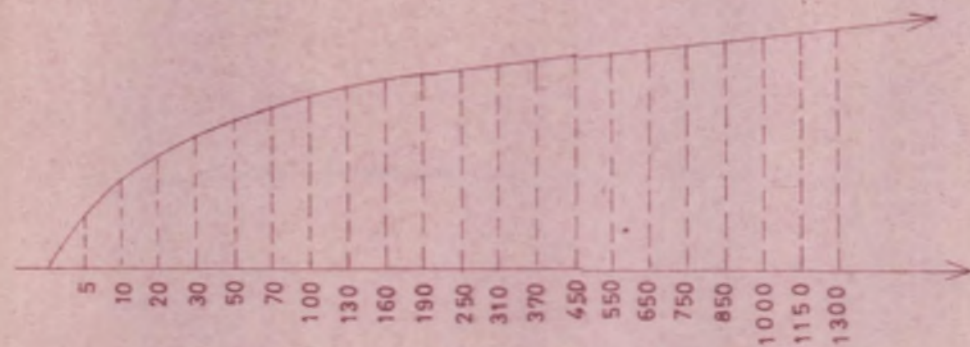
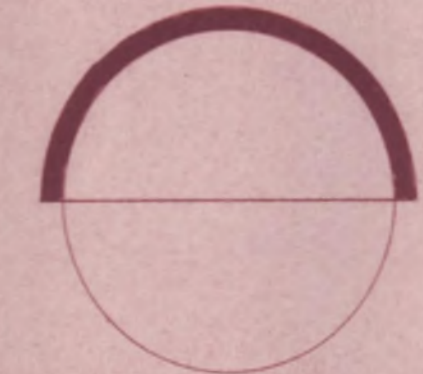

ZAPOSILITEV MIGRANTOV V AVSTRIJI

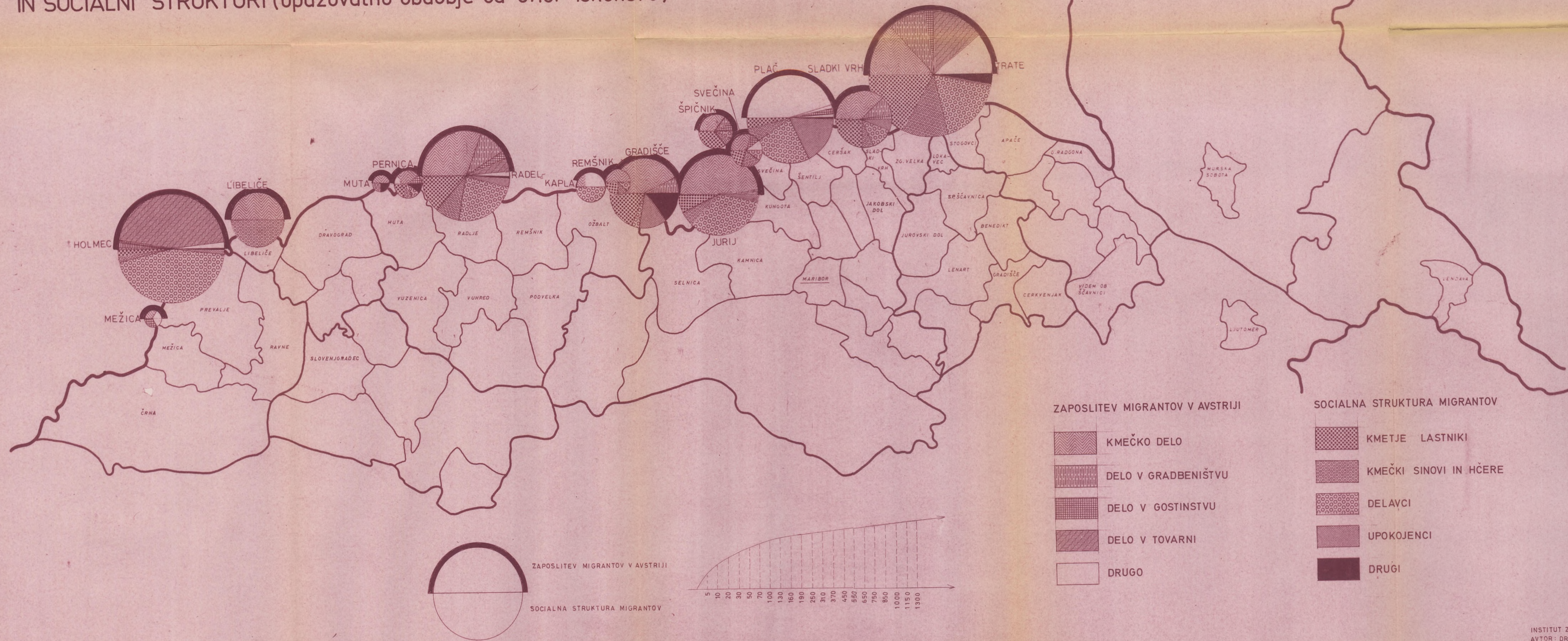
- KMEČKO DELO
- DELO V GRADBENIŠTVU
- DELO V GOSTINSTVU
- DELO V TOVARNI
- DRUGO

SOCIALNA STRUKTURA MIGRANTOV

- KMETJE LASTNIKI
- KMEČKI SINOVI IN HČERE
- DELAVCI
- UPOKOJENCI
- DRUGI

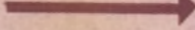

DNEVNI IN TEDENSKI MIGRANTI V OBMEJNEM PASU MARIBORSKE REGIJE PO ZAPOSILITVI IN SOCIALNI STRUKTURI (opazovalno obdobje od 6.10.-15.10.1975)

DNEVNI IN TEDENSKI MIGRANTI V OBMEJNEM PASU PODRAVSKE REGIJE
(opazovalno obdobje od 15.9. - 24.9.1975)

- TEDENSKI MIGRANTI
- TEDENSKI IN DNEVNI MIGRANTI
- ŠTEVILO MIGRANTOV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH OD 1 - 5
- ŠTEVILO MIGRANTOV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH OD 6 - 20
- ŠTEVILO MIGRANTOV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH OD 21 - 50
- ŠTEVILO MIGRANTOV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH OD 51 - 100
- ŠTEVILO MIGRANTOV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH OD 101 - 200
- ŠTEVILO MIGRANTOV PO KRAJEVNIH SKUPNOSTIH NAD 200

DNEVNI IN TEDENSKI MIGRANTI V OBMEJNEM PASU PODRAVSKE REGIJE (opazovalno obdobje od 6.10.-15.10.1975)

I. Bračič dr. Vladimir:

1. Manj razvite obmejne krajevne skupnosti na območju severovzhodne Slovenije
2. Obmejne krajevne skupnosti na območju severovzhodne Slovenije

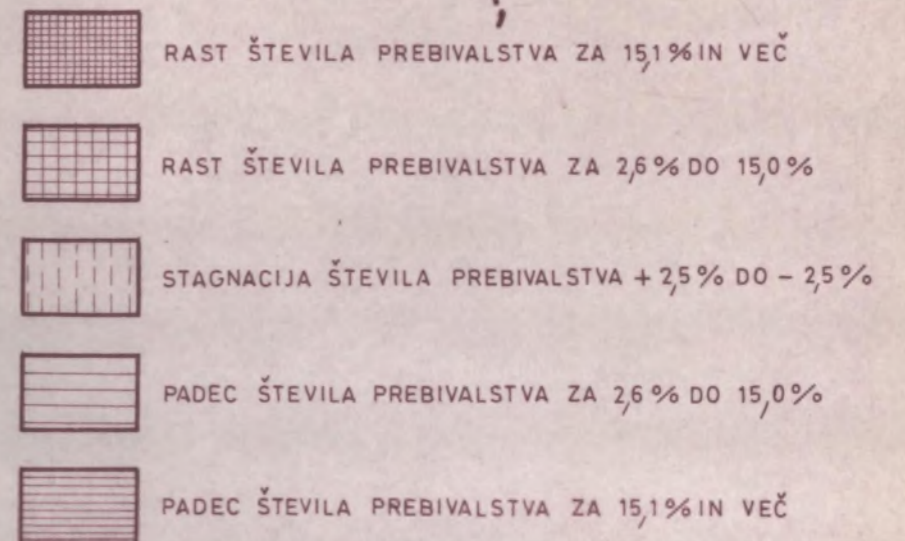
II. Belec dr. Borut:

1. Gibanje števila aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijstvu in gozdarstvu v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971
2. Gibanje števila kmečkih gospodinjstev v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971
3. Gibanje števila mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971
4. Gibanje števila prebivalstva v obmejnih krajevnih skupnostih Severovzhodne Slovenije med letoma 1961 - 1971

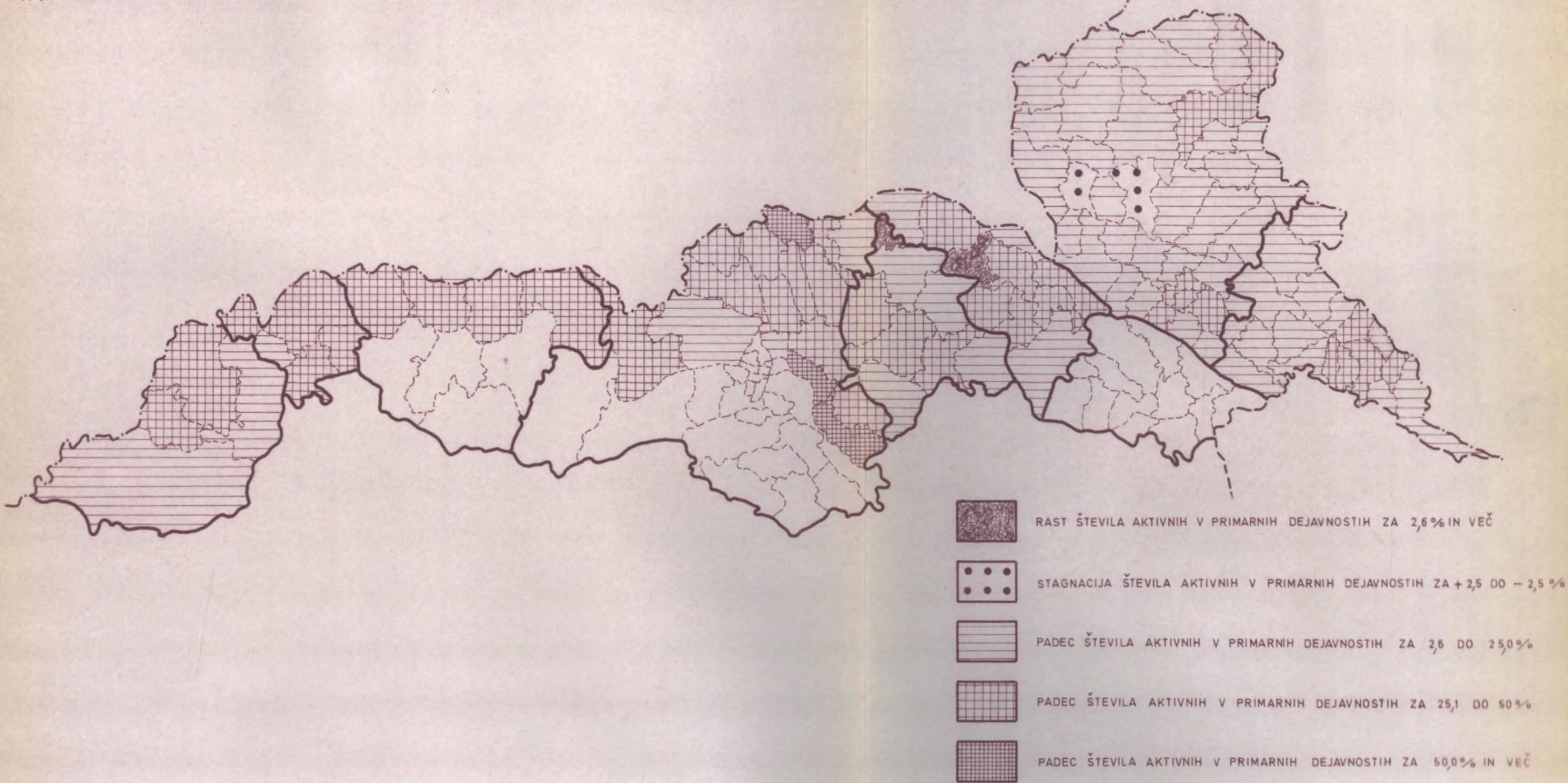
V. Zgonik dr. Mavricij:

1. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Mariborske regije po zaposlitvi in socialni strukturi (opazovalno obdobje: 15.9. - 24.9. 1975).
2. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Mariborske regije po zaposlitveni in socialni strukturi (opazovalno obdobje: 6.10. - 15. 10. 1975).
3. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Podravske regije (opazovalno obdobje 15.9. - 24.9. 1975).
4. Dnevni in tedenski migranti v obmejnem pasu Podravske regije (opazovalno obdobje: 6.10. - 15.10. 1975).

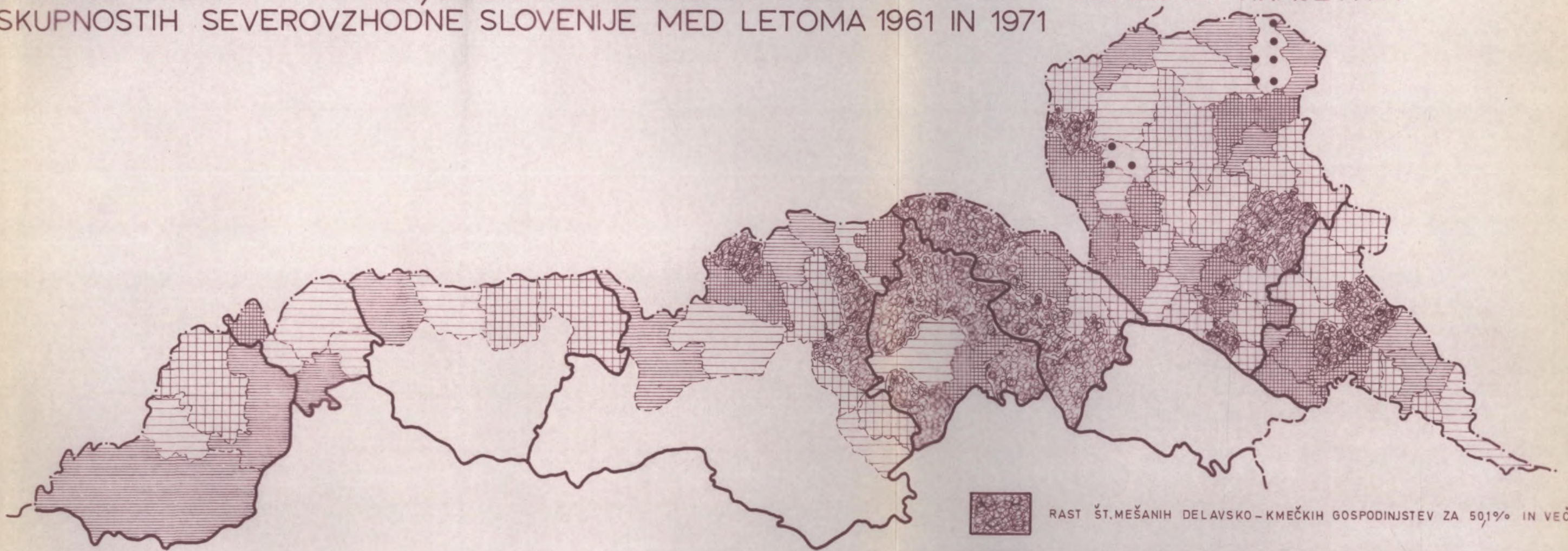
KARTA I
GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALSTVA V OBMEJNIH KRAJEVNIH SKUPNOSTIH SEVEROVZHODNE
SLOVENIJE MED LETOMA 1961 IN 1971

KARTA II
GIBANJE ŠTEVILA AKTIVNEGA PREBIVALSTVA ZAPOSLENEGA V KMETIJSTVU IN GOZDARSTVU V OBMEJNIH
KRAJEVNIH SKUPNOSTIH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE MED LETOMA 1961 IN 1971

KARTA III
GIBANJE ŠTEVILA MEŠANIH, DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV V OBMEJNIH KRAJEVNIH
SKUPNOSTIH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE MED LETOMA 1961 IN 1971

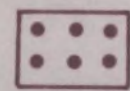
RAST ŠT. MEŠANIH DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 50,1% IN VEČ

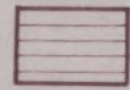
RAST ŠT. MEŠANIH DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 25,1 DO 50,0%

RAST ŠT. MEŠANIH DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 2,6 DO 25,0%

STAGNACIJA ŠT. MEŠANIH DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV + 2,5 DO - 2,5%

PADEC ŠT. MEŠANIH DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 2,6 DO 25,0%

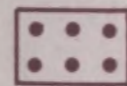
PADEC ŠT. MEŠANIH DELAVSKO - KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 25,1% IN VEČ

KARTA IV

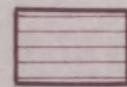
GIBANJE ŠTEVILA KMEČKIH GOSPODINJSTEV V OBMEJNIH KRAJEVNIH SKUPNOSTIH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE MED LETOMA 1961 IN 1971

RAST ŠTEVILA KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 2,6% IN VEČ

STAGNACIJA ŠTEVILA KMEČKIH GOSPODINJSTEV +2,5 DO - 2,5%

PADEC ŠTEVILA KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 2,6 - 25,0%

PADEC ŠTEVILA KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 25,1 - 50,0%

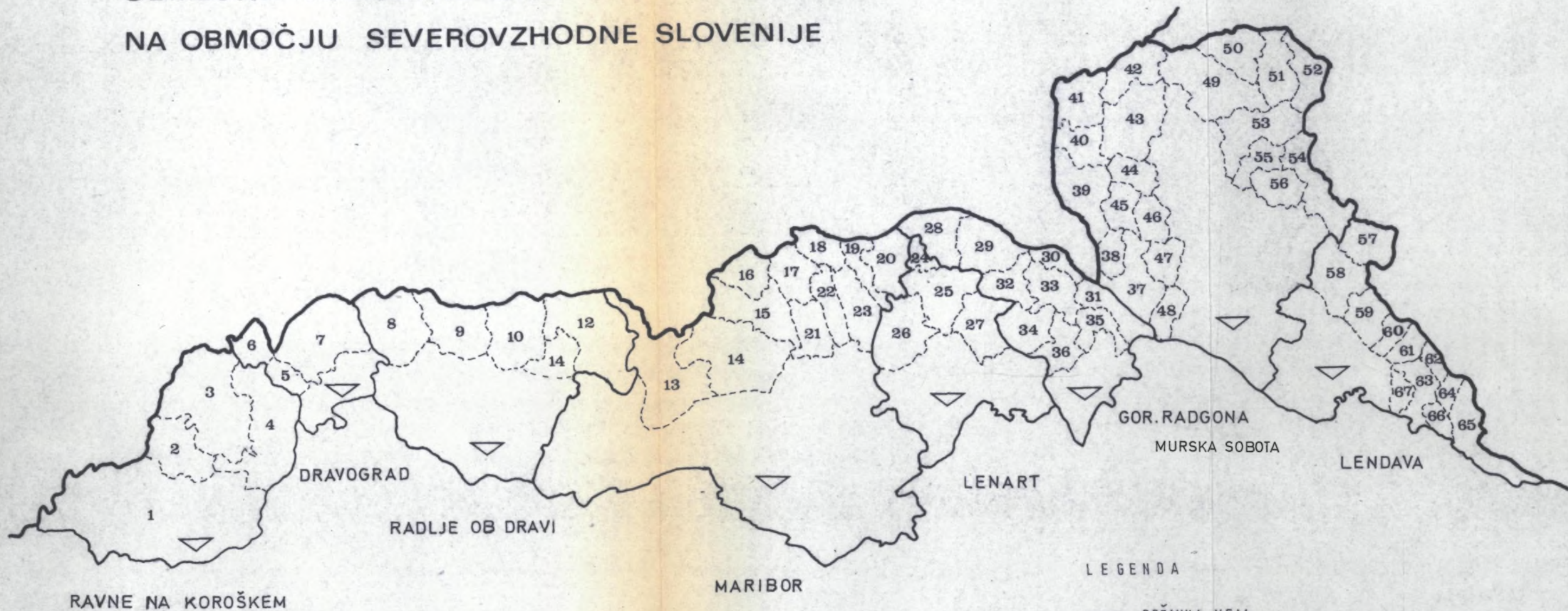
PADEC ŠTEVILA KMEČKIH GOSPODINJSTEV ZA 50,1% IN VEČ

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE V LJUBLJANI

AVTOR: B. BELEC

KARTOG. RISAR: M. MARTINC

OBMEJNE KRAJEVNE SKUPNOSTI NA OBMOČJU SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

MANJ RAZVITE OBMEJNE KRAJEVNE SKUPNOSTI
NA OBMOČJU SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

LEGENDA:

- DRŽAVNA MEJA
- OBČINSKA MEJA
- MEJE KRAJEVNIH SKUPNOSTI
- MANJ RAZVITE OBMEJNE KRAJEVNE SKUPNOSTI

AVTOR KARTE: dr. V. BRAČIČ

MERILO 1:400.000